

2023-01

pÿ • - 1/2 ± 1 . ® À 1 ± 1 Ã Ç Í Â ± À ± Á ± - Ä . Á
 pÿ Ä . 1/2 ± 1/2 ¬ ´ µ 1 3/4 . 1/4 1 ± Â Ç Î Á ± Â Ã µ
 pÿ Å À µ Á ´ Í 1/2 ± 1/4 . ; — À µ Á - À Ä É Ã . Ä .
 pÿ Ã . 1/4 µ Á 1 1/2 ® Â š - 1/2 ± Â

pÿ ± À ± µ Å , Å 1/4 - ç Å , ™ É ¬ 1/2 1/2 . Â

pÿ œ µ Ä ± Ä Ä Å Ç 1 ± 0 ì Á ì 3 Á ± 1/4 1/4 ± " 1 µ , 1/2 Î 1/2 £ Ç - Å µ É 1/2 , £ Ä Á ± Ä . 3 1 0 ® Â 0 ± 1 ' Ã Æ ¬ » µ 1 ± /
 pÿ š ç 1 1/2 É 1/2 1 0 Î 1/2 • Ä 1 Ã Ä . 1/4 Î 1/2 , µ µ Ç 1/2 Î 1/2 0 ± 1 ' 1/2 , Á É À 1 Ã Ä 1 0 Î 1/2 £ À ç Å ´ Î 1/2 , ± 1/2 µ Ä 1 Ã Ä ®

<http://hdl.handle.net/11728/12361>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια

**"Είναι η ήπια ισχύς απαραίτητη για την ανάδειξη μιας χώρας
σε υπερδύναμη; Η περίπτωση της σημερινής Κίνας"**

Ιωάννης Παπαευθυμίου

Ιανουάριος 2023

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια

"Είναι η ήπια ισχύς απαραίτητη για την ανάδειξη μιας χώρας σε υπερδύναμη; Η περίπτωση της σημερινής Κίνας"

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, Στρατηγική και Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις

Ιωάννης Παπαευθυμίου

Ιανουάριος 2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Ιωάννης Παπαευθυμίου, 2023**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Υπεύθυνη δήλωση

Ο Ιωάννης Παπαευθυμίου, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Είναι η ήπια ισχύς απαραίτητη για την ανάδειξη μιας χώρας σε υπερδύναμη; Η περίπτωση της σημερινής Κίνας» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο Δηλών

Ιωάννης Παπαευθυμίου

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Ιωάννης Παπευθυμίου

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Είναι η ήπια ισχύς απαραίτητη για την ανάδειξη μιας χώρας σε υπερδύναμη; Η περίπτωση της σημερινής Κίνας

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 07/02/2023..... [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος).....Γεώργιος Τζογόπουλος.....
[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:Σταύρος Χριστοδούλου.....[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:Μάριος Ευρυβιάδης.....[ονοματεπώνυμο, βαθμίδα, υπογραφή]

Ευχαριστίες, αφιέρωση,
στην οικογένειά μου.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	1
2. Μεθοδολογία έρευνας- βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	2
3. Θεωρητικό πλαίσιο: μορφές ισχύος	3
3.1 Σκληρή ισχύς	3
3.2 Ήπια ισχύς	3
4. Η ήπια ισχύς ως χαρακτηριστικό αυτοκρατοριών/υπερδυνάμεων: οι περιπτώσεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και της Σοβιετικής Ένωσης	7
4.1 Μακεδονική Αυτοκρατορία και ήπια ισχύς	8
4.2 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και ήπια ισχύς	9
4.3 Βρετανική Αυτοκρατορίας και ήπια ισχύς	10
4.4 Σοβιετική Ένωση και ήπια ισχύς	11
5. ΗΠΑ και ήπια ισχύς	12
6. Κίνα και ήπια ισχύς. Η πρωτοβουλία Belt and Road Initiative	16
6.1 Η ήπια ισχύς της Κίνας: πηγές, στόχοι και προκλήσεις	16
6.2 Belt and Road Initiative	29
7. Μελέτη περίπτωσης: η ήπια ισχύς της Κίνας στο Ιράν	33
7.1 Κίνα και Μέση Ανατολή	33
7.2 Κίνα και Ιράν	34
7.3 Ανταγωνισμός ήπιας ισχύος Κίνας-ΗΠΑ και Ιράν-Ιράκ	43
8. Επίλογος, συμπεράσματα	47
9. Βιβλιογραφία	49

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Απόψεις για το ποιας χώρας η επιρροή και η δύναμη αυξάνεται περισσότερο τα τελευταία χρόνια	32
Πίνακας 2: Η άποψη των Ιρανών για τις ΗΠΑ (2021)	41
Πίνακας 3: Η άποψη των Ιρανών για την Κίνα (2021)	42
Πίνακας 4: Απόψεις χωρών του κόσμου για την Κίνα	46
Πίνακας 5: Απόψεις χωρών της Κεντρικής Ασίας για Ρωσία, Κίνα και ΗΠΑ	46

Περίληψη στα Ελληνικά

Είναι πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι η Κίνα σήμερα έχει καλύψει ένα πολύ μεγάλο μέρος του δρόμου, για να βρεθεί από την πρωτόγνωρη γι' αυτήν θέση πριν τις μεταρρυθμίσεις του Deng Xiaoping την δεκαετία του 1980, στην κατάσταση που βίωνε επί αιώνες, ως ένας εκ των ισχυρότερων, αν όχι η ισχυρότερη, δύναμη. Πέρα από τους οικονομικούς και υλικούς παράγοντες, που οδηγούν σε αυτό, η συγκεκριμένη εργασία θα εστιάσει στην ήπια ισχύ, ως μία από τις βασικές επιδιώξεις της Κίνας στον 21ο αιώνα. Σημαντικός αριθμός θεωρητικών και ακαδημαϊκών έχει εστιάσει σε αυτό και υπάρχουν αρκετές αναλύσεις για το ζήτημα της κινεζικής ήπιας ισχύος και πώς αυτή επηρεάζει το διεθνές περιβάλλον. Βασικός στόχος του γράφοντος είναι να καταδείξει, ότι η ήπια ισχύς πρέπει να θεωρείται απαραίτητο στοιχείο, για να μπορέσει μια χώρα να "εξελιχθεί" από απλώς μια μεγάλη δύναμη με οικονομία και στρατιωτικές δυνατότητες σημαντικές, σε μια υπερδύναμη που διαθέτει επιρροή/έλεγχο σε πολλές χώρες σε όλες τις μεριές του πλανήτη. Οι περιπτώσεις παλιότερων αυτοκρατοριών, όπως η Μακεδονική, η Ρωμαϊκή, η Βρετανική και υπερδυνάμεων, όπως οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση θα ωφελήσουν ως χρήσιμα παραδείγματα προς αυτήν την κατεύθυνση. Ακόμα, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη περίπτωσης της χώρας του Ιράν για το τι αποτέλεσμα έχει η ήπια ισχύς της Κίνας, στην οποία και θα επικεντρωθούμε, σε ένα κράτος με δική του ιστορία και πολιτισμό, αλλά και πολλά κοινά στοιχεία με την Κίνα. Η εργασία θα αφιερώσει ιδιαίτερο μέρος στο Ιράν, καθώς μέσω της εξέτασής του θα γίνει πιο ειδικό και κατανοητό το θέμα της κινεζικής ήπιας ισχύος. Το ζήτημα κρίνεται ιδιαίτερα ενδιαφέρον και δυναμικό, καθώς πέρα από την προσπάθεια του Πεκίνου για ενίσχυση της ήπιας ισχύος του που βρίσκεται εν εξελίξει, έχουμε και την σχετική μείωση αυτής των Ηνωμένων Πολιτειών, κάτι που αυξάνει ακόμα περισσότερο την σημασία μελέτης του συγκεκριμένου θέματος.

Λέξεις-κλειδιά

ήπια ισχύς, αυτοκρατορίες/υπερδυνάμεις, Κίνα, ΗΠΑ, νέος δρόμος του μεταξιού, Ιράν

Abstract

The spectacular economic development of China in the recent decades has given analysts and academics from all across the globe a reason to thoroughly study the Chinese ascension and its implications for the Washington-led international system. Since Nye coined the term "soft power" back in the 1990s and, especially, after the Chinese diplomatic and cultural promotion surge during the 2000s, soft power has become another element of focus when studying the rise of China, besides the economic and military ones. Especially in China, academics and politicians have recognized the great potential developing one's soft power holds for its comprehensive national power. This paper adopts the idea that soft power is of the utmost importance in every great power's endeavor to become a superpower with global reach and influence. The writer will attempt to underline this exact concept by comparing the cases of today's China to past empires like the Macedonian, the Roman and the British ones and superpowers like the Soviet Union and the US, after giving a brief analysis of the term "soft power". After that, we will focus on China and its soft power, examining its sources, nature, problems and challenges. Following that, we will conduct a case study of Iran as a fertile ground to observe and evaluate the application of the Chinese soft power and what exactly is the Iranian response to that. This is a crucial part of the paper as it will render the manifestation of the Chinese soft power more tangible and comprehensible. The dynamic of the subject becomes evident if someone takes into consideration the conscious efforts China is making towards the strengthening and the spreading of its soft power and, meanwhile, the relative decline of the American influence and attraction.

Key words

soft power, empires/superpowers, China, US, new Silk Road/BRI, Iran

1. Εισαγωγή

Ένα αρχαίο κινεζικό ρητό λέει: "Μην φοβάσαι να πηγαίνεις αργά. Να φοβάσαι όταν μένεις στάσιμος"¹. Η Κίνα τις τελευταίες δεκαετίες όχι μόνο δεν μένει στάσιμη, αλλά προχωρά με γοργούς ρυθμούς, έχοντας γίνει πλέον η 2η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως². Αυτή η άνοδος, μαζί με ό,τι συνεπάγεται, έχει δώσει ώθηση για την παραγωγή μεγάλου όγκου σχετικής βιβλιογραφίας. Παρόλο, όμως, που πολλοί δυτικοί αναλυτές έχουν ασχοληθεί με αυτήν την άνοδο και τις πιθανές επιπτώσεις της για το ισχύον διεθνές σύστημα, δεν έχει υπάρξει, ανάλογα διεισδυτική έρευνα, για το ζήτημα της ήπιας ισχύος της Κίνας και την σημασία της, ενώ, αντίθετα, στην Κίνα ο όρος απολαμβάνει ιδιαίτερης δημοφιλίας³. Η συγκεκριμένη περίπτωση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η ήπια ισχύς υπήρξε μέρος της κινεζικής στρατηγικής/στρατιωτικής σκέψης (π.χ. η Τέχνη του Πολέμου) και ιδεολογίας (Κομφουκιανισμός) για πάνω από 2000 χρόνια⁴. Στόχος, λοιπόν, αυτής της εργασίας, είναι να εξετάσει τις διαστάσεις της ήπιας ισχύος της Κίνας και αν αυτή είναι πράγματι απαραίτητη για να "μεταμορφωθεί" μια χώρα από απλά μεγάλη δύναμη, σε υπερδύναμη. Αρχικά θα παρουσιαστούν οι μορφές ισχύος και θα δοθεί έμφαση στην ήπια ισχύ. Θα ακολουθήσει η σύγκριση της περίπτωσης της σημερινής Κίνας, με προηγούμενες υπερδυνάμεις/ αυτοκρατορίες, όπως η Μακεδονική, η Ρωμαϊκή, η Βρετανική, η Σοβιετική Ένωση και με την μοναδική τωρινή υπερδύναμη, τις ΗΠΑ, για να διαπιστωθεί αν και στις δικές τους περιπτώσεις, η ήπια ισχύ ήταν βασικό στοιχείο της πολιτικής και της επιτυχίας τους. Στη συνέχεια, θα γίνει η παρουσίαση της ήπιας ισχύος της Κίνας και θα εξεταστεί η περίπτωση του Ιράν για το πώς αυτή η ήπια ισχύς εφαρμόζεται και τι αντίκτυπο έχει. Το ιρανικό παράδειγμα είναι ιδιαίτερα χρήσιμο, αφού θα μας βοηθήσει να κάνουμε πιο συγκεκριμένο και άρα πιο εύκολα παρατηρήσιμο ένα, κατά τα άλλα, πολύ γενικό θέμα, που αφορά την ήπια ισχύ της Κίνας. Ακόμα, θα εξεταστούν οι απόψεις των Ιρανών για την κινεζική ήπια ισχύ στην χώρα τους. Τέλος, θα εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα από την όλη συζήτηση.

Η σημασία εξέτασης του συγκεκριμένου ζητήματος έγκειται ακριβώς στο γεγονός της εντυπωσιακής ανόδου της Κίνας και, άρα, η μελέτη ενός εκ των τρόπων/συστατικών στοιχείων της ανόδου αυτής κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Παράλληλα, η σύγκρισή της με αυτοκρατορίες του παρελθόντος και της μοναδικής υπερδύναμης του παρόντος, θα παρέχει χρήσιμα μαθήματα και

1 Gracious Quotes, 2022

2 Worldometer, 2017

3 Mingjiang, L., 2008, σελ. 287, Hunter, A., 2009, σελ. 376-7, Ding, S., 2010, σελ. 256

4 Ding, S., 2010, σελ. 262, Hunter, A., 2009, σελ. 379-80

συμπεράσματα για το πώς η χρήση ήπιας ισχύος συνοδεύει την άνοδο χωρών/αυτοκρατοριών στο status της υπερδύναμης και πώς επέρχεται τελικά η πτώση τους. Επίσης κρίνεται πολύ διδακτική η εξέταση της περίπτωσης μιας χώρας, που τυγχάνει σύμμαχος της Κίνας, και το πώς αυτή βλέπει το Πεκίνο και την συνεργασία μαζί του. Αυτό θα μας δώσει και μια εικόνα της εφαρμογής της κινεζικής ήπιας ισχύος στην πράξη.

2. Μεθοδολογία έρευνας- βιβλιογραφική ανασκόπηση

Όσον αφορά την μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης εργασίας, αυτή είναι μια ποιοτική έρευνα, που βασίζεται στην μελέτη της σχετικής, με το θέμα, βιβλιογραφίας και την εξαγωγή συμπερασμάτων, που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Μερικά από αυτά είναι: *Είναι η ήπια ισχύς απαραίτητη για την "προαγωγή" μιας ισχυρής χώρας σε υπερδύναμη; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και πώς εκδηλώνεται η κινεζική ήπια ισχύς; Ανέπτυξαν, παρελθοντικές και τωρινές υπερδυνάμεις/αυτοκρατορίες, όπως η Μακεδονική, η Ρωμαϊκή και η Βρετανική Αυτοκρατορία, η Σοβιετική Ένωση και οι ΗΠΑ, επίσης την ήπια ισχύ τους; Πώς βλέπουν οι πολίτες ενός ξένου κράτους την σημερινή Κίνα; Πώς εφαρμόζεται η κινεζική ήπια ισχύς στο Ιράν;*

Η εργασία περιλαμβάνει την μελέτη της περίπτωσης της ήπιας ισχύος της σημερινής Κίνας και την σύγκριση με τις περιπτώσεις της Μακεδονικής, της Ρωμαϊκής, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και της Σοβιετικής Ένωσης και των ΗΠΑ. Οι συγκεκριμένες περιπτώσεις επιλέχθηκαν, λόγω του ότι όλες απετέλεσαν και αποτελούν υπερδυνάμεις/αυτοκρατορίες στην εποχή τους και φαίνεται πως, στην ανάδειξή τους ως τέτοιες, η ήπια ισχύ τους έπαιξε σημαντικό ρόλο. Επίσης, θα γίνει μια περιπτωσιολογική μελέτη του Ιράν, για να διαπιστωθεί η επίδραση της ήπιας ισχύος της Κίνας σε ένα ξένο κράτος και πώς βλέπουν οι Ιρανοί την Κίνα.

Όσον αφορά την βιβλιογραφική ανασκόπηση, η εργασία βασίζεται κυρίως στα κείμενα του Joseph Nye (1990a, 1990b, 2004, 2005, 2006, 2008, 2010, 2012, 2022), αφού ήταν εκείνος που δημιούργησε τον όρο "ήπια ισχύς". Ύστερα, κρίσιμα για την εργασία υπήρξαν τα κείμενα του Joshua Kurlantzick (2006, 2007), του Mingjiang Li (2008), του Hendrick Ohnesorge (2021), των Glaser, B. S. και Murphy, M. E. (2019), του Sheng Ding (2010), του Sahra Joharchi (2016), του Joel Wuthnow (2008), του Judit Trunkos (2020), του Graham Allison (2017) και άλλα πολλά. Η παραπάνω παράθεση δεν αποτελεί την εξαντλητική αναφορά των βιβλιογραφικών πηγών της εργασίας, αλλά μάλλον ορισμένων εκ των βασικών κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν.

3. Θεωρητικό πλαίσιο: μορφές ισχύος

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, ισχύς είναι η δυνατότητα να κάνεις κάποιον να κάνει κάτι που κανονικά δεν θα έκανε και υπάρχουν πολλοί παράγοντες που καθορίζουν την ισχύ, ενώ μπορεί να ασκηθεί με τρεις μορφές: εξαναγκασμό, πληρωμή, έλξη⁵. Διαφορετικές πηγές ισχύος δίνουν διαφορετική ισχύ σε διαφορετικά contexts⁶. Ο όρος "ήπια ισχύς" πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Αμερικανό διεθνολόγο Joseph Nye. Θα εξετάσουμε με λεπτομέρεια αυτόν τον όρο, αλλά πρώτα είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί η διαφορά σκληρής (hard) και ήπιας ισχύος (soft power).

3.1 Σκληρή ισχύς

Η σκληρή ισχύς μιας χώρας βασίζεται σε συντελεστές στρατιωτικούς και οικονομικούς. Σύμφωνα με τον Κουσκουβέλη, οι παράγοντες που επηρεάζουν την ισχύ ενός κράτους είναι οι εξής: α) υλικοί: γεωγραφία, πληθυσμός, πηγές πλούτου και ένοπλες δυνάμεις (οι παράγοντες αυτοί είναι παράγοντες σκληρής ισχύος), β) λειτουργικοί συντελεστές: πολιτικό σύστημα, διοίκηση, ικανότητα στρατιωτικής κινητοποίησης και η θέση του κράτους στο διεθνές σύστημα (και εδώ, εκτός ίσως από τον τελευταίο συντελεστή, συναντάμε παράγοντες σκληρής ισχύος), και γ) υποκειμενικοί: ηγεσία-ψυχροσύνθεση ατόμων ή ομάδων, κύρος ενός κράτους-πώς το βλέπουν οι τρίτοι (το τελευταίο είναι βασικό της ήπιας ισχύος ενός κράτους)⁷. Σήμερα, είναι γενικά αποδεκτό, ότι η χρήση μέσων σκληρής ισχύος, ειδικά ανάμεσα σε ισχυρά κράτη, είναι πιο σπάνια από την χρήση μέσων ήπιας ισχύος, αφού η πρώτη θεωρείται πιο κοστοβόρα και πιο δύσκολα μεταβιβάσιμη και δικαιολογημένη⁸. Με λίγα λόγια, δεν επαρκεί για να γίνει ή να διατηρηθεί μια χώρα παγκόσμια δύναμη⁹.

3.2 Ήπια ισχύς

Από την άλλη, η ήπια ισχύς εδράζεται σε παράγοντες, όπως η κουλτούρα, ο πολιτισμός, η έλξη που ασκεί ένα κράτος σε άλλα και, πιο ειδικά, οι εθνικές κτήσεις μιας χώρας, π.χ. οι εγκαταστάσεις της, η γλώσσα, ο αθλητισμός, το φαγητό, η καινοτομία κ.α. και τα οποία μπορούν να

5 Nye, J. S., 1990a, σελ. 154, Nye, J.S., 2008, σελ. 94, Nye, J. S., 2012, σελ. 151

6 Nye, J. S., 1990b, σελ. 27

7 Κουσκουβέλης, Η., 2007, σελ. 148-86

8 He, K., Feng, H., Chan, S., Hu, W., 2021, σελ. 161-2, Mingjiang, L., 2008, σελ. 301, Nye, J. S., 1990a, σελ. 157, 159

9 Wuthnow, J., 2008, σελ. 6

χρησιμοποιηθούν για να την κάνουν πιο ελκυστική στο εξωτερικό¹⁰. Ο Nye την ορίζει ως την ικανότητα να πάρει κανείς αυτό που θέλει μέσω της έλξης και όχι μέσω της επιβολής /εξαναγκασμού ή της εξαγοράς· ή το να έλκει μια χώρα μια άλλη, ώστε η δεύτερη να θέλει αυτό που θέλει και η πρώτη, μια μορφή νομιμοποίησης, λοιπόν, για τις πράξεις της στα μάτια των άλλων· ή ως δυνατότητα διαμόρφωσης της κατάστασης, ώστε οι άλλες χώρες να αναπτύξουν προτιμήσεις· ή να ορίζουν τα συμφέροντά τους με τρόπο ευνοϊκό για την χώρα που ασκεί ήπια ισχύ· ή το να μπορεί μια χώρα να παίρνει αυτό που θέλει, διαμορφώνοντας τις προτιμήσεις των άλλων χωρών, επειδή αυτές, θαυμάζοντας την ή θέλοντας να της μοιάσουν, την ακολουθούν, μιμούμενες το παράδειγμά της¹¹. Ολόκληρες περίοδοι στην ιστορία, όπως η Pax Britannica ή η Pax Americana, ήταν και είναι αποτελεσματικές γιατί οι ηγετικές δυνάμεις δημιούργησαν, όντας αρκετά δυνατές, θεσμούς που οι άλλοι ήθελαν να ακολουθήσουν (συναινετική ισχύς)¹². Από άλλους συγγραφείς προτείνεται μια διαβάθμιση των εννοιών "σκληρή"(διαταγής) και "ήπιας" ισχύος (επιλογής): στρατιωτικά μέσα (εξαναγκασμός) -> οικονομικά μέσα (παρακίνηση) -> θεσμικά μέσα (διαμόρφωση ατζέντας) -> ρητορικά (έλξη, ηθικές ιδέες)¹³. Η, εναλλακτικά, ξεκινώντας από την σκληρή ισχύ και την τιμωρία ή την ανταμοιβή, κινούμαστε στον εξαναγκασμό, στην προσφορά κινήτρων, στην ρύθμιση ατζέντας, στην πειθώ και καταλήγουμε στην ήπια ισχύ ή την έλξη, ταύτιση¹⁴. Πάντως, τονίζεται η σύνδεση, συμπληρωματικότητα και διάδραση μεταξύ των δύο μορφών ισχύος¹⁵. Ο Nye υποστηρίζει ότι είναι πιο πιθανό να ασκηθεί ήπια ισχύς στην περίπτωση που δύο χώρες έχουν παρόμοιες αξίες, αντιλήψεις, νόρμες, ότι δεν παράγει εύκολα εντοπίσιμα, χειροπιαστά αποτελέσματα, αλλά μάλλον επιρροές, ακόμα και αυτές απαιτούν χρόνο για να εκδηλωθούν, πως δεν είναι πάντα στον έλεγχο μιας κυβέρνησης, ότι εξαρτάται από την δεκτικότητα και την θέληση κάποιου να την ασπαστεί, και ότι δουλεύει καλύτερα σε χώρες με αποκεντρωμένη εξουσία¹⁶. Ο όρος δημιουργήθηκε το 1990 και έκτοτε έχει γίνει αντικείμενο μεγάλης συζήτησης και διάδοσης, κυρίως λόγω της διάδοσης του φιλελευθερισμού, της παγκοσμιοποίησης, του εκδημοκρατισμού και της πληροφορίας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο¹⁷.

Ως βασικές πηγές της θεωρούνται η κουλτούρα, οι πολιτικές αξίες και η εξωτερική πολιτική μιας χώρας, όταν αυτές είναι νομιμοποιημένες και δείχνουν ενδιαφέρον για τα συμφέροντα των άλλων, αλλά δεν είναι οι μόνες, καθώς και οι οικονομικές πηγές (η χρήση τους καθορίζει το αν αυτές

10 Nye, J. S., 1990a, σελ. 166-7, Nye, J. S., 2004, σελ. x, Trunkos, J., 2020, σελ. 4

11 Nye, J. S., 2004, σελ. x, 5-7, Nye, J. S., 1990a, σελ. 167, 168

12 Nye, J. S., 1990b, σελ. 31-2, 42

13 Rothman, S. B., 2011, σελ. 50-1, Nye, J. S., 2004, σελ. 8

14 Heywood, A., 2013, σελ. 371

15 Nye, J. S., 2004, σελ. 9, 25

16 *ibid.*, σελ. 15-7

17 Ohnesorge, H. W., 2021, 42

χαρακτηρίζονται ως ήπια ισχύς π.χ. οικονομική βοήθεια ή σκληρή π.χ. δασμοί¹⁸), ακόμα και οι στρατιωτικοί παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν την ήπια ισχύ ενός κράτους¹⁹. Αξίζει να σημειωθεί, ότι και οι εκάστοτε κυβερνήσεις, αλλά και οι ΜΚΟ, οι εταιρείες, οι άνθρωποι των τεχνών, οι αθλητές, μπορούν να συμβάλλουν στην εικόνα ήπιας ισχύος μιας χώρας, ότι η διαμόρφωση της ήπιας ισχύος, εκτείνεται σε μεγάλα χρονικά διαστήματα, δεν είναι, δηλαδή, προϊόν ενός πολιτικού και πως, γενικά, είναι οι κοινές γνώμες των διαφόρων χωρών αυτές που επηρεάζονται περισσότερο από την ήπια ισχύ άλλων χωρών, αν και πολλές φορές τα αποτελέσματα της ήπιας ισχύος πολλές φορές ξεφεύγουν από την αρχική στόχευση αυτού που θέλει να κάνει χρήση της ή και να έχει ανεπιθύμητες συνέπειες²⁰. Ήπια ισχύς δεν είναι απλώς επιρροή ή πειθώ, αλλά η ικανότητα ενός κράτους να θέλξει και να έλξει ένα άλλο και μπορεί να ενδυναμωθεί ή να αποδυναμωθεί στον χρόνο με βάση τα λόγια και τις πράξεις μιας κυβέρνησης²¹. Πάντως, η χρήση της ήπιας ισχύος μπορεί να είναι ηθελημένη ή και ακούσια ως αποτέλεσμα άλλων δράσεων και γενικά θεωρείται ως ένας φτηνός τρόπος επιδίωξης των στόχων ενός κράτους στο εξωτερικό. Ο Kurlantzick αναφέρει πως η ήπια ισχύς μιας χώρας μπορεί να είναι "υψηλή", να στοχεύει δηλαδή στις ελίτ, ή "χαμηλή", να στοχεύει το ευρύ κοινό²². Η χρησιμότητα της ήπιας ισχύος βασίζεται στο γεγονός ότι η δημιουργία μιας θετικής εικόνας για μια χώρα στο εξωτερικό, μέσω πληροφοριών που αφορούν την ήπια παρά την σκληρή ισχύ της, μπορεί να δημιουργήσει ανάλογα θετικά αισθήματα στο κοινό τα οποία θα το επηρεάσουν και στην στάση του προς την εξωτερική πολιτική της χώρας του (π.χ. κατά τον εμπορικό πόλεμο ΗΠΑ-Κίνας τυχόν θετικά αισθήματα μπορεί να ωθήσουν σε μια πιο συνεργατική προσέγγιση, ενώ απουσία τους σε πιο συγκρουσιακή)²³. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να σημειώσουμε, πως η ήπια ισχύς δεν είναι εξ' ορισμού ούτε μηδενικού, ούτε θετικού αθροίσματος, ούτε καλή, ούτε κακή, αλλά τα πάντα εξαρτώνται στο πώς χρησιμοποιείται, όπως ακριβώς και τα όπλα- η σκληρή ισχύς, π.χ. ο Nye αναφέρει πως και ο Χίτλερ είχε αναμφισβήτητα μεγάλη ήπια ισχύ στα μάτια των υποστηρικτών του²⁴. Επίσης, η σημασία της ήπιας ισχύος, όπως έχουν σημειώσει οι θεωρητικοί, είναι ακόμα μεγαλύτερη στην σημερινή εποχή της πληροφορίας και της παγκοσμιοποίησης, αφού η ισχύς γίνεται λιγότερο απτή και εξαναγκαστική ανάμεσα στις ανεπτυγμένες χώρες²⁵. Άλλοι λόγοι είναι ότι σήμερα είναι πιο εύκολη η πρόσβαση στην

18 Nye, J. S., 2006

19 Nye, J. S., 2004, σελ. 11, Nye, J. S., 2008, σελ. 96-7, Nye, J. S., 2012, σελ. 153, Nye, J. S., 2022, Trunkos, J., 2020, σελ. 5-7

20 Hill, C., Beadle, S., 2014, σελ. 6-7, Hunter, A., 2009, σελ. 397-8, Kurlantzick, J. 2006, σελ. 1, Nye, J. S., 2004, σελ. 14, 266, Roberts, P., 2014, σελ. xvii, xxvi

21 MacDonald, A., 2018, σελ. 3, Nye, J. S., 2008, σελ. 95

22 Fazil, M. D., 2014, σελ. 1

23 Yeh, Y.-Y., Wu, C. K. S., Huang, W., 2021, σελ. 448-50

24 Nye, J. S., 2006, Nye, J. S., 2012, σελ. 151, 155

25 Ding, S., 2010, σελ. 261, Fazil, M. D., 2014, σελ. 2, Keohane, R. O., Nye, J. S., 1998, σελ. 83, Nye, J. S., 2004, σελ. 31-2

πληροφορία (διαδίκτυο), υπάρχουν πολλοί πάροχοι πληροφοριών κι έτσι η διάκριση ανάμεσα σε μια αξιόπιστη πηγή και μια πηγή ψευδών πληροφοριών, που στόχο έχουν να επηρεάσουν το κοινό, γίνεται πλέον το ζητούμενο. Πέρα από αυτό, η σημασία της ήπιας ισχύος ενισχύεται σήμερα και για 2 άλλους λόγους: μετατόπιση ισχύος από Δύση σε Ανατολή και μερικώς στον Νότο και ενδυνάμωση άλλων δρώντων πέρα από τα κράτη²⁶. Ένα παράδειγμα του πώς μπορεί να λειτουργήσει η ήπια ισχύς είναι το εξής: ξεκινώντας από μια βραχυπρόθεσμη έλξη->θέαση ταινίας->επίσκεψη στην συγκεκριμένη χώρα->σπουδές στην συγκεκριμένη χώρα->μετανάστευση σε αυτήν->και καταλήγουμε σε μια μακροπρόθεσμη και ισχυρή έλξη²⁷. Έτσι, η μετατροπή της ήπιας ισχύος σε αποτελέσματα βασίζεται: στο εύρος της, στους μηχανισμούς της και στις εκβάσεις που συνδέονται με αυτήν και στην πράξη, στην διεθνή αρένα, αποδεικνύεται η αξία της με βάση την ικανότητα μιας κουλτούρας να διαμορφώσει προτιμήσεις, να δώσει αξία σε πράξεις και νομιμότητα σε δρώντες²⁸. Ένας τρόπος μέτρησης της ήπιας ισχύος είναι οι δημοσκοπήσεις. Κρίνεται, ωστόσο, ότι είναι πιο δύσκολη η μέτρηση της ήπιας σε σχέση με την σκληρή ισχύ, καθώς η πρώτη δεν μεταφράζεται αυτομάτως σε επιθυμητά αποτελέσματα και ούτε μια μίμηση ή έλξη δεν σημαίνει αυτομάτως και επιρροή²⁹. Η ήπια ισχύς θεωρείται βασική για την επιρροή των μεγάλων δυνάμεων σε άλλες χώρες και χαρακτηριστικό της σχέσης των πρώτων με τον αναπτυσσόμενο κόσμο την σύγχρονη εποχή³⁰.

Μια άλλη έννοια που ανακύπτει στην συζήτηση περί ήπιας ισχύος είναι αυτή της δημόσιας διπλωματίας. Αυτή είναι η σκόπιμη προσπάθεια χρήσης των πηγών της ήπιας ισχύος, μέσω πολιτισμικών εξαγωγών, ανταλλαγών, παγκόσμιων ΜΜΕ κ.α., με στόχο να έλξει τους άλλους, απευθυνόμενη στο κατάλληλο ακροατήριο κάθε φορά³¹. Οι 3 διαστάσεις της δημόσιας διπλωματίας σήμερα είναι οι εξής: η καθημερινή ενημέρωση/ επικοινωνία, η στρατηγική επικοινωνία (όπως κάνει μια διαφημιστική εταιρεία) και η ανάπτυξη μακροχρόνιων σχέσεων με άτομα-κλειδιά μέσω χρόνων υποτροφιών, ανταλλαγών, σεμιναρίων κ.α³². Η δημόσια διπλωματία, όταν δεν μετατρέπεται σε προπαγάνδα, είναι σημαντικό στοιχείο της έξυπνης ισχύος μιας χώρας³³. Κατανοώντας αυτό, πολλές χώρες σήμερα έχουν υιοθετήσει την ήπια ισχύ ως ορατό κομμάτι της εξωτερικής πολιτικής τους και την δημόσια διπλωματία ως τμήμα των υπ. Εξωτερικών τους³⁴. Πέρα από την δημόσια διπλωματία, ως όργανο ήπιας ισχύος, υπάρχει και η προσωπική διπλωματία, μέσω π.χ. ξένων

26 Hill, C., Beadle, S., 2014, σελ. 12-3

27 Wu, I. S., 2018, σελ. 2

28 Hayden, G., 2012, σελ. 59, 176

29 Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 23, Holyk, G. G., 2011, σελ. 227, Nye, J. S., 2004, σελ. 15, Nye, J. S., 2006

30 Holm, M., 2016, σελ. 5

31 Hayden, G., 2012, σελ. 10, Nye, J. S., 2008, σελ. 95

32 Nye, J. S., 2008, σελ. 101-2

33 *ibid.*, σελ. 107-8

34 Thussu, D., 2014, σελ. 5

ταξιδιών, συμβολικών πράξεων κ.α³⁵.

Ενώ στα πρώτα χρόνια μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, όλα φαίνονταν να πηγαίνουν σύμφωνα με την θεωρία του Nye, με τις ΗΠΑ να μην έχουν ανταγωνιστή και το φιλελεύθερο μοντέλο να εξαπλώνεται, εντούτοις υπήρχαν προβλήματα, τόσο ως προς αυτό, όσο και στην λειτουργία της ήπιας ισχύος μέσω αυτού του μοντέλου (θεωρήθηκαν συνδεδεμένα): οι δημοκρατίες δεν ρίζωσαν σε πολλά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής, δυτική ύβρις- οι ΗΠΑ και η Ευρώπη, έχοντας υπερβολική αυτοπεποίθηση στην ήπια ισχύ τους, προσπάθησαν να εξάγουν τα συστήματά τους σε όλο τον κόσμο, θεωρήθηκε ότι η ήπια ισχύς μπορεί να υπάρξει χωρίς την υποστήριξη της σκληρής και, τέλος, η ήπια ισχύς είναι εύθραυστη και μπορεί να αλλάξει περιεχόμενο εύκολα π.χ. παλιότερα η Δύση καλούσε σε άνοιγμα των κοινωνιών, σήμερα λογοκρίνει περιεχόμενο στο διαδίκτυο³⁶. Κάτι τέτοιο λένε και όσοι αμφιβάλουν για την χρησιμότητα και την σχετικότητα της ήπιας ισχύος. Υποστηρίζουν, ότι παρόλο που πολλές χώρες, μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, επένδυσαν στην ήπια ισχύ τους π.χ. μέσω τηλεοπτικών σταθμών, πολιτιστικών ιδρυμάτων, ξένων ανταλλαγών κ.α., υπάρχουν πολλά παραδείγματα που μειώνουν την σημασία της, όπως η αποτελεσματική χρήση σκληρής ισχύος από την Ρωσία, η αναποτελεσματικότητα της πολιτικής του Obama στην Μέση Ανατολή και η αποτυχία της να την πάρει με το μέρος του με την ήπια ισχύ, ο διεθνής ανταγωνισμός διατηρείται, βασικές οι στρατηγικές συμμαχίες, που βασίζονται σε συμφέροντα, όχι αξίες κ.α³⁷.

Αυτά όσον αφορά τον πομπό της ήπιας ισχύος. Σχετικά με τον δέκτη, αυτός έχει 3 πιθανές αντιδράσεις στην ήπια ισχύ του δρώντα: έλξη, απάθεια ή αποστροφή και άρα μπορεί να προχωρήσει σε 3 διαφορετικές πολιτικές: συμμόρφωση (το επιθυμητό από τον δρώντα), απάθεια ή αποστροφή/προσπάθεια απώθησης³⁸.

Στην βιβλιογραφία συναντάται άλλο ένα είδος ισχύος, η έξυπνη ισχύς (sharp power), που βρίσκεται κάπου στο ενδιάμεσο, στην χρήση, δηλαδή, ήπιας ισχύος με την υποστήριξη της σκληρής, ένας συνδυασμός των δύο μορφών ισχύος³⁹.

4. Η ήπια ισχύς ως χαρακτηριστικό αυτοκρατοριών/υπερδυνάμεων: οι περιπτώσεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και της Σοβιετικής Ένωσης

Η ήπια ισχύς, ακόμα και πριν εφευρεθεί ο όρος, ήταν στοιχείο των σχέσεων μεταξύ των κρατών

35 Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 160, 162, 168

36 Li, E., 2018

37 Manor, I., Golan, G. J., 2020, σελ. 1-2, 4-5

38 Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 173-84, 187-8

39 Heywood, A., 2013, σελ. 370-3, Nye, J. S., 2006, Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 56

π.χ. μέσω απεσταλμένων κ.α⁴⁰. Θα δούμε, λοιπόν, πως πράγματι αυτοκρατορίες του παρελθόντος διέθεταν ήπια ισχύ ως συμπλήρωμα της σκληρής. Αυτοκρατορία είναι ένα πολυεθνικό κράτος, που εκτείνει την επιρροή του με έμμεσο ή άμεσο τρόπο και σε άλλες πολιτικές οντότητες⁴¹. Διαθέτει πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ισχύ και μπορεί να πείθει τα άλλα κράτη να κάνουν πράγματα που αλλιώς δεν θα έκαναν και να επηρεάζει την λήψη αποφάσεων σε αυτά⁴². Η έννοια επανήλθε στο προσκήνιο με την ανάπτυξη της Κίνας και την σχετική υποχώρηση των ΗΠΑ από την θέση του παγκόσμιου ηγεμόνα⁴³. Παρακάτω θα εξετάσουμε τις περιπτώσεις της Ρωμαϊκής, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, της Σοβιετικής Ένωσης και των ΗΠΑ. Προτού, όμως, εξετάσουμε μία μία τα παραδείγματα αυτά, είναι σκόπιμο να αναφέρουμε κάποια κοινά χαρακτηριστικά αυτών. Από τις περασμένες αυτοκρατορίες μόνο η Ρωμαϊκή και η Βρετανική είχαν αρκετή ισχύ και επιρροή για να κυριαρχούν στο διεθνές σύστημα, όχι μόνο στρατιωτικά, αλλά και πολιτιστικά και να διαμορφώνουν την οικονομική τάξη, ενώ κοινό χαρακτηριστικό όλων των παραπάνω περιπτώσεων ήταν η στρατιωτική ισχύς και οι πόροι που παράγουν ισχύ⁴⁴. Η ισχύς όλων, με την εξαίρεση από ένα σημείο και μετά της Σοβιετικής Ένωσης, βασιζόταν τόσο σε ισχύ, όσο και σε πόρους, όπως η εκπαίδευση, η επιστήμη, λογοτεχνία, η ρητορική για ευγενείς προθέσεις, κάτι που βλέπουμε με τις ΗΠΑ σήμερα π.χ. την παγκόσμια γλώσσα και κουλτούρα τους, τα πανεπιστήμιά της κ.α⁴⁵.

4.1 Μακεδονική Αυτοκρατορία και ήπια ισχύς

Η παράθεση ορισμένων παραδειγμάτων που θα αποδείξουν, ότι η ήπια ισχύς υπήρξε απαραίτητο συστατικό της συνεκτικής ισχύος κάθε αυτοκρατορίας/υπερδύναμης, καθώς και ότι η έννοια αυτή προϋπήρχε της "εφεύρεσης" του Nye το 1991, ξεκινά με την περίπτωση της αρχαίας Μακεδονίας του Φιλίππου Β' και του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Αυτό που ξεχωρίζει τον Μέγα Αλέξανδρο από άλλους κατακτητές, είναι η αντίληψή του για την σημασία του πολιτισμού στην εξωτερική πολιτική⁴⁶. Παρά τις στρατιωτικές νίκες του έναντι της Περσικής Αυτοκρατορίας, φρόντισε να διατηρήσει τις περσικές δομές διακυβέρνησης, αλλά ταυτόχρονα επιδίωξε να διαδώσει την ελληνική κουλτούρα ανά τον κόσμο, όντας όμως ανεκτικός

40 Roberts, P., 201, σελ. 125

41 Cohen, E. A., 2004, σελ. 50

42 Abdullahi, K. T., Phiri, J., 2018, σελ. 133

43 vanGoudoever, A. P., 2010, σελ. 5

44 Cohen, E. A., 2004, σελ. 50-3

45 *ibid.*, σελ. 54

46 Καψάσκης, Π. Δ., 2017

σε τοπικές θρησκείες και έθιμα⁴⁷. Αυτή η συνειδητή επιλογή προώθησης της ελληνικής γλώσσας, κουλτούρας και πολιτισμού, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συμφωνεί με τα όσα αναφέρει χιλιάδες χρόνια μετά ο Nye για την ήπια ισχύ και την πολιτιστική διπλωματία⁴⁸. Το γεγονός αυτό, μαζί με την στρατιωτική του ιδιοφυΐα, που ενέπνεε του άνδρες του, συν τα κτήρια που έχτιζε, την γλώσσα που διέδιδε, τις πόλεις που ίδρυε και που γίνονταν σημαντικά εμπορικά και πολιτιστικά κέντρα και τα επιστημονικά πεδία που οφελήθηκαν από τις κατακτήσεις του π.χ. γεωγραφία, έδωσαν μεγάλη ήπια ισχύ στην Μακεδονική Αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου⁴⁹. Τέλος, μια άλλη τακτική του Μεγάλου Αλεξάνδρου υπήρξε αυτή των επιγαμιών ("fusion policy"), μια πολιτική γάμων μεταξύ Μακεδόνων και Περσών ευγενών⁵⁰. Έτσι συμπερασματικά, η Μακεδονική Αυτοκρατορία συνδύαζε τόσο σκληρή ισχύ (μακεδονικές φάλαγγες), όσο και ήπια (λόγιοι, επιστήμονες, κουλτούρα).

4.2 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και ήπια ισχύς

Στο απόγειό της, τον 2ο αιώνα μ.Χ., η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είχε περίπου 60 εκατ. κατοίκους και εκτεινόταν σε περίπου 5 εκατ. τετραγωνικά χλμ⁵¹. Ο στρατός της θεωρούνταν ως βασικό εργαλείο και για εξωτερική και για εσωτερική πολιτική και μέχρι την εποχή του Αυγούστου τουλάχιστον η ισχύς μετρούνταν σε χρήματα, δημογραφία-ανθρώπινο δυναμικό, πολιτική και στρατιωτική οργάνωση, στη δυνατότητα κινητοποίησης αυτών των δυνάμεων και συμμαχίες⁵².

Εντούτοις, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία δεν βασιζόταν μόνο στην σκληρή ισχύ, αλλά και σε ήπια, όπως την κουλτούρα και το δίκαιο⁵³. Ακόμα συνδύαζε στρατιωτική και διπλωματική ισχύ, με πολιτιστικά και μηχανολογικά επιτεύγματα, με την αρχιτεκτονική, το εμπόριο, την διδασκαλία, τις κατασκευές και τις διπλωματικές σχέσεις της να της προσδίδουν τεράστια ήπια ισχύ⁵⁴. Με λίγα λόγια, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ήταν μια υπερδύναμη που η τεχνολογία και η τεχνογνωσία της προκαλούσε την προσοχή των άλλων και συνεχίζει ακόμα με πολλές έννοιες και ορολογία της να χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα⁵⁵. Για τον Ohnesorge, η ήπια ισχύ ήταν εξίσου σημαντική όσο και η λεγεωνάριοι για την κυριαρχία της Ρώμης⁵⁶. Μάλιστα, ο ίδιος, για να περιγράψει την επιρροή της Ρώμης στον τομέα της ήπιας ισχύος χρησιμοποιεί τον όρο "ρωμαιοποίηση" ("romanization"),

47 Sherry, B., 2020

48 Καψάσκης, Π. Δ., 2017

49 Martin, T. R., Sherry, B., 2020

50 Καψάσκης, Π. Δ., 2017

51 Kelly, C., 2006, σελ. 1

52 *ibid.*, σελ. 10, Potter, D., 2015, σελ. 26, 28, 33

53 Nye, J. S., 2022

54 Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 196, Prahbu, V. K. S., Dwivedi, L. D., 2015, σελ. 51, 56-7

55 Prahbu, V. K. S., Dwivedi, L. D., 2015, σελ. 52, 55

56 Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 196

όπου μέσω ανέγερσης ναών, αγορών, διάδοση γλώσσας, εκπαίδευσης και ενός είδους "διπλωματίας ανταλλαγών", με αριστοκράτες και τους γιούς τους να στέλνονται από διάφορες περιοχές της αυτοκρατορίας στην πρωτεύουσα να εκπαιδευτούν, η Ρώμη προωθούσε την κουλτούρα της σε όλη την αυτοκρατορία, με την διαδικασία αυτή να γίνεται άλλοτε δεκτή θετικά και άλλοτε όχι⁵⁷. Επίσης, η αυτοκρατορία της Ρώμης χαρακτηρίζεται και ως "μηχανή αφομοίωσης" με την διαρκή ένταξη πληθυσμών, κυρίως μέσω της απόδοσης υπηκοότητας⁵⁸.

4.3 Βρετανική Αυτοκρατορία και ήπια ισχύς

Η πρώτη σύγχρονη υπερδύναμη ήταν η Βρετανία του 19ου αιώνα, που η πολιτική, οικονομική και στρατιωτική υπεροχή της, της έδωσε αυτήν την θέση για σχεδόν έναν αιώνα⁵⁹. Η ήπια ισχύς βρισκόταν στην καρδιά της εθνικής αντίληψης της Βρετανίας για τον ρόλο της αυτοκρατορίας της στον κόσμο, αφού κατανόησαν ότι η εξουσία που βασίζεται μόνο στην βία και τον εξαναγκασμό έχει υψηλό κόστος και υποσκάπτει την μακροβιότητά της κι άρα επένδυσε στην ευημερία, την αυτοκρατορική ειρήνη και την διαδικασία εκπολιτισμού⁶⁰. Οι Βρετανοί δεν ήταν οι πρώτοι, βέβαια, που χρησιμοποίησαν την ήπια ισχύ, αλλά ήταν οι πρώτοι που την έκαναν μέρος μιας συνεκτικής εικόνας αυτοκρατορίας, συνδυάζοντας, τον 19ο αι., ένα αναδυόμενο βιομηχανικό κράτος και έναν ενεργητικό Βικτωριανό φιλελεύθερο ιδεαλισμό ως αναπτυξιακό πρόγραμμα μεγάλης κλίμακας⁶¹. Στη θέση των βιομηχανικών πόρων που της έλειπαν, είχε αποικίες, επέβαλε την λίβρα ως διεθνές μέσο συναλλαγής, διέθετε ναυτική υπεροχή, θαλασσοκρατία, παράγοντες που την καθιστούσαν το νούμερο ένα δύναμη με απaráμιλλο ναυτικό, κτήσεις σε πολλές μεριές του πλανήτη και de facto έλεγχο/επιρροή σε άλλες⁶². Οι Βρετανοί, σαν τους Ρωμαίους κι αργότερα τους Αμερικανούς, είχαν μια ιδέα ανωτερότητας που τους έδινε μια "ηθική αποστολή εκπολιτισμού" και η οποία εδραζόταν στην κουλτούρα και την βιολογία, ενώ στην περίπτωση των ΗΠΑ στην ιδεολογία⁶³. Ένας επιπλέον παράγοντας, που ενίσχυε την βρετανική ήπια ισχύ και τον ανεπίσημο έλεγχο σε πολλές περιοχές του πλανήτη, ήταν η εμπορική κυριαρχία και σύνδεσμοι της π.χ. Ινδία, Αργεντινή⁶⁴. Συνοπτικά, πηγές ήπιας ισχύος της Βρετανίας του 19ου αιώνα ήταν: η βιομηχανία της, η πολιτική της συνοχή, η οικονομία της, το ναυτικό της και οι φιλελεύθερες νόρμες της⁶⁵. Γενικά, κρίνεται πως η ήπια ισχύ

57 Ohnesorge, H. W., 2021, σελ. 198-9, 201

58 Hausteiner, E. M., 2009, σελ. 11

59 Abdullahi, K. T., Phiri, J., 2018, σελ. 133

60 Hausteiner, E. M., 2009, σελ. 2, Holm, M., 2016, σελ. 2

61 Holm, M., 2016, σελ. 2

62 Abdullahi, K. T., Phiri, J., 2018, σελ. 133-4, Allison, G., 2017, σελ. 94-5

63 Hausteiner, E. M., 2009, σελ. 8, Holm, M., 2016, σελ. 3

64 Bell, E., 2016, σελ. 77

65 Nye, J. S., 1990b, σελ. 34

της Βρετανίας ήταν και είναι βασική για την διεθνή επιτυχία και παγκόσμια έλξη και επιρροή της ("soft power superpower")⁶⁶. Για κάποιους πάντως, η Βρετανία σίγουρα θα είχε ήπια ισχύ, σύμφωνα με την θεωρία του Nye, αλλά δεν ασχολήθηκε με την διάδοσή της στην εποχή του ιμπεριαλισμού⁶⁷. Σταδιακά έχασε την στρατιωτική υπεροχή της, οι επεμβάσεις σε μακρινά μέρη έβλαψαν την οικονομία της και βιομηχανική της βάση διαβρώθηκε⁶⁸. Με την λήξη του Α' ΠΠ, την απώλεια των Βρετανικών κτημάτων στο εξωτερικό, το γεγονός ότι δεν ήταν πλέον ενοποιημένη μαζί με τις ηθικές απώλειες, πέρα από τις υλικές, η Βρετανική Αυτοκρατορία δεν ήταν πλέον ικανή να δρα ως υπερδύναμη⁶⁹. Εκτός από τα δικά της προβλήματα, είχε να αντιμετωπίσει και την ανάδυση πλήθους ανταγωνιστών, όπως οι ΗΠΑ, η Σοβιετική Ένωση, η Γερμανία κ.α. και πρακτικά δεν μπορούσε να ακολουθήσει⁷⁰.

Θεωρείται ότι η βρετανική ισχύς και η ικανότητα επιρροής και χειραγώγησης ξένων εθνών έχει μειωθεί σημαντικά με το τέλος της αυτοκρατορίας της π.χ. συνεισφέρει λιγότερο από το 2% του προϋπολογισμού της στο NATO, δεν μπόρεσε να αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο στην επίλυση της κρίσης στην Ουκρανία το 2014 κ.α., αλλά παραμένει μια σημαντική στρατιωτική δύναμη με πυρηνικά και δυνατότητες πληροφόρησης (intelligence)⁷¹. Σήμερα, η Βρετανία εξακολουθεί, με τις αλλαγές της σημερινής εποχής, να ασκεί και σκληρή (modern warfare) και ήπια ισχύ, που συνδυάζει και πολιτιστικά και εταιρικά στοιχεία-αλληλεπίδραση οικονομικής και πολιτικής ισχύος (θεσμοί όπως το Βρετανικό Συμβούλιο, κανάλια όπως το BBC, μεγάλες εταιρίες-"εμπορική διπλωματία") και αξίες, όπως η δημοκρατία, η ελευθερία έκφρασης, η Κοινοπολιτεία κ.α.⁷². Άλλες πηγές βρετανικής ήπιας ισχύος είναι μεταξύ άλλων: μεγαλύτερη ιστορία κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, τεχνολογία και καινοτομία, πανεπιστήμια, αθλητισμός, πολιτικές αξίες, ο τουρισμός κ.α.⁷³. Σημειώνεται από την Bell, ότι η "ανεπίσημη" Βρετανική Αυτοκρατορία είναι ακόμα ζωντανή σήμερα, καθώς υπάρχει μια εντυπωσιακή συνέχεια του ιμπεριαλιστικού σχεδίου της Βρετανίας από την αποικιακή εποχή μέχρι σήμερα, με την Βρετανία να επικεντρώνεται κυρίως στην οικονομία ως εργαλείο ήπιας ισχύος για εξασφάλιση επιρροής⁷⁴.

4.4 Σοβιετική Ένωση και ήπια ισχύς

66 MacDonald, A., 2018, σελ. 3-4

67 Qingshan, K., 2014, σελ. 52

68 Nye, J. S., 1990b, σελ. 49

69 Clarke, P., 2007, σελ. 365, 367, 402-3

70 Allison, G., 2017, σελ. 96-8, Hausteiner, E. M., 2009, σελ. 6-7, Nye, J. S., 1990b, σελ. 58

71 Bell, E., 2016, σελ. 76

72 *ibid.*, σελ. 76-7, Twigg, S., 2021

73 Hill, C., Beadle, S., 2014, σελ. 6, 21-34, MacDonald, A., 2018, σελ. 33-6

74 Bell, E., 2016, σελ. 83-4

Είναι γεγονός πως μετά τον Β' ΠΠ και για αρκετά χρόνια κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Σοβιετική Ένωση ακτινοβολούσε έντονη ήπια ισχύ. Πηγές αυτής της ήπιας ισχύος μπορούν να θεωρηθούν οι εξής: η αντίσταση και η νίκη ενάντια στον Ναζισμό, η υπόσχεση της ιδέας του Κομμουνισμού ήταν ιδιαίτερα ελκυστική σε διάφορα μέρη του κόσμου, τεράστιες επενδύσεις σε προγράμματα δημόσιας διπλωματίας, όπως υψηλή κουλτούρα, μεταδόσεις αντιπυρηνικές διαδηλώσεις κ.α., υψηλοί οικονομικοί δείκτες στην αρχική περίοδο, διεθνικοί κομμουνιστικοί θεσμοί, στρατιωτικά και τεχνολογικά επιτεύγματα με αποκορύφωμα την επιτυχή θέση σε τροχιά του δορυφόρου Sputnik (1957- "επιστημονικός σοσιαλισμός"), αθλητικές επιδόσεις, βραβεία νόμπελ, διεξαγωγή Ολυμπιακών Αγώνων, ενεργή εξωτερική πολιτική στον Τρίτο Κόσμο, έμφαση στην υπεροχή του πολιτιστικού και εκπαιδευτικού συστήματός της, τέχνες, μεταφράσεις κλασικών κομμουνιστικών έργων σε άλλες διαλέκτους⁷⁵. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της ήπιας ισχύος της Σοβιετικής Ένωσης, ειδικά με Khrushchev, η προσπάθεια πολιτιστικής και ιδεολογικής επέκτασης στον Τρίτο Κόσμο, στην μάχη ενάντια στον ιμπεριαλισμό, με την σοβιετική ήπια ισχύ στον Νότο να είναι παρακλάδι της πολιτιστικής και πνευματικής της κληρονομιάς⁷⁶. Στην ίδια λογική, η Σοβιετική Ένωση, όπως σήμερα και η Κίνα, με την στέρεη ιδεολογική της στάση απέναντι στην Δύση, φάνταζε σαν ο ηγέτης των καταπιεσμένων/αδικημένων⁷⁷.

Εντούτοις σταδιακά, η Σοβιετική Ένωση άρχισε να χάνει ήπια ισχύ, κυρίως λόγω: δεν είχε απήχηση στην λαϊκή πολιτιστική εξαγωγή, κλειστό πολιτικό σύστημα, δραστικά μέτρα σκληρής ισχύος στην εξωτερική πολιτική της π.χ. η επέμβαση στην Ουγγαρία το 1956, με όλα αυτά να βλάπτουν ανεπανόρθωτα την σοβιετική ήπια ισχύ⁷⁸.

5. ΗΠΑ και ήπια ισχύς

Μετά τον Α' ΠΠ, οι ΗΠΑ αντικατέστησαν τις ευρωπαϊκές αυτοκρατορίες ως η κύρια παγκόσμια δύναμη και όπως μετά και τον Β' ΠΠ δημιούργησαν θεσμούς και οργανισμούς, που στην πρώτη περίπτωση έδεσαν τα άλλα κράτη με τις ΗΠΑ οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά π.χ. Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών, ενώ στην δεύτερη εξήγαγαν ήπια ισχύ και βασίζονταν σε αξίες, όπως το ελεύθερο εμπόριο και την παγκοσμιοποίηση, πράγμα που έκανε την αμερικανική ήπια ισχύ πολύ ελκυστική σε ορισμένα μέρη του κόσμου, όπως στην Ευρώπη π.χ. μέσω σχεδίου Marshall, η οποία αποδέχθηκε εύκολα την αμερικανική πρωτοκαθεδρία και τον σχηματισμό της

75 Abdullahi, K. T., Phiri, J., 2018, σελ. 134, Lal, A., 2011, Nye, J. S., 1990b, σελ. 188, Nye, J. S., 2004, σελ. 73-4, Roberts, P., 2014, σελ. xxii

76 Amarasinghe, P., 2019

77 Vuving, A. L., 2009, σελ. 16

78 Nye, J. S., 2004, σελ. 75, Nye, J. S., 2006

νέας οικονομικής τάξης⁷⁹. Πέρα από το ότι βοήθησε τις ΗΠΑ να γίνουν αποδεκτές ως η μόνη υπερδύναμη μετά τον Β' ΠΠ, η ήπια και η έξυπνη ισχύς τις βοήθησε να επικρατήσουν και στον Ψυχρό Πόλεμο περισσότερο από την σκληρή ισχύ: η επιστήμη και η τεχνολογία τους, η ρητορική του φιλελευθερισμού στην εξωτερική τους πολιτική, το μοντέλο εκσυγχρονισμού τους, οι μάρκες, ο κινηματογράφος κ.α. έκαναν παγκόσμια την ήπια ισχύ τους και ορισμένες μη επιτυχημένες χρήσεις σκληρής ισχύος από μέρους τους π.χ. Βιετνάμ, μόνο προσωρινά έβλαψαν το κύρος τους⁸⁰.

Πάντως, σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ σχετικά αργά υιοθέτησαν την ιδέα χρήσης πληροφοριών και κουλτούρας για διπλωματικούς σκοπούς, για παράδειγμα το 1917 ιδρύθηκε από τον Woodrow Wilson η Committee on Public Information και η προσπάθεια εντάθηκε κυρίως μετά την είσοδο στον Β' ΠΠ και την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, με το Fulbright Act του 1946 για πολιτιστικές ανταλλαγές⁸¹. Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, μέχρι και το 1999, η US Information Agency (USIA) έπαιξε σημαντικό ρόλο στην δημόσια διπλωματία των ΗΠΑ, όταν και διαλύθηκε διότι θεωρήθηκε ότι η κυριαρχία των ΗΠΑ σε τομείς όπως οι πληροφορίες ήταν τέτοια, που δεν ήταν πλέον αναγκαία η USIA⁸². Η ιδέα της ήπιας ισχύος αναπτύχθηκε από τον Nye αυτήν την περίοδο ως ένα νέο μέσο για να μπορούν οι ΗΠΑ να επηρεάζουν τον κόσμο⁸³. Αυτό ακριβώς το γεγονός της λήξης του Ψυχρού Πολέμου και της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης, μπορεί να θεωρηθεί, κατά τον Xing, η μεγαλύτερη εφαρμογή αμερικανικής ήπιας ισχύος⁸⁴. Πάντως μετά την 9/11, η δημόσια διπλωματία και η ήπια ισχύς ξανααναδύθηκαν ως έναν βαθμό ως κυβερνητικά ελεγχόμενος τρόπος να αναστραφούν οι αποτυχίες της αμερικανικής επικοινωνίας στο εξωτερικό, η άνοδος του αντιαμερικανισμού κ.α. με την προσπάθεια, ωστόσο, να δυσχεραίνεται από γεγονότα, όπως ο πόλεμος στο Ιράκ⁸⁵.

Τα τελευταία χρόνια σημειώνεται στην βιβλιογραφία μια πτώση της ήπιας ισχύος των ΗΠΑ, παρά την γενική σταθερότητά της, οι οποίες κατά την άνοδό τους, τον προηγούμενο αιώνα, είχαν την επιθυμία να εντυπωσιάσουν και να έλξουν τον κόσμο με την ήπια ισχύ τους π.χ. σχέδιο Marshall, μουσική τζαζ, πλέον έχουν σταματήσει την προσπάθεια, ιδιαίτερα μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, ενώ το ακριβώς αντίθετο κάνει η Κίνα π.χ. επένδυση BRI⁸⁶. Κάποιες από τις βασικές αιτίες για την σχετική μείωση της αμερικανικής ήπιας ισχύος/ άνοδο αντιαμερικανισμού, μπορούν να θεωρηθούν μονομερείς δράσεις εκ μέρους τους στον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας (War on Terror), η εμπλοκή τους στην Μέση Ανατολή, η οικονομική κρίση του 2008, απλά, η αμέλεια π.χ. δεν υπάρχει

79 Holm, M., 2016, σελ. 3-4

80 *ibid.*, σελ. 5

81 Hayden, G., 2012, σελ. 229, Nye, J. S., 2008, σελ. 97-8

82 *ibid.*, σελ. 233

83 Roselle, L., Miskimmon, A., O' Loughlin, B., 2014, σελ. 70-1

84 Xing, M., 2014, σελ. 58

85 Hayden, G., 2012, σελ. 233-4

86 *ibid.*, σελ. 263, Holyk, G. G., 2011, σελ. 227, Li, E., 2018, Trunkos, J., 2020, σελ. 1-2, 7

κάποιο ινστιτούτο/θεσμός που να συνδέει άμεσα την αμερικανική κουλτούρα με τα διάφορα ακροατήρια ανά τον κόσμο, η μείωση χρηματοδότησης σε προγράμματα εξωτερικής πολιτικής και διεθνείς οργανισμούς, μια τάση να εξαιρούν τον εαυτό τους από επιταγές του διεθνούς δικαίου, κάτι που δημιουργεί ένα χάσμα ανάμεσα σε αυτές και τους συμμάχους τους και αποδυναμώνει την παγκόσμια ηγεσία τους και η υπερβολική, ορισμένες φορές, αντίδρασή τους σε κάποιες κινεζικές πρωτοβουλίες, όπως η Asia Infrastructure and Investment Bank, όπου οι ΗΠΑ έκαναν μια διπλωματική εκστρατεία για να πείσουν τους συμμάχους τους να μην συμμετέχουν, αλλά τελικά είχε τα αντίθετα αποτελέσματα⁸⁷. Φαίνεται, όμως, ότι η δυσαρέσκεια αφορά περισσότερο τις πολιτικές τους, παρά τις ίδιες τις ΗΠΑ⁸⁸. Πέρα, πάντως, από τους εξωτερικούς παράγοντες, η αμερικανική ήπια ισχύς έχει να αντιμετωπίσει και εσωτερικά προβλήματα: βαθύς διαχωρισμός συντηρητικών-φιλελεύθερων, αίσθημα φόβου και ανησυχίας ότι η Κίνα θα τις ξεπεράσει κ.α.⁸⁹. Ένα λάθος της Δύσης ήταν ότι συνέδεσε την ήπια ισχύ με την φιλελεύθερη ιδεολογία, ενώ η Κίνα, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, ενώ γνωρίζει ότι ήπια ισχύ δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς σκληρή ισχύ, είναι πιο δεκτική στις διαφορές, δεν θέτει προαπαιτούμενα στην συνεργασία με μια άλλη χώρα, ούτε προσπαθεί να κάνει τους άλλους να την μιμηθούν⁹⁰.

Η επιρροή των ΗΠΑ στο παγκόσμιο σύστημα και άρα στην Ασία, έχει 3 συστατικά στοιχεία: το στρατιωτικό/συνεργασίες ασφαλείας, το οικονομικό/προέκταση του πρώτου και το κοινωνικοπολιτικό και παρά την έλλειψη κοινών αξιών/ιδεολογίας, οι ΗΠΑ διατηρούσαν μια πολύ στιβαρή παρουσία και στρατηγικές συμμαχίες στην Ασία μετά τον Β' ΠΠ⁹¹. Έτσι, πέρα και από την Ασία, διατηρούν την εικόνα της αγαθής και βοηθητικής δύναμης σε πολλά μέρη του κόσμου, αφού παρείχαν οικονομική βοήθεια σε ασθενέστερες χώρες πολύ πριν υιοθετήσει την τακτική αυτή η Κίνα, αλλά τίθενται τα ερωτήματα πώς, μια σχετική μείωση της οικονομικής ισχύος των ΗΠΑ, θα επηρεάσει αυτήν την εικόνα και πώς πρόκειται να αντιδράσουν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους σε μια ενδεχόμενη μείωση της επιρροής τους σε περιοχές, όπως η Ανατολική Ασία, ως αποτέλεσμα της αύξησης της κινεζικής⁹²; Πέρα από τις όποιες δυσκολίες εφαρμογής της ήπιας ισχύος των ΗΠΑ στις ασιατικές χώρες, η Ουάσινγκτον αγνοεί συχνά τις ασιατικές ανησυχίες και αιτήματα, ικανοποιώντας άλλα π.χ. ευρωπαϊκά, απέχει από συνέδρια ή συναντήσεις ασιατικών οργανισμών, κάτι που εκμεταλλεύεται η Κίνα, μέσω της ενεργούς συμμετοχής της σε σχήματα όπως η ASEAN, ο ΟΣΣ κ.α., μέσω οικονομικής βοήθειας σε χώρες της περιοχής και μέσα από γεωπολιτικές

87 Brooks, S., Wohlfroth, W. C., 2016, σελ. 100, Holyk, G. G., 2011, σελ. 224, Kurlantzick, J., 2007, σελ. 178-80, MacDonald, A., 2018, σελ. 30, Ruggie, J. G., 2007, σελ. 21, Trunkos, J., 2020, σελ. 7

88 Nye, J. S., 2004, σελ. 35

89 Renyi, M., Xiangyong, K., 2014, σελ. 44-5

90 Li, E., 2018

91 Kim, M., 2009, σελ. 340-1

92 Fazil, M. D., 2014, σελ. 10-1

μανούβρες, για να συμβάλλει στην ειρήνη και την σταθερότητα της περιφέρειας και να προωθήσει τα δικά της συμφέροντα⁹³.

Ενώ είναι γεγονός, ότι η πρόσφατη προεδρία Trump έβλαψε την ήπια ισχύ των ΗΠΑ, αφού αυτός αγνόησε την αξία της και πήγε αντίθετα σε πολλές παραδοσιακές αμερικανικές αξίες και ζημίωσε την εικόνα των ΗΠΑ και το πώς τις βλέπουν οι άλλοι, εκείνες διατηρούν, ακόμα πολλές πηγές ήπιας ισχύος (πέρα από την αδιαμφισβήτητη σκληρή ισχύ τους) π.χ. πανεπιστήμια, το Hollywood, κυριαρχία και παγκοσμιότητα των ΜΜΕ τους, μάρκες, εταιρείες, το πολιτικό τους σύστημα κ.α. και έτσι η επιρροή τους μέσω της έλξης παραμένει σημαντική, παρότι η δημοφιλία της εξωτερικής τους πολιτικής έχει δεχθεί πλήγματα⁹⁴. Ακόμα διατηρούν βιομηχανική ικανότητα, ασύγκριτο στρατό, είναι ο αρχιτέκτονας της διεθνούς φιλελεύθερης τάξης, η οποία ενώ φτιάχθηκε για να εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους, ήταν ανοιχτή για όποιον ήθελε να συμμετέχει, είναι ο ηγέτης στην επιστήμη και την τεχνολογία, διατηρούν συμμαχίες, το δολάριο έχει ακόμα ισχυρή θέση και εκείνες ισχυρή δυνατότητα παρέμβασης στις παγκόσμιες υποθέσεις⁹⁵. Βασικό στοιχείο της αμερικανικής ήπιας ισχύος είναι αυτή η υπόσχεση για ελευθερία και επιτυχία και αξίες, όπως η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, που ενώ όμως έλκουν πολλούς, μπορεί την ίδια ώρα να απωθούν άλλους⁹⁶. Αυτά είναι τα στοιχεία στα οποία εστιάζουν προεδρίες, όπως του Obama και του Biden, που προσπαθούν να βελτιώσουν την διεθνή εικόνα των ΗΠΑ, αφού αυτή έχει δεχθεί κάποιο πλήγμα. Αλλά είναι γενικά αποδεκτό στην βιβλιογραφία, ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν βάλει την ήπια ισχύ ως πρωτεύων στρατηγικό στόχο που να συμβάλλει στην εξωτερική πολιτική τους π.χ. δεν χρησιμοποίησαν ήπια ισχύ για να νικήσουν τους Ταλιμπάν ή στην διαμάχη τους με χώρες όπως η Β. Κορέα και το Ιράν⁹⁷. Παρόλα αυτά, η διάρκειά τους αυτή και το γεγονός ότι διαθέτουν όλους αυτούς τους παράγοντες ήπιας και σκληρής ισχύος, τις βοηθάει να αποδιώξουν τον μεγαλύτερο παραδοσιακό διεθνή κίνδυνο, τον πόλεμο μεταξύ μεγάλων δυνάμεων⁹⁸.

Ο Nye υπογραμμίζει πως οι ΗΠΑ είναι υπερδύναμη, όχι αυτοκρατορία και παρά το ότι μπορεί να έχουν μεγαλύτερη οικονομία, στρατό, διαδεδομένη γλώσσα, τεχνολογικά επιτεύγματα, πολιτιστική έλξη, σε σχέση με τις αυτοκρατορίες του παρελθόντος, όπως τις παραπάνω που αναφέραμε, εντούτοις δεν διαθέτουν τον έλεγχο που είχαν αυτές στις ζωές των πολιτών άλλων χωρών⁹⁹. Στις ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά τον Ψυχρό Πόλεμο και τον Πόλεμο στο Ιράκ, εμφανίστηκαν και κάποιοι σκεπτικιστές που τόνιζαν το εφήμερο της ήπιας ισχύος και το ότι οι ΗΠΑ είναι τόσο δυνατές που

93 Kim, M., 2009, σελ. 337-9, Lum, T., Morrison, W. M., Vaughn, B., 2010, σελ. 29-31

94 Hill, C., Beadle, S., 2014, σελ. 19, Kim, M., Knuckey, J. O., 2021, σελ. 1-3, Nye, J. S., 2004, σελ. 256, Nye, J. S., 2008, σελ. 105-6, Nye, J.S., 2022, Rugh, W. A., Thussu, D., 2014, σελ. 6

95 Abdullahi, K. T., Nye, J. S., 1990b, σελ. 34, Phiri, J., 2018, σελ. 134, Ruggie, J. G., 2007, σελ. 17-8

96 MacDonald, A., 2018, σελ. 30, Nye, J. S., 2004, σελ. 55

97 Hayden, G., 2012, σελ. 225, Qingshan, K., 2014, σελ. 52

98 Brooks, S., Wohlforth, W. C., 2016, σελ. 91-2

99 Nye, J. S., 2004, σελ. 262

δεν την χρειάζονται, ούτε σταθερές συμμαχίες, αγνοώντας ότι μια μείωση της ήπιας ισχύος μιας χώρας, σημαίνει και μείωση μόχλευσης και επιρροής, δυσπιστία και έλλειψη συνεργασίας από τις άλλες χώρες¹⁰⁰. Παρόλα αυτά, οι ΗΠΑ αναμένεται να διατηρήσουν την κυριαρχική θέση τους στον κόσμο σε όλα τα φάσματα της ισχύος¹⁰¹. Θα αναφερθούμε ξανά στις ΗΠΑ παρακάτω στην μελέτη περίπτωσης του Ιράν, όταν και θα εξετάσουμε το τι πιστεύουν οι Ιρανοί γι' αυτές.

6. Κίνα και ήπια ισχύς. Η πρωτοβουλία Belt and Road Initiative

6.1 Η ήπια ισχύς της Κίνας: πηγές, στόχοι και προκλήσεις

Η ιδέα της ήπιας ισχύος δεν είναι καινούρια στην κινεζική πολιτική σκέψη. Για χιλιετίες, η ουσία της ήπιας ισχύος χρησιμοποιείται από Κινέζους ηγεμόνες (ιδεαλισμός, νόμος, ηθική, συνεργασία, ως αντίθετα της ρεαλιστικής οπτικής)¹⁰². Στον σημερινό κόσμο, η Κίνα θεωρεί, ότι μέσω της ήπιας ισχύος, συνεχίζει στην αρχαία σκέψη (Κομφούκιος, Μένκιος, Σουν Τσου) για έναν αρμονικό και όχι συγκρουσιακό κόσμο¹⁰³.

Πέρα από τις πηγές παραδοσιακής ισχύος της Κίνας, την έκταση και τον πληθυσμό της, πηγές της ήπιας ισχύος της θα μπορούσαν να θεωρηθούν: το οικονομικό κατόρθωμά της, η κουλτούρα της, η ιστορία της, το μοντέλο ανάπτυξής της, τα προγράμματα υποδομών, η θέση της στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, η πολιτιστική διπλωματία της, η διπλωματική προσπάθεια βελτίωσης των σχέσεων με τις με γείτονες ("charm offensive") και η διαμεσολάβησή της σε διεθνείς κρίσεις, η ιδεολογία της, η γλώσσα της, οι πολιτικές αξίες, η συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς και ο πρωταγωνιστικός ρόλος τους σε περιφερειακούς π.χ. ASEAN, Οργανισμός Συνεργασίας της Σανγκάης (όπου μέσω αυτών θέλει να αυξήσει την μόχλευση της στη περιοχή¹⁰⁴), οι εκπομπές (broadcasting π.χ. China Global Television Network, Xinhua New Agency) που στόχο έχουν να αντιπαλέψουν το "μονοπώλιο των δυτικών MME" και οι οποίες μεταδίδονται και στην αγγλική γλώσσα στο εξωτερικό, οι υποτροφίες που δίνει, οι επενδύσεις της-τράπεζες, η ανθρωπιστική βοήθεια που παρέχει, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες και η συμμετοχή της σε ειρηνευτικές αποστολές, τα πανεπιστήμιά της, οι εταιρείες της (θεωρείται θετικό από μια μεριά ότι είναι

100 Nye, J. S., 2004, σελ. 256-7

101 Nye, J. S., 1990b, σελ. 66

102 Ding, S., 2010, σελ. 262

103 Hayden, G., 2012, σελ. 171

104 Kurlantzick, J., 2007, σελ. 199

κρατικές, καθώς απολαμβάνουν μεγάλη ισχύ και χρηματοδότηση¹⁰⁵) τα φτηνά προϊόντα της, τα προγράμματα ανταλλαγής, η διασπορά της, ο αθλητισμός, οι επίσημες επισκέψεις ηγετών της, η τεχνολογία κ.α.¹⁰⁶. Βλέπουμε, λοιπόν, μια πολυδιάστατη προσέγγιση από το Πεκίνο σχετικά με την ήπια ισχύ. Για τον Vuving, η έλξη της Κίνας βασίζεται σε 3 χαρακτηριστικά: ομορφιά (παραδοσιακές κινεζικές αξίες, κουλτούρα), λαμπρότητα (οικονομική άνοδος, μη επέμβαση σε εσωτερικά άλλων) και καλοκαγαθία (Κομφουκιανικά ιδεώδη, ειρήνη και συνεργασία)¹⁰⁷. Η Κίνα υιοθετώντας την έννοια της ήπιας ισχύος της δίνει τα δικά της, κινέζικα χαρακτηριστικά. Μερικά από αυτά είναι: η συνεργασία της με κυβερνήσεις, όχι με ΜΚΟ, μη κυβερνητικούς δρώντες ή κοινωνία πολιτών, δεν βασίζει την συνεργασία της σε όρους, όπως η Δύση, περί φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων και προτιμά διμερείς από πολυμερείς σχέσεις, παρότι συμμετέχει σε περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς¹⁰⁸. Από τον ορισμό του Nye υιοθέτησε, δηλαδή, τον μη εξαναγκαστικό χαρακτήρα επιρροής σε άλλους, αλλά όχι στοιχεία, όπως η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα και η άνοδος της, δηλαδή, δεν έχει συνοδευτεί από δυτικού τύπου μεταρρυθμίσεις (θεωρεί κάποια από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ο Nye λανθασμένα)¹⁰⁹. Εκμεταλλεύτηκε, με άλλα λόγια, την παγκοσμιοποίηση με ρεαλιστικό τρόπο, χρησιμοποιώντας την ιστορία, τον πολιτισμό και τις κοινωνικοοικονομικές δυνατότητές της, για να πετύχει την άνοδό της¹¹⁰. Δεν συμφώνησε με την Δύση ζητήματα όπως η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο δυτικός πολιτισμός και όμως πέτυχε σε ταχύτητα και μέγεθος χωρίς προηγούμενο (αυτή είναι το κινεζικό είδος ήπιας ισχύος)¹¹¹.

Βασικό στοιχείο ανάπτυξης της κινεζικής ήπιας ισχύος είναι και η οικονομική, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που κάποιοι αναλυτές υποστηρίζουν, ότι τα όρια μεταξύ κινεζικής ήπιας και οικονομικής ισχύος είναι δυσδιάκριτα και ότι η Κίνα ασκεί ενός είδους ήπιας ισχύος, που τείνει να μετατρέπεται σε έξυπνη ανά περίπτωση¹¹². Η οικονομική της επιτυχία βασίζεται μεταξύ άλλων: στις σταθερές κινεζικές κυβερνήσεις, στον υπομονετικό στρατηγικό σχεδιασμό, στα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης και επένδυσης, στην πολιτική δυναμικού εμπορίου, στις επενδύσεις και την βιομηχανία, στην μακροοικονομική πολιτική που επικεντρώνεται στον έλεγχο του πληθωρισμού και του δημοσίου χρέους, στην δουλειά που βασίζεται σε αρχές και στην ηθική κατανόηση που

105 Dumbaugh, K., σελ. 13

106 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 66, Fazil, M. D., 2014, σελ. 3-4, Holyk, G. G., 2011, σελ. 225, Hunter, A., 2009, σελ. 384, Mingjiang, L., 2008, σελ. 292-4, 306, Paradise, J.F., 2009, σελ. 647-8, Shambaugh, D., 2015, σελ. 102, Tella, O., 2016, σελ. 133-4

107 Vuving, A. L., 2009, σελ. 8-9

108 Hui, S., 2011, σελ. 5-6, Huseynov, V., 2018, σελ. 80, 83

109 Hui, S., 2011, σελ. 3, Mirza, M. N., Abbas, H., Nizamani M. Q., 2020, σελ. 42, Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 109

110 Sandikli, A., 2010, σελ. 40

111 Li, E., 2018

112 Carminati, D., 2020, σελ. 1-2, Peng, Z., 2021, σελ. 217-8, Trunkos, J., 2020, σελ. 2

βασίζεται στις οικογενειακές σχέσεις¹¹³. Άλλωστε, η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη έδωσε την δυνατότητα στην Κίνα να χρηματοδοτεί την ανάπτυξη της ήπιας ισχύος της (υπολογίζεται ότι ξεοδεύει 10 δισ. δολ. τον χρόνο πάνω στην ήπια ισχύ της¹¹⁴) και στο εσωτερικό π.χ. στήριξη της μελέτης της ήπιας ισχύος και προπαγάνδας σχετικής με αυτήν και στο εξωτερικό π.χ. Κομφουκιανικά κέντρα, σχέδια όπως το BRI, επενδύσεις, εκπομπές, δάνεια, πολιτιστικά δρώμενα κ.α (ολιστική θεώρηση) και γενικά το να εκπέμπει σεβασμό για την επιτυχία της¹¹⁵. Γίνεται, δηλαδή, προσπάθεια μετατροπής της οικονομικής και υλικής ισχύος σε πολιτική ή και ιδεατική επιρροή¹¹⁶. Βασικά στοιχεία της οικονομικής ήπιας ισχύος Κίνας είναι η επίτευξη συμφωνίας ελεύθερου πολυμερούς εμπορίου στην Νοτιοανατολική Ασία και οι διμερείς συνεργασίες με χώρες της περιοχής¹¹⁷. Παρότι υπάρχουν ακόμα διαφορές και οικονομικές και απόψεων ανάμεσα στους αγροτικούς και αστικούς πληθυσμούς για την κινεζική άνοδο, και οι δύο ομάδες διαθέτουν μια συγκρατημένη αισιοδοξία, καθώς το βιοτικό τους επίπεδο έχει σίγουρα βελτιωθεί από την περίοδο των μεταρρυθμίσεων του Deng και μετά και βλέπουν πιο θετικά τις προκλήσεις της νέας εποχής¹¹⁸. Το οικονομικό αυτό θαύμα της Κίνας μπορεί να γίνει συνταγή επιτυχίας και για άλλα αναπτυσσόμενα κράτη και οπωσδήποτε ενισχύει την κινεζική ήπια ισχύ, αφού κάνει τους άλλους να θέλουν να την μιμηθούν¹¹⁹. Η Κίνα σήμερα είναι ο μεγαλύτερος κατασκευαστής χάλυβα, πλοίων, αλουμινίου, υπολογιστών και άλλων προϊόντων και, ταυτόχρονα, ο μεγαλύτερος καταναλωτής άλλων, όπως πετρέλαιο, και παρά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, εκείνη συνέχισε να αναπτύσσεται, να βελτιώνει τις υποδομές και της παροχές υγείας, εκπαίδευσης, να αντιπαλεύει την φτώχεια και να συμβάλει στην παγκοσμιοποίηση¹²⁰. Άρα, όπως επισημαίνει ο Τζογοπουλος, οι εξωτερικές και οικονομικές πολιτικές της Κίνας έχουν χαρακτηριστικά αναδυόμενης υπερδύναμης¹²¹. Εκπέμπει, θα λέγαμε, μια "γεωοικονομική" επιρροή, η οποία είναι ορατή και στην εξωτερική πολιτική της (Asia Infrastructure and Investment Bank, Free Trade Area of the Asia-Pacific κ.α.) και έχει τα εξής χαρακτηριστικά: μπορεί να συνδράμει στην βασική επιδίωξη της κινεζικής υψηλής στρατηγικής, που είναι η επιβίωση του ΚΚΚ, η Κίνα έχει εγκαταλείψει την πολιτική του "χαμηλού προφίλ" και με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση διεκδικεί μια πιο κεντρική θέση στους μηχανισμούς παγκόσμιας διακυβέρνησης και η εμπλοκή της στο εξωτερικό μπορεί να

113 Sandikli, A., 2010, σελ. 51

114 MacDonald, A., 2018, σελ. 16

115 Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 458, Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 16-7, 20, Shambaugh, D., 2015, σελ. 100, Trunkos, J., 2020, σελ. 8-9

116 Beeson, M., 2018, σελ. 5

117 Holyk, G. G., 2011, σελ. 225, Kurlantzick, J., 2006, σελ. 3-4

118 Ungor, C., 2010, σελ. 135

119 Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 19-20

120 Allison, G., 2017, σελ. 38, 43-4

121 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 1

επηρεάσει τους εταίρους της που δεν συνστρατεύονται με τον δυτικό φιλελεύθερο καπιταλισμό¹²². Το παράδειγμα του Ιράν, που θα δούμε παρακάτω, είναι μια σαφής αποτύπωση των παραπάνω.

Η συζήτηση για την ήπια ισχύ έχει γίνει ένα πολύ προσφιλέθιο θέμα στην Κίνα, ιδιαίτερα από τα μέσα του 2000 και μετά, όπου η θεωρία του Nye έχει βρει μεγάλη απήχηση, αφού αντιπροσωπεύει κάποια παραδοσιακά κινεζικά κομφουκιανικά ιδανικά π.χ. για τον ρόλο της ηθικής ισχύος και αφού η Κίνα θέλει να αποφύγει την μοίρα της Σοβιετικής ένωσης, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, όπου η υποδοχή της ήταν μάλλον ανάμικτη¹²³. Η Κίνα είχε, μάλιστα, πολύ πριν από τις ΗΠΑ, υιοθετήσει την ήπια ισχύ ως μέρος της συνεκτικής εθνικής ισχύος της¹²⁴. Αναγνωρίζοντας την αξία της, η κινεζική ηγεσία δίνει σημασία τόσο στην σκληρή, όσο και την ήπια ισχύ¹²⁵. Έχουν, μάλιστα, αναπτυχθεί δύο βασικές σχολές σκέψης στην Κίνα, για το ποια είναι η ουσία της ήπιας ισχύος: η πρώτη, η πλειοψηφία, θεωρεί ότι η ήπια ισχύς έχει στον πυρήνα της την κουλτούρα (ιδέες, θεσμούς, αρχές, παραδοσιακές κινεζικές αξίες κ.α.), ενώ η άλλη, η μειοψηφία, υποστηρίζει την πολιτική δύναμη/την δύναμη χειραγώγησης που έχει ένα κράτος (διεθνή έλξη, δυνατότητα διεθνούς και εσωτερικής κινητοποίησης κ.α.)¹²⁶. Πάντως, πρέπει να υπογραμμίσουμε, ότι, ενώ για τον Nye η ήπια ισχύς παράγεται από την κοινωνία, στην περίπτωση της Κίνας είναι η κυβέρνηση που ελέγχει και καθορίζει σχεδόν όλη την προπαγάνδα (με την έννοια του ελέγχου της πληροφορίας) και την πολιτιστική δραστηριότητα, με σημαντικό τον ρόλο του State Council Information Office (SCIO)¹²⁷. Το νέο σχέδιο προσέγγισης της Κίνας για τις διεθνείς σχέσεις περιλαμβάνει: τις 5 αρχές ειρηνικής συνύπαρξης¹²⁸, αμοιβαία επικερδείς συναλλαγές και οικονομικές επαφές που δείχνουν την κινεζική συνεργατικότητα, διάλογος για την επίλυση διαφορών, η ιδέα της "ειρηνικής ανόδου/ανάπτυξης", το οποίο σχέδιο θα επιτευχθεί μέσω προσεκτικού ακτιβισμού, υπομονετική διπλωματία και έξυπνη, εποικοδομητική προσέγγιση με το διεθνές σύστημα, όπως αναφέρει ο Ding¹²⁹. Μάλιστα, με τις σχετικές δυνάμεις των ισχυρότερων χωρών να βρίσκονται συνεχώς σε διακύμανση, υπάρχουν και συνεχείς ανακατατάξεις της ηγέτιδας παγκόσμιας δύναμης, κάτι που οδηγεί πολλούς σήμερα να βλέπουν την Κίνα ως πιθανό υποψήφιο να αποκτήσει status υπερδύναμης¹³⁰.

Τις παραπάνω αρχές, που μπορούν να την βοηθήσουν να φτάσει σε αυτό το status, εφαρμόζει η Κίνα στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας, όπου το κλειδί για την επιτυχία είναι η εξασφάλιση της

122 Beeson, M., 2018, σελ. 6-7

123 Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 12-3, Li, M., 2009, σελ. 1, 21

124 Vuving, A. L., 2009, σελ. 2-3

125 Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 15-6.

126 *ibid.*, σελ. 13-4, 17

127 Shambaugh, D., 2015, σελ. 101

128 Αμοιβαίος σεβασμός για κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα, αμοιβαία μη επίθεση, μη επέμβαση στα εσωτερικά των άλλων, ισότητα και αμοιβαίο κέρδος, και ειρηνική συνύπαρξη

129 Ding, S., 2010, σελ. 266-7

130 *ibid.*, σελ. 255-6

συναίνεσης του γείτονα για συμμετοχή, κάτι που παράγει ήπια ισχύ¹³¹. Η Κίνα χρησιμοποιεί και την οικονομική βοήθεια προς αυτές τις χώρες για τον ίδιο λόγο και δεν βάζει τις προϋποθέσεις που βάζει η Δύση για αυτήν¹³². Στο άμεσο περιβάλλον της, στόχος της Κίνας, λοιπόν, είναι να χρησιμοποιήσει την οικονομική και όχι μόνο επιρροή της για να δημιουργήσει μια περιφερειακή δομή ισχύος χωρίς τις ΗΠΑ¹³³. Έτσι, μια επιστροφή των ΗΠΑ στην Ασία (pivot to Asia) μπορεί να περιπλέξει την γεωπολιτική κατάσταση για το Πεκίνο, καθώς οι πρώτες τονίζουν την στρατιωτική ενίσχυση της Κίνας, όπως και την θεωρία της "απειλητικής Κίνας", βλέποντας την διεθνή εικόνα της και υπάρχει και ο ιδεολογικός ανταγωνισμός στην περιοχή με την εξαγωγή αμερικανικών και κινεζικών ιδεών¹³⁴. Κι ενώ οι βλέψεις της ξεφεύγουν από την συγκεκριμένη περιοχή, βλέπει προς Αφρική, Ευρώπη, Λατινική Αμερική (π.χ. σύναψη συμφωνιών παγκόσμιου χαρακτήρα ως διπλωματικό εργαλείο¹³⁵), ο πρωταρχικός της στόχος είναι η ηγεσία στην Ασία και η μεταβολή της επιρροής των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας με δημιουργία δικής της σφαίρας επιρροής, μέσω προώθησης περιφερειακών σχημάτων συνεργασίας¹³⁶. Μια σύνοψη της στρατηγικής ήπιας ισχύος της Κίνας και της σχέσης της με την εξωτερική πολιτική, θα περιελάμβανε τα ακόλουθα: ενίσχυση της ήπιας ισχύος της με πολιτιστική και οικονομική διπλωματία (οικονομικές και εμπορικές πρωτοβουλίες συνάμα με προώθηση ιδεών ειρηνικής ανάπτυξης, συμβίωσης και αρμονίας), προώθηση πολιτιστικών αξιών μέσω των Κομφουκιανικών Κέντρων, ΜΜΕ και διάδοση του μηνύματός της (προώθηση θετικής εικόνας της, διαμόρφωση κοινής γνώμης, παγκόσμια παρουσία και αντιμετώπιση αφηγήματος περί "China threat"), διπλωματία ανθρώπου με άνθρωπο (ανταλλαγές, fora όπως το Beijing Forum ή το China Development Forum), οικονομική βοήθεια και Belt and Road Initiative (η πρωτοβουλία του Xi Jinping το 2013, για παγκόσμια συνδεσιμότητα και ένταξη, επέκταση της κινεζικής επιρροής και άνοδος στην διεθνή κοινότητα, δρόμοι, υποδομές, δίκτυα κ.α.)¹³⁷.

Τρόποι με τους οποίους μπορεί να λειτουργήσει η ήπια ισχύς είναι: η έλξη μέσω νορμών, ο έλεγχος της ρητορικής και του λόγου κ.α¹³⁸. Ένα παράδειγμα προβολής της ήπιας ισχύος της Κίνας, ήταν η ανάληψη της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2008, ως σημάδι ανόδου της ισχύος και του κύρους της ίδιας και γενικά της Ασίας¹³⁹. Η ανάπτυξη ήπιας ισχύος κρίνεται ως επιτακτική για την Κίνα, αφού αυτή μπορεί να βοηθήσει σε μια σειρά από τομείς: είναι δείκτης

131 Sohn, Y., 2011, σελ. 78

132 Ayhan, K., 2010, σελ. 188

133 Nye, J. S., 2005

134 Changzheng, D., 2014. σελ. 20

135 Chaziza, M., 2020, σελ. 169

136 Sohn, Y., 2011, σελ. 81

137 Mirza, M. N., Abbas, H., Nizamani M. Q., 2020, σελ. 42-7

138 Rothman, S. B., 2011, σελ. 56-60

139 Hunter, A., 2009, σελ. 373

παγκόσμιου status, επιρροής, επηρεάζει τις στρατηγικές επιλογές, είναι μια ήπια ασπίδα αυτοάμυνας¹⁴⁰ Άλλες, πιο ειδικές επιδιώξεις της ήπιας ισχύος της Κίνας, είναι η εξασφάλιση ενός σταθερού και ειρηνικού διεθνούς περιβάλλοντος, ώστε να συνεχίσει την ανάπτυξή της, επίτευξη αποδοχής της κινεζικής ανόδου διεθνώς και υπεράσπιση των κινεζικών συμφερόντων, πάντα με αμυντική, όχι επιθετική, διάθεση-να θεωρείται η Κίνα ως ευκαιρία και όχι ως απειλή, η προώθηση μιας πιο θετικής εικόνας της, η απόκτηση σεβασμού, το να θεωρείται ως η ηγέτιδα δύναμη του αναπτυσσόμενου κόσμου, η ανάληψη μεγαλύτερων ευθυνών, ώστε να μπορεί να ακούγεται η γνώμη της, η μείωση της ήπιας ισχύος ανταγωνιστών της στην περιοχή π.χ. Ιαπωνία, ΗΠΑ, απομόνωση Ταϊβάν¹⁴¹. Το βασικό περιεχόμενο της θεωρίας της κινεζικής ήπιας ισχύος είναι ότι η άνοδος της είναι ευεργετική για την διεθνή ειρήνη και ανάπτυξη, η Κίνα δεν αποτελεί απειλή, επιδιώκει αμοιβαία οφέλη και αρμονική συνεργασία με άλλες χώρες και παρότι μπορεί να κοιτά για τρόπους ανεξάρτητης ανάπτυξης, δεν αναμένεται να αποσπαστεί από την παγκοσμιοποίηση¹⁴². Ενώ, όμως, συμμορφώνεται και συμμετέχει στο υπάρχον διεθνές σύστημα, δεν σημαίνει ότι χάνει τον ιδιαίτερο τρόπο της, μάλιστα επιδιώκει να γίνει πιο δραστήρια και ενεργή στην διαμόρφωση των εξελίξεων¹⁴³. Θεωρείται επιτυχία της ήπιας ισχύος της Κίνας το ότι δεν αμφισβητεί κανείς την άνοδό της, ότι άλλες χώρες βλέπουν θετικά το εμπόριο μαζί της, ότι έχει επιτύχει μια επιρροή σε υψηλό και χαμηλό επίπεδο¹⁴⁴. Ακόμα και ο Nye, που στα αρχικά κείμενά του δεν έδινε σημασία στην Κίνα στην συζήτηση για την ήπια ισχύ (αρχικά ήταν συνδεδεμένη με τις ΗΠΑ συν κάποιες κρίσεις στην δεκαετία του 1990 ανάμεσα στην Κίνα και ορισμένους γείτονές της π.χ. Ταϊβάν), αργότερα παραδέχθηκε την ενίσχυσή της (εσωτερική και εξωτερική ανασφάλεια Κίνας δεν επέτρεπαν συζήτηση για ήπια ισχύ, κάτι που σταδιακά άλλαξε με την αποφυγή χρήσης σκληρής ισχύος στην εξωτερική πολιτική, καλλιέργεια σχέσεων με γείτονες, συμμετοχή στη διεθνή κοινότητα, οικονομική διπλωματία, υπέρ status quo)¹⁴⁵. Μάλιστα, η οικονομική κρίση στην Ασία το 1997, έδωσε νέα ώθηση στις σχέσεις των χωρών της με την Κίνα, καθώς αυτή δεν υποτίμησε το νόμισμά της και βοήθησε στην σταθεροποίηση των οικονομιών της Ανατολικής Ασίας, δίνοντας έτσι ώθηση στην ήπια ισχύ της¹⁴⁶. Στοιχεία που κάνουν μια χώρα υπερδύναμη και θέλει να επιτύχει η Κίνα είναι μεταξύ άλλων: η οικονομία (το ΑΕΠ και όχι μόνο), ο στρατός, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα των εισοδημάτων, ικανότητα πρωτοπορίας σε τομείς όπως η επιστήμη και η

140 Mingjiang, L., 2008, σελ. 298-301

141 Aukia, J., 2014, σελ. 77, Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 461, Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 22, 24, Kurlantzick, J., 2006, σελ. 4

142 Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 468

143 Ding, S., 2010, σελ. 269-70

144 Kurlantzick, J., 2006, σελ. 4-5

145 Deng, Y., 2009, σελ. 65-66, Fazil, M. D., 2014, σελ. 10, Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 453

146 Deng, Y., 2009, σελ. 67, Ayhan, K., 2010, σελ. 185

τεχνολογία και η ικανότητα επιρροής της περιφερειακής και παγκόσμιας ειρήνης και τάξης¹⁴⁷.

Η ραγδαία οικονομική άνοδος της Κίνας σε συνδυασμό με μια απρόβλεπτη, όπως θεωρείται από κάποιους, πολιτική διακυβέρνηση, διότι ενώ στο εσωτερικό το ΚΚΚ δεν έχει αντίπαλο, η εξωτερική της πολιτική διαμορφώνεται από διάφορους λήπτες αποφάσεων με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο για εξωτερικούς παρατηρητές να καταλήξουν αν επιδιώκει status quo ή επεκτατική εξωτερική πολιτική, έχουν οδηγήσει σε θεωρίες, όπως η "China Threat", οι οποίες θεωρούν απειλητική την κινεζική αυτή άνοδο και την παρομοιάζουν με παραδείγματα σαν την Γερμανία και την Ιαπωνία του Β' ΠΠ¹⁴⁸. Κατά τον Χία, η θεωρία της "απειλητικής Κίνας" διαθέτει 3 λογικές/σει παραγόντων: ιδεολογικούς και πολιτιστικούς (σύγκρουση πολιτισμών), γεωπολιτικούς και γεωοικονομικούς (ρεαλιστική προσέγγιση, εθνικό συμφέρον Κίνας, αύξηση ισχύος->αύξηση διεκδικητικότητα) και κινεζική κατάρρευση (μια σοβιετικού τύπου κατάρρευση θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα, όπως προσφυγικές ροές, εμφύλιο κ.α.)¹⁴⁹. Θεωρίες όπως αυτή, όμως, δεν λάμβαναν υπόψη την ήπια ισχύ της¹⁵⁰. Όπως αναφέραμε, η Κίνα προσπαθεί έμπρακτα να κατευνάσει τυχόν ανησυχίες για την άνοδό της και να παρέχει έναν αντίλογο σε αυτούς που επιζητούν πιο σκληρές αντιδράσεις στην ενίσχυσή της, οικονομική και στρατιωτική και παράλληλα να αποτρέψει τα πιο αδύναμα κράτη να αναζητήσουν εξισορροπητικές συμμαχίες εναντίον της¹⁵¹. Έχει αποδεχθεί, δηλαδή, τις αρχές της ειρηνικής συνύπαρξης κι έτσι οι παράγοντες που οδηγούν σε σύγκρουση τις μεγάλες δυνάμεις θα είναι αδύναμοι¹⁵². Έτσι, έχουμε φτάσει σε ένα σημείο, όπου η συνεργασία μιας ασιατικής χώρας με το Πεκίνο, της δίνει εσωτερική και εξωτερική νομιμοποίηση¹⁵³.

Στην Κίνα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η συζήτηση περί ήπιας ισχύος, καθώς εξετάζεται η προσπάθεια να τεθεί στην άκρη, όχι αποκλειστεί εντελώς, ο Μαρξισμός/Μαοϊσμός, με μια άλλη ενοποιητική ιδεολογία, που θα αντιτίθεται στις δυτικές αξίες π.χ. παραδοσιακές ιδεολογίες, όπως Κομφουκιανισμός, Ταοϊσμός, να προωθείται, χωρίς να υπάρχει ομοφωνία ακόμα¹⁵⁴. Έτσι, πέρα από τους στόχους εξωτερικής πολιτικής, που αναφέρθηκαν παραπάνω, η ήπια ισχύς της Κίνας διαθέτει και εσωτερική διάσταση. Αυτή αφορά στην διασφάλιση νομιμοποίησης και σταθερότητας του καθεστώτος στο εσωτερικό, ιδιαίτερα μετά το "ηθικό κενό" που αφήνουν δεκαετίες οικονομικής ανάπτυξης¹⁵⁵. Ο Xi Jinping (2012) πρότεινε ως τρόπο πλήρωσης αυτού του κενού το "κινεζικό

147 Yao, S., 2007, (σελ. 2-3)

148 Hui, S., 2011, σελ. 3, Kurlantzick, J., 2007, σελ. 40, Xia, M., 2007

149 Xia, M., 2007

150 Ding, S., 2010, σελ. 258

151 deLisle, J., 2010, σελ. 493, 495, Ungor, C., 2010, σελ. 129

152 Heng, S., 2017, σελ. 10

153 Kim, M., 2009, σελ. 342

154 Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 15

155 Callahan, W. A., 2015, σελ. 218-9, Ding, S., 2010, σελ. 265

όνειρο", έναν συνδυασμό παραδοσιακών κινεζικών αξιών και σοσιαλιστικού εκμοντερνισμού, του κινεζικού μοντέλου ανάπτυξης με τον κομφουκιανικό πολιτισμό¹⁵⁶. Πιο συγκεκριμένα, η ήπια ισχύς της Κίνας έχει 2 λειτουργίες στο εσωτερικό: διαμόρφωση πολιτιστικής βιομηχανίας και πολιτικής ιδεολογίας, με την παραδοσιακή Κίνα να συνδυάζεται με μια μορφή εκλαϊκευμένου Μαρξισμού, μέσω ενός φίλτρου ήπιας ισχύος, που θα παρέχει και μια θετική εικόνα στην διεθνή σκηνή, αλλά και εσωτερική συνοχή¹⁵⁷. Το Πεκίνο θέλει, δηλαδή, να παρουσιάσει ένα ελκυστικό μοντέλο για το πώς ένας αρχαίος πολιτισμός μπορεί να ευημερήσει στην σύγχρονη εποχή, υιοθετώντας κάποια απαραίτητα χαρακτηριστικά της¹⁵⁸. Επίσης, η Κίνα θέλει να αποκτήσει status υπερδύναμης μέσω της αποτύπωσης της ως μη εξαναγκαστική δύναμη¹⁵⁹.

Η Κίνα έχει εφαρμόσει διάφορες στρατηγικές επιδίωξης της ήπιας ισχύος. Επί Μάο, χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής της ήταν η "εξαγωγή της επανάστασης"/ "ενάρτη πάλη", κάτι όμως που έδινε μια εικόνα απειλητικής Κίνας¹⁶⁰. Αυτό άλλαξε με τις μεταρρυθμίσεις του Deng Xiaoping και το άνοιγμα της Κίνας στον κόσμο την δεκαετία του 1980 (προσπάθεια επανένταξης στην διεθνή κοινότητα με μετατροπή της σχεδιασμένης οικονομίας σε μικτή με προσεκτικό σχεδιασμό και σταδιακή προσέγγιση, τακτική "χαμηλού προφίλ"¹⁶¹) και, κυρίως, κατά την δεκαετία του 1990, που υιοθετήθηκε μια πιο πραγματιστική εξωτερική πολιτική, με την στρατηγική του "καλού γείτονα", ώστε να επιλύσει τις εδαφικές διαφορές της με γείτονες, να καθησυχάσει τις διεθνείς συζητήσεις περί ανόδου της σκληρής ισχύος της και να βελτιώσει τις σχέσεις της με άλλες μεγάλες δυνάμεις, κάτι που υποβοηθήθηκε και από τις αντιδράσεις για τις αμερικανικές επεμβατικές πολιτικές της περιόδου π.χ. στην Γιουγκοσλαβία¹⁶². Οι εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις του Deng στον βιομηχανικό, αγροτικό, αμυντικό, επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα, προετοίμασαν το έδαφος για εξαγωγή ήπιας ισχύος Κίνας, μέσω της οικονομικής ανόδου, της ανόδου του εθνικισμού, μιας πιο ενημερωμένης μεσαίας τάξης, μιας ηγεσίας που κατανοεί την σημασία της δημόσιας διπλωματίας για τα εθνικά συμφέροντα και μιας πίεσης για μεγαλύτερη διεθνή κινεζική συμμετοχή¹⁶³. Όσο, δηλαδή, μεγάλωνε σταδιακά η ισχύς, η επιρροή και η αυτοπεποίθηση της Κίνας, αυτές τις δεκαετίες, έκανε και την επιστροφή της ανανεωμένη η ήπιας ισχύς στον λόγο πολιτικών και ακαδημαϊκών¹⁶⁴. Αυτή έκανε την εμφάνισή της μέσω διάφορων ρητορικών, "ειρηνική άνοδος" (2002-3, Zheng Bijian), "ειρηνική ανάπτυξη" (2004), "αρμονική

156 Aukia, J., 2014, σελ. 84, Callahan, W. A., 2015, σελ. 221, Schortgen, F., 2018, σελ. 19-20

157 Aukia, J., 2014, σελ. 85-6

158 Alterman, J. B., 2009, σελ. 72

159 Mirza, M. N., Abbas, H., Nizamani M. Q., 2020, σελ. 40

160 Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 21, Kurlantzick, J., 2007, σελ. 13

161 Mirza, M. N., Abbas, H., Nizamani M. Q., 2020, σελ. 40, Yao, S., 2007, (σελ. 3)

162 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 66, Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 21

163 Kurlantzick, J., 2007, σελ. 15, Pang, Z., 2009, σελ. 126

164 DeLisle, J., 2010, σελ. 499, Yellinek, R., 2022, σελ. 736

κοινωνία, κόσμος" (2004-5) με τον πρόεδρο Hu Jintao, ο οποίος, στο 17ο National Congress του ΚΚΚ (2007), δήλωσε ότι στόχος του είναι η αύξηση της ήπιας ισχύος της Κίνας, ώστε να πείσει τον κόσμο ότι δεν είναι επικίνδυνη αυτή της η άνοδος¹⁶⁵. Υποστηρίζεται, ότι επί της προεδρίας αυτού, οι συνθήκες ήταν οι κατάλληλες για την μεταμόρφωση της Κίνας¹⁶⁶. Ειδικά κάτω από την αρχή της "ειρηνικής ανόδου", η Κίνα έχει διεξάγει επιτυχή διπλωματία σε τουλάχιστον 4 τομείς: δημιούργησε στρατηγικές συμμαχίες με χώρες δεύτερης δυναμικότητας π.χ. Ρωσία, επιδιώκει συνεργασία και όχι διαμάχη με τις ΗΠΑ, αν και φαίνεται ότι οι καλές σχέσεις τους μετά την 9/11 έχουν φτάσει στο τέλος τους, αδιαφορεί για την Ιαπωνία, ενώ προώθησε την πολιτική του "καλού γείτονα" στην Ασία και έχει πετύχει την αύξηση του εμπορίου με πολλές χώρες της περιοχής¹⁶⁷. Σταδιακά, το Πεκίνο οδηγείται στον όρο "διεθνής ευθύνη", καθώς πλέον έχει αυξημένες ευθύνες στην διεθνή σκηνή¹⁶⁸. Μολονότι οι προαναφερθείσες έννοιες δεν είναι νέες, κρίνονται ως απαραίτητες για να μπορέσει η Κίνα να διαμορφώσει ένα περιβάλλον φιλικό για τις φιλοδοξίες της και να ενισχύσει τον περιφερειακό και παγκόσμιο status της, μέσω της έμφασης στην παγκοσμιοποίηση, τον σεβασμό στην κυριαρχία, τον διάλογο και όχι την μονομέρεια, την διαφορετικότητα και την ανάπτυξη¹⁶⁹. Κι αν η αρχή έγινε με τον Hu Jintao, ο Xi Jinping εντατικοποίησε την προσπάθεια μέσω ρητορικής όπως το "κινεζικό όνειρο", "ο νέος δρόμος του μεταξιού" και μέσω θεσμών, όπως η New Development Bank, η Free Trade Area of the Asia-Pacific κ.α., που συμπληρώνουν ήδη υπάρχοντες θεσμούς σε πολλές ηπείρους¹⁷⁰.

Το 1993 έγινε η πρώτη κινεζική αναφορά από τον θεωρητικό Wang Huning για την θεωρία του Nye περί ήπιας ισχύος. Το 1997 θεωρείται ημερομηνία εμφάνισης της ήπιας ισχύος της Κίνας, η οποία ήταν πολύ μικρή τα προηγούμενα χρόνια (αν και είχε ξεκινήσει από την δεκαετία του 1980), μέσω ενός δόγματος "win-win" σχέσεων για όλες τις χώρες, σε αντίθεση με αμερικανικές στρατηγικές, όπως η επιβολές δασμών σε κράτη, και μάλιστα έχει υποστηρίξει με έμπρακτες πρωτοβουλίες το δόγμα αυτό π.χ. Southeast Asia Treaty of Amity and Cooperation¹⁷¹. Σταδιακά υπήρξε μετάβαση από επανάσταση σε αρμονία, από κομμουνισμό σε οικονομία της αγοράς και από χρήση σκληρής ισχύς στην ενεργητική διπλωματία στην εξωτερική πολιτική¹⁷². Όλα αυτά δείχνουν, ότι η κινεζική ηγεσία, αλλά και οι ακαδημαϊκοί θεωρούν την ήπια ισχύ απαραίτητη, για να ενδυναμώσει η Κίνα την εθνική ισχύ της και να αποκτήσει ξανά status υπερδύναμης¹⁷³. Αν,

165 Callahan, W. A., 2015, σελ. 218, Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 454-5, Lai, H., 2012, σελ. 14

166 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 16

167 Xia, M., 2007

168 Yinbong, S., 2014, σελ. 7

169 Deng, Y., 2009, σελ. 71, Zhao, S., 2009, σελ. 250

170 Shambaugh, D., 2015, σελ. 100

171 Kurlantzick, J., 2006, σελ. 2-3

172 Fazil, M. D., 2014, σελ. 3, Sohn, Y., 2011, σελ. 80

173 Ding, S., 2010, σελ. 264

μάλιστα, εφαρμόσει μια αποτελεσματική έξυπνη ισχύ, θα είναι λιγότερο πιθανό να αντιμετωπίσει εξισοροπητικά μέτρα¹⁷⁴. Συνοπτικά, η κινεζική ηγεσία έχει θέσει κάποιους στόχους σχετικά με την χρήση της ήπιας ισχύος της: σταθερότητα και ειρήνη με όλες τις χώρες, κυρίως γείτονες, ενίσχυση συνεργασίας και προώθηση ανάπτυξης, συνέχεια της οικονομικής της ανόδου, νέες ευκαιρίες για τις εταιρείες της, συνεχής ροή πετρελαίου, ανάπτυξη δικής της τεχνολογίας και καινοτομίας, για να απεξαρτηθεί από την Δύση, αντίλογος στην θεωρία "China Threat"/αποφυγή εξισοροπητικών μέτρων και βελτίωση της εικόνας της¹⁷⁵. Μάλιστα, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 έχει εφαρμόσει ήπιες στρατηγικές για την επιδίωξη αυτών των στόχων μέσω ασταμάτητων πρωτοβουλιών πολυμερών οικονομικών και εμπορικών συμφωνιών, ώστε: να τονίζει τον χαρακτήρα "win-win" των σχέσεων από τις οποίες μπορούν να επωφεληθούν όλα τα εμπλεκόμενα κράτη, μη επέμβαση στα εσωτερικά των άλλων, πραγματισμός για να γίνει φίλος όλων, συνεργασία με πολυμερείς οργανισμούς, επίλυση εδαφικών διαφορών, σε περιοχές όπως η Λατινική Αμερική και η Αφρική υπογραφή συνεργατικών συμφωνιών που προωθούν μια εικόνα αγαθής και όχι απειλητικής Κίνας, έμφαση στον αναπτυσσόμενες χώρες που οι σχέσεις τους με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις δεν είναι καλές π.χ. Ιράν, το αναπτυξιακό μοντέλο της ιδιαίτερα ελκυστικό για αυταρχικές/ημιαυταρχικές χώρες, και έμφαση σε μικρές χώρες που δεν λαμβάνουν μεγάλη προσοχή π.χ. Λάος¹⁷⁶. Σημειώνεται, όμως, ότι παρά το γεγονός της προόδου του Πεκίνου σε πολλούς από τους παραπάνω τομείς, δεν είναι έτοιμο ακόμα να στείλει ένα λεπτομερές μήνυμα στις καρδιές και το μυαλό των γειτόνων του¹⁷⁷.

Κύριο, ίσως, συστατικό της ήπιας ισχύος της Κίνας, μετά την οικονομική επιτυχία της, είναι η κουλτούρα της. Είναι περιττό να τονίσουμε το πόσο αρχαία και πλούσια ιστορία και πολιτισμό διαθέτει η Κίνα. Είναι γνωστή αντίληψη που διέθεται, ότι αποτελούν το Μέσο Βασίλειο (ανάμεσα σε ουρανό και γη), από όπου πήγαζε και η ιδέα για την μοναδικότητα του κινεζικού πολιτισμού (exceptionalism) και η αίσθηση της ανωτερότητας του, με όλα αυτά να συντρίβονται κατά τον "αιώνα της ντροπής" για την Κίνα, όπου ξεκινώντας με τους πολέμους του οπίου (1839-42 και 1856-60), αρχικά η Βρετανία και μετά άλλα βιομηχανικά έθνη νίκησαν και εκμεταλλεύθηκαν την αδύναμη να αντιδράσει Κίνα¹⁷⁸. Πίσω στην κουβέντα για την κινεζική κουλτούρα, αυτή είναι παράγοντας προς χρήση και μέτρο ισχύος του κινεζικού κράτους έναντι άλλων και η καινοτομία στην προώθησή της κρίνεται ως απαραίτητη, όπως υπογραμμίζει ο Hayden, γιατί η Κίνα δεν διαθέτει ούτε τις μάρκες, ούτε τα ΜΜΕ, ούτε τα προϊόντα για την πολιτιστική βάση της ήπιας

174 Nye, J. S., 2022

175 Kurlantzick, J., 2007, σελ. 37, 39-40

176 Dumbaugh, K., σελ. 3, Kurlantzick, J., 2007, σελ. 43-59, Schortgen, F., 2018, σελ. 25

177 Sohn, Y., 2011, σελ. 88

178 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 2, 5-6

ισχύος, αφού η Δύση κυριαρχεί στον τομέα της κουλτούρας στο εξωτερικό¹⁷⁹. Βασικοί τρόποι με τους οποίους μπορεί να λειτουργήσει η κουλτούρα θετικά για τους στρατηγικούς στόχους της Κίνας είναι η πολιτιστική έλξη, η πολιτιστική διπλωματία κ.α¹⁸⁰. Κάποια χαρακτηριστικά της της αντίληψης του Πεκίνου για την κουλτούρα, ως παράγοντα ήπιας ισχύος, είναι τα εξής: η βελτίωση της ανάπτυξης της κουλτούρας, λοιπόν, έχει φτάσει σε βαθμό εθνικής στρατηγικής, η πολιτιστική ήπια ισχύς της υποστηρίζεται από την σκληρή ισχύ της (οικονομική) και γίνεται χρήση της μοντέρνας βιομηχανικής και τεχνολογικής επικοινωνίας για την ενίσχυση της πολιτιστικής ήπιας ισχύος της¹⁸¹. Παράλληλα με την παραδοσιακή κουλτούρα, προσπαθεί να ανταγωνιστεί και στην παγκόσμια ποπ κουλτούρα (βραβεία Νόμπελ, ταινίες, όπερα, Ολυμπιακοί Αγώνες κ.α.)¹⁸². Γι' αυτόν τον λόγο, οι πολιτιστικές εξαγωγές είναι κρίσιμης σημασίας την αναδυόμενη κινεζική πολιτιστική ισχύ¹⁸³. Η ποσότητα αυτών των εξαγωγών αυξήθηκε αφού η Κίνα κατανόησε ότι η ποπ κουλτούρα μπορεί να συμβάλει προς αυτήν την κατεύθυνση, με τις διάφορες ταινίες και σειρές που παράγει μπορούν να δημιουργήσουν μια μάρκα (brand) για το έθνος και να ενισχύσει τα εργαλεία ήπια ισχύος του (με την κινεζική κυβέρνηση να παίζει σημαντικό ρόλο στην μεγέθυνση της πολιτιστικής βιομηχανίας)¹⁸⁴. Εντούτοις, ο ανταγωνισμός με την πολιτιστική ήπια ισχύ άλλων κρατών αποτελεί πρόκληση για την Κίνα, καθώς μπορεί να επηρεάσει την εθνική ιδεολογία (Μαρξισμό), την παραδοσιακή κινεζική κουλτούρα, τις αξίες και την ηθική των ανθρώπων κ.α. και γι' αυτό ως απάντηση το ΚΚΚ προτείνει τα ακόλουθα: προώθηση της διαδικασίας Μαρξιστικής εκλαΐκευσης, βελτίωση του κινεζικού τρόπου (mode), προώθηση της διασποράς των βασικών αξιών της, ενδυνάμωση της βιομηχανίας κουλτούρας και ανάπτυξη της παραδοσιακής κινεζικής κουλτούρας¹⁸⁵.

Ένα άλλο από τα βασικά εργαλεία της Κίνας στην επιδίωξη ήπιας ισχύος είναι η ίδρυση Κομφουκιανικών Ινστιτούτων στο εξωτερικό. Στόχοι αυτής της ενέργειας είναι: η προώθηση των πολιτιστικών ανταλλαγών, η διδασκαλία των κινεζικών και μέσω αυτών να υποβοηθηθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα¹⁸⁶. Το άνοιγμα της Κίνας στον κόσμο, μετά την εποχή του Μάο, οδήγησε σε μεγάλο ενδιαφέρον για τον κινεζικό πολιτισμό και την γλώσσα και τα Κομφουκιανικά Ινστιτούτα έγιναν ένας τρόπος να τα γνωρίσουν οι άλλες χώρες (πάνω από 550 Κομφουκιανικά Ινστιτούτα ανά τον κόσμο μέχρι σήμερα¹⁸⁷)¹⁸⁸. Το πρώτο από αυτά στο εξωτερικό άνοιξε το 2004

179 Hayden, G., 2012, σελ. 183

180 Wuthnow, J., 2008, σελ. 10-1

181 Meng, M., 2012, σελ. 93-4

182 Ayhan, K., 2010, σελ. 195-6

183 Deng, X., Zhang, L., 2009, σελ. 144

184 Traipanyasart, P., Prasirtsak, K., 2021, σελ. 360, 361-3, 367

185 Meng, M., 2012, σελ. 94-6

186 Paradise, J.F., 2009, σελ. 651

187 Dig Mandarin, 2021

188 Deng, Y., 2009, σελ. 70, Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 18

στην Σεούλ. Πάντως κρίνεται δύσκολο το να μετρηθεί η τυχόν επιτυχία τους, δύσκολο να διαχωριστούν τα αποτελέσματά τους από αυτά άλλων δράσεων προώθησης κουλτούρας¹⁸⁹. Τα Κομφουκιανικά Ινστιτούτα εντάσσονται, μαζί με άλλες πρωτοβουλίες π.χ. το "charm offensive", η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων, του World Expo κ.α., στην γενικότερη προσπάθεια δημόσιας διπλωματίας της Κίνας με πολυδιάστατους στόχους: διαχείριση εικόνας, στρατηγική επικοινωνία, πληροφοριακή κυριαρχία, ενίσχυση κινεζικού κράτους¹⁹⁰.

Γενικά, η Κίνα έχει κάνει και επενδύσει πολλά για να προωθήσει την εικόνα της ήπιας ισχύος της προς τα έξω, αλλά φαίνεται πως είναι ακόμα πίσω από τις ΗΠΑ, την Ευρώπη ή την Ιαπωνία, χωρίς όμως να μπορεί να αγνοηθεί η πρόοδός της¹⁹¹. Πάντως έχει συνειδητοποιήσει την επιτακτικότητα ανάπτυξης της ήπιας ισχύος (με κινεζικούς όρους), ως μέσο ανάδυσης της σε status υπερδύναμης (μέρος της συνεκτικής εθνικής ισχύος)¹⁹². Εντούτοις, μέχρι στιγμής, οι προσπάθειες της δεν έχουν αποδώσει μεγάλα αποτελέσματα, καθώς ακόμα πολλές ασιατικές χώρες στρέφονται στις ΗΠΑ και βλέπουν εκείνες ως σταθεροποιητικό παράγοντα και αντίβαρο στην επιδίωξη της Κίνας να παίξει ηγεμονικό ρόλο στην περιοχή, ενώ οι σχέσεις της με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες κρίνονται ρηχές και εύθραυστες¹⁹³. Παράγοντες που βλάπτουν την ήπια ισχύ της Κίνας είναι: το αυταρχικό πολιτικό της σύστημα, η σχετική έλλειψη σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα, αν και πάλι υπάρχουν κράτη που εκτιμούν αυτό το μοντέλο διακυβέρνησης, εσωτερικές αντιθέσεις της ήπιας ισχύος της (π.χ. πρέπει να αποφύγει τριβές με την Δύση, αλλά να ικανοποιήσει και τον κινεζικό εθνικισμό), διαφθορά, περιβαλλοντική υποβάθμιση, υπερεξάρτηση σε μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανισότητα, φτώχεια (αν και έχουν γίνει προσπάθειες και έχει υπάρξει μείωση της), το per capita εισόδημά της ακόμα είναι μικρό, έλλειψη κοινωνικής ασφάλειας, ανισορροπία στις πηγές της, ανησυχίες νομιμότητας της διπλωματίας της π.χ. συνεργασία με δικτατορικά καθεστώτα, σχέσεις καχυποψίας με κάποιους γείτονές της π.χ. Ιαπωνία, το γεγονός ότι είναι ακόμα πίσω από τους ισχυρότερους στρατούς του κόσμου σε θέματα όπως εκπαίδευση, εξοπλισμός, εμπειρία κ.α. το μεγάλο τεχνολογικό κενό που τις χωρίζει από τις ΗΠΑ και η απουσία μιας συνεκτικής ατζέντας, η οποία συχνά ταρασσεται από εθνικιστικά αισθήματα¹⁹⁴. Ειδικά για τον εθνικισμό (που εμφανίζεται είτε ως κρατοκεντρικός, είτε ως λαϊκός¹⁹⁵), οι θεωρητικοί επισημαίνουν ότι μπορεί να επηρεάσει αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής της Κίνας, καθώς εξυπηρετεί πολλές σκοπιμότητες¹⁹⁶. Επίσης,

189 Paradise, J.F., 2009, σελ. 662

190 Hayden, G., 2012, σελ. 189

191 Holyk, G. G., 2011, σελ. 231, Mingjiang, L., 2008, σελ. 308, Nye, J. S., 2012, σελ. 155

192 Ding, S., 2010, σελ. 265, Glaser, B. S., Murphy, M. E., 2019, σελ. 20

193 deLisle, J., 2010, σελ. 520, Fazil, M. D., 2014, σελ. 9

194 Παπασωτηρίου, Χ., 2013, σελ. 349-57, 359, Abdullahi, K. T., Phiri, J., 2018, σελ. 136, Brooks, S., Wohlfroth, W. C., 2016, σελ. 92, deLisle, J., 2010, σελ. 521, Gill, B., Huang Y., 2006, σελ. 26-9, Heng, S., 2017, σελ. 5-6, Holyk, G. G., 2011, σελ. 326

195 Ali, G., 2010, σελ. 174

196 Να απομακρύνει τον αντίκτυπο του "αιώνα της ντροπής", να προστατέψει την κινεζική εθνική κυριαρχία, την

είναι χρονοβόρο για την Κίνα το να μετατρέψει την γιγαντιαία οικονομία της σε ικανότητα παγκόσμιας προβολής ισχύος¹⁹⁷. Αναφέρεται, πως ακόμα κι αν η Κίνα, που ακόμα είναι νούμερο δύο στον τομέα της οικονομίας πίσω από τις ΗΠΑ τις φτάσει, θα υπολείπεται σε άλλους τομείς: υπανάπτυκτη ενδοχώρα, πρόκληση η πολιτική συμμετοχή, η σταθερότητα του καθεστώτος αν επιβραδυνθεί η οικονομική ανάπτυξη κ.α.¹⁹⁸. Όπως αναφέρει ο Shambaugh, η ήπια ισχύς κερδίζεται, δεν αγοράζεται και στην κινεζική ήπια ισχύ λείπει η ηθική νομιμοποίηση/έλξη¹⁹⁹. Ακόμα και το αναπτυξιακό της μοντέλο, παρότι της προσέδωσε status και ήπια ισχύ και βρήκε απήχηση σε χώρες που είναι δυσαρεστημένες με το δυτικό μοντέλο και ψάχνουν εναλλακτικές, διαθέτει προβλήματα, όπως: όπως και άλλες βιομηχανικές χώρες του παρελθόντος δεν σέβεται το περιβάλλον, ατελής πολιτική διάστασή του, βασίζεται πολύ σε άμεσες ξένες επενδύσεις, ενώ τα προϊόντα-μάρκες της είναι ακόμα χαμηλής ποιότητας κ.α.²⁰⁰. Πάντως δεν φαίνεται να προσπαθεί να εξάγει το μοντέλο της, καθώς έτσι θα πήγαινε ενάντια σε αρχές που διακήρυττε, όπως η διαφορετικότητα, η μη επέμβαση στα εσωτερικά των άλλων²⁰¹. Κι όπως και η σκληρή ισχύς, και η ήπια μπορεί να συναντήσει αντίσταση²⁰². Ακόμα, για κάποιους θεωρητικούς, όπως ο Kurlantzick, όταν τα έθνη ανάγονται σε μεγάλες δυνάμεις, μοιραία εκπέμπουν επιρροή, η οποία, όπως αναφέρει, στην περίπτωση της Κίνας μπορεί να είναι είτε θετική π.χ. πολιτισμός, εμπόριο, είτε ιδιαίτερα αποσταθεροποιητική ή και καταστροφική για τις νεαρές δημοκρατίες της Ανατολικής Ασίας με τις αδύναμες κοινωνίες πολιτών π.χ. παράδειγμα αυταρχικής ηγεσίας²⁰³. Μάλιστα, εάν λάβουμε υπόψη το σχόλιο του Beeson, ότι το να εκπέμπει μια χώρα διεθνή επιρροή/ήπια ισχύ δεν εξαρτάται μόνο από το ισχυρό κράτος, αλλά και από τα πιο αδύναμα/εξαρτώμενα κράτη (πώς αυτά εκλαμβάνουν την επιρροή και πώς αντιδρούν σε αυτήν), τότε φαίνεται πως υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες αν η Κίνα εκπέμπει ήπια ισχύ, όπως εξέπεμπαν οι ΗΠΑ²⁰⁴. Μάλιστα, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις η δημοφιλία της Κίνας έχει μειωθεί σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, λόγω της διαχείρισης του covid-19, της διαφορετικής αντίληψης σε σχέση με την Δύση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες και της στρατιωτικής της ενίσχυσης, με τους ερωτηθέντες πάντως να λένε πως η Κίνα είναι η νούμερο 1 χώρα αναφορικά με την αύξηση της ισχύος και της επιρροής της τα τελευταία χρόνια²⁰⁵.

Σε κάθε περίπτωση, η ήπια ισχύς είναι πλέον ένα απαραίτητο χαρακτηριστικό μιας επιτυχημένης

εδαφική ακεραιότητα, να επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη, να αυξήσει το επίπεδο ζωής των ατόμων, να χτίσει ένα ισχυρό έθνος και να το βοηθήσει να παίξει έναν πιο ενεργό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική μέσω διαμόρφωσης δράσεων που θα είναι πιο ευνοϊκές για τα κινεζικά συμφέροντα, Ali, G., 2010, σελ. 168

197 Brooks, S., Wohlfroth, W. C., 2016, σελ. 97

198 Nye, J. S., 2010

199 Shambaugh, D., 2015, σελ. 107, Zhao, S., 2009, σελ. 247

200 Pang, Z., 2009, σελ. 129-31, Ziyuan, W., Li, W., 2014, σελ. 84

201 Pang, Z., 2009, σελ. 134

202 Deng, Y., 2009, σελ. 75

203 Kurlantzick, J., 2006, σελ. 2, 5

204 Beeson, M., 2018, σελ. 11

205 Silver, L., Huang, C., Clancy, L., 2022

χώρας στην διεθνή σκηνή σήμερα, οπότε η Κίνα δεν μπορεί να εγκαταλείψει την προσπάθεια επιδίωξής της, καθώς, υποθετικά, είναι αναγκαία για να γίνει μια χώρα παγκόσμια δύναμη²⁰⁶. Η Κίνα πρέπει να εκμεταλλευθεί τα αισθήματα αντι-παγκοσμιοποίησης που υπάρχουν και γεγονότα, όπως η εκλογή Trump ή το Brexit, ως μια στρατηγική ευκαιρία να αναλάβει μια πιο ουσιαστική ηγεσία στην παγκόσμια σκηνή (παρά το ότι δηλώνει ότι είναι αφοσιωμένη στην παγκοσμιοποίηση)²⁰⁷. Μια τέτοια κίνηση είναι και το σχέδιο Belt and Road Initiative.

6.2 Belt and Road Initiative

Στην αρχαιότητα ο δρόμος του μεταξιού ήταν ένα μέσο επικοινωνίας, διασύνδεσης Κίνας-Ευρώπης και παγκοσμιοποίησης, ενώ σήμερα η πρωτοβουλία BRI θεωρείται μια έκφραση της κινεζικής ανόδου στην οικονομική, πολιτική και στρατηγική σκηνή²⁰⁸. Ο παλιός δρόμος του μεταξιού υπολογίζεται ότι ιδρύθηκε περί το 130 π.Χ., ενώ σταδιακά έχασε την σημασία του με την άνοδο των εθνικιστικών και περιφερειακών ταυτοτήτων κατά μήκος του και η αναβίωση του είναι μια προσπάθεια αποκατάστασης των χερσαίων και θαλάσσιων εμπορικών κινεζικών διαδρόμων²⁰⁹. Η Κίνα έχει κατανοήσει ότι για να μπορέσει να αναδειχθεί υπερδύναμη, πρέπει η επιρροή της να πάει πέρα από το άμεσο περιβάλλον της²¹⁰. Ο νέος δρόμος του μεταξιού μπορεί να είναι η πραγματοποίηση αυτού του στόχου. Στο πλαίσιο αυτό, το BRI είναι ίσως η πιο σημαντική έκφραση της κινεζικής ήπιας ισχύος²¹¹. Παράλληλα, αξίζει να αναφέρουμε 3 γεωπολιτικές αναγκαιότητες, που θέλει να επιτύχει το Πεκίνο και μέσω του νέου δρόμου του μεταξιού: να διατηρήσει την ενότητα στις περιοχές των Κινέζων Χαν, να διατηρήσει τον έλεγχο των γύρω περιοχών π.χ. Θιβέτ, Xinjiang, και να τις προστατεύσει από ξένη επιρροή²¹².

Η βασική ιδέα του σχεδίου BRI είναι να ενώσει και να εξελίξει ένα δίκτυο διμερών συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου, που έχει υπογράψει η Κίνα, σε μια πολυμερή συμφωνία αποτελώντας έτσι μια νέα παγκόσμια αρχιτεκτονική, σχεδιασμένη από το Πεκίνο και παρουσιάζοντάς το ως την ηγετική παγκόσμια δύναμη²¹³. Η πρωτοβουλία Belt and Road Initiative και ειδικά για το Silk Road Economic Belt παρουσιάστηκε κατά το ταξίδι του Xi Jinping στο Καζακστάν τον Σεπτέμβριο του 2013, ενώ τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, κατά το ταξίδι του στην Ινδονησία, το 21st Century

206 Carminati, D., 2020, σελ. 3, Cho, Y. N., Jeong, J. H., 2008, σελ. 458

207 Schortgen, F., 2018, σελ. 22

208 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 64

209 Joharchi, S., 2016, σελ. 3-4

210 Tella, O., 2016, σελ. 133

211 Peng, Z., 2021, σελ. 216

212 Friedman, G., 2010, σελ. 27

213 Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C., 2018, σελ. 2

Maritime Silk Road. Μπορεί να θεωρηθεί, ότι το σχέδιο αυτό είναι η πραγμάτωση της μετάβασης της Κίνας από την στρατηγική "χαμηλού προφίλ" στην "ενεργή αναζήτηση επιτευγμάτων" (proactively seek achievements)²¹⁴. Όπως μόλις αναφέραμε αποτελείται από: το Silk Road Economic Belt και το China's Maritime Silk Road Initiative με κύριο χρηματοδότη της την Asian Infrastructure and Investment Bank (AIIB) και την New Development Bank (NDB). Η πρώτη μπορεί να θεωρηθεί ως η κινεζική απάντηση στον θεσμό της Παγκόσμιας Τράπεζας και χρηματοδοτεί την κατασκευή ενός οικονομικού δικτύου που παγκοσμιοποιείται και μεταβάλλει την ισορροπία ισχύος²¹⁵. Πρόσφατα, στα δύο μέρη του BRI, προστέθηκε και το Digital Silk Road, που περιλαμβάνει στοιχεία, όπως το 5G, την πλοήγηση κ.α.²¹⁶. Είναι ένα σχέδιο συνδεσιμότητας με έμφαση στις υποδομές (κάτι που το διαφοροποιεί από άλλα παρόμοια σχέδια), το εμπόριο, τις επενδύσεις και τους διαδρόμους μετακίνησης (70% παγκόσμιου πληθυσμού, 55% παγκόσμιου ΑΕΠ, 75% γνωστών ενεργειακών αποθεμάτων παγκοσμίως²¹⁷), που ανταποκρίνεται και διπλωματικά στο καινούριο προφίλ της Κίνας και στην ισορροπία ισχύος που αλλάζει στην παγκόσμια σκηνή²¹⁸. Περιλαμβάνει σχέδια για υποδομές, σιδηροδρόμους, οπτικές ίνες κ.α.²¹⁹. Είναι ένα παγκόσμιο σχέδιο-project που καλύπτει πολλούς τομείς: οικονομία, μείωση φτώχειας, προστασία περιβάλλοντος, γεωργία, επιστήμη, τεχνολογία, υποδομές, εκπαίδευση, διασυνοριακή συνεργασία και κάποιες αλληλένδετες εγγυήσεις ασφαλείας²²⁰. Διαθέτει 5 πυλώνες: επικοινωνία πολιτών, συνδεσιμότητα υποδομών, απρόσκοπτο εμπόριο, νομισματική κυκλοφορία και κατανόηση ανθρώπου από άνθρωπο²²¹. Υπολογίζεται, ότι από το 2013 η Κίνα έχει επενδύσει περί τα 123 δισ. δολ. για σχετικά με το BRI σχέδια-projects στην Μ. Ανατολή μόνο²²². Ο γενικός στόχος του είναι η διασύνδεση και η win-win συνεργασία, ώστε να επωφεληθεί η Κίνα, αλλά και οι άλλες χώρες από τις σχέσεις τους με αυτήν²²³. Παράλληλες επιδιώξεις του είναι η προώθηση της ειρήνης, του απρόσκοπτου εμπορίου, του διαλόγου, της συνεργασίας και της ανάπτυξης για όλες τις χώρες που διαπερνά (ώστε να αυξήσει τις δυνατότητές του και άρα την πιθανότητα εξαγωγής των προϊόντων της σε αυτά->διατήρηση οικονομικής ανόδου Κίνας), οι οποίοι, μαζί με το γεγονός της ιστορικής σύνδεσης του νέου δρόμου του μεταξιού με την κληρονομιά του αρχαίου, ενισχύουν την ήπια ισχύ της Κίνας και αμβλύνουν την αρνητική εντύπωση που μπορεί να έχει δημιουργήσει σε άλλες χώρες η άνοδος της, της ενδυναμώνουν την ικανότητα διαμόρφωσης ατζέντας, υποστηρίζουν την

214 Osiewicz, P., 2018, σελ. 223

215 Allison, G., 2017, σελ. 52, 54

216 Stanzel, A., 2022, σελ. 8, Yang, X., Lewis, D. J., Roddy, S., Moise, D., 2018, σελ. 60

217 Yang, X., Lewis, D. J., Roddy, S., Moise, D., 2018, σελ. 56

218 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 67-70, Huang, Y., 2016, σελ. 319

219 Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C., 2018, σελ. 2

220 Joharchi, S., 2016, σελ. 4, Shahriar, S., 2019, σελ. 1

221 Shahriar, S., 2019, σελ. 3, Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 31-2

222 Stanzel, A., 2022, σελ. 8

223 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 31

οικονομική άνοδο των κινεζικών επιχειρήσεων (κυρίως των κατασκευαστικών), την διεθνή επιρροή της και προωθούν το κινεζικό μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο βρίσκει απήχηση σε χώρες που δεν είναι ικανοποιημένες με τις ΗΠΑ και το δικό τους μοντέλο π.χ. Σουδάν, Βενεζουέλα, ανταγωνίζεται τωρινούς παγκόσμιους φιλελεύθερους ανταγωνιστές προσφέροντας μια εναλλακτική και εδραιώνει και νομιμοποιεί το καθεστώς Χί στο εσωτερικό²²⁴. Επίσης, λειτουργεί και ως εναλλακτική στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο ανάπτυξης και οργάνωσης, ιδιαίτερα μετά την οικονομική κρίση του 2008 και ως απάντηση στην αμερικανική πρωτοβουλία "pivot to Asia"²²⁵. Η Κίνα, μέσω αυτού, θέλει να βρει μια λύση για την υπερπαραγωγή των κινεζικών εταιρειών και να βελτιώσει την θέση της στις αλυσίδες παραγωγής και αξίας σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο²²⁶. Θα δούμε πιο ειδικά στο επόμενο κεφάλαιο, την εφαρμογή του σχεδίου BRI στο Ιράν.

Τρεις είναι οι κύριοι δρόμοι της: Κίνα-Ευρώπη (Βαλτική) μέσω Κεντρικής Ασίας και Ρωσίας, Κίνα-Περσικός Κόλπος και Μεσόγειος, μέσω Κεντρικής και Δυτικής Ασίας, Κίνα-Ινδικός Ωκεανός μέσω Κεντρικής και Νότιας Ασίας και, τέλος, θαλάσσια από Κίνα σε Αφρική, Ευρώπη, Ειρηνικό Ωκεανό. Πιο ειδικά μπορούν να διακριθούν 4 χερσαίοι και 2 θαλάσσιοι διάδρομοι²²⁷. Η Κίνα διαθέτει πλέον 42 λιμάνια σε 34 χώρες²²⁸. Οι 4 αρχές του BRI είναι οι εξής: ανοιχτότητα και συνεργασία, αρμονία και περιεκτικότητα, λειτουργία βασιζόμενη στο εμπόριο και "win-win" για όλες τις χώρες²²⁹. Σήμερα, 147 χώρες από όλες τις ηπείρους του πλανήτη έχουν γίνει μέλη του σχεδίου BRI²³⁰. Αναφορικά με τις επενδύσεις σε αυτό το 2021, η κινεζική κυβέρνηση επένδυσε στο BRI και τις χώρες του 59,5 δισ. δολ., με κύριο αποδέκτη τον ενεργειακό τομέα (22,2 δισ.) και τις μεταφορές (16,3 δισ.)²³¹.

Το σχέδιο BRI έχει προκαλέσει ανάμικτες αντιδράσεις στην διεθνή κοινότητα: υπάρχουν αυτοί που το βλέπουν ως κινεζική φιλοδοξία αντικατάστασης της αμερικανικής παγκόσμιας αρχιτεκτονικής με το κινεζικό μοντέλο και αυτοί που το βλέπουν ως μια ευκαιρία συνεργασίας και ανάπτυξης για την περιοχή²³². Φαίνεται, ωστόσο, πως η Κίνα δεν θέλει να φτιάξει ένα διεθνές οικονομικό σύστημα ανταγωνιστικό προς αυτό των ΗΠΑ, αλλά πιο αντιπροσωπευτικό προς τα συμφέροντα και την γνώμη της, να εμβαθύνει την συμμετοχή της στον κόσμο και να αποκτήσει

224 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 71-3, Huang, Y., 2016, σελ. 315, Kaczmarek, M., 2015, σελ. 1,3, Kurlantzick, J., 2006, σελ. 3, Shahriar, S., 2019, σελ. 1, Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 44

225 Aydin, G., Yuce, M., 2018, σελ. 74-5

226 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 41-2

227 The New Eurasian Land Bridge, China-Mongolia-Russia, China-Central Asia-West Asia και China-Indochina Peninsula είναι οι χερσαίοι διάδρομοι και China-Pakistan Economic και Bangladesh-China-India-Myanmar είναι οι θαλάσσιοι, Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 30

228 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 42

229 Huang, Y., 2016, σελ. 318

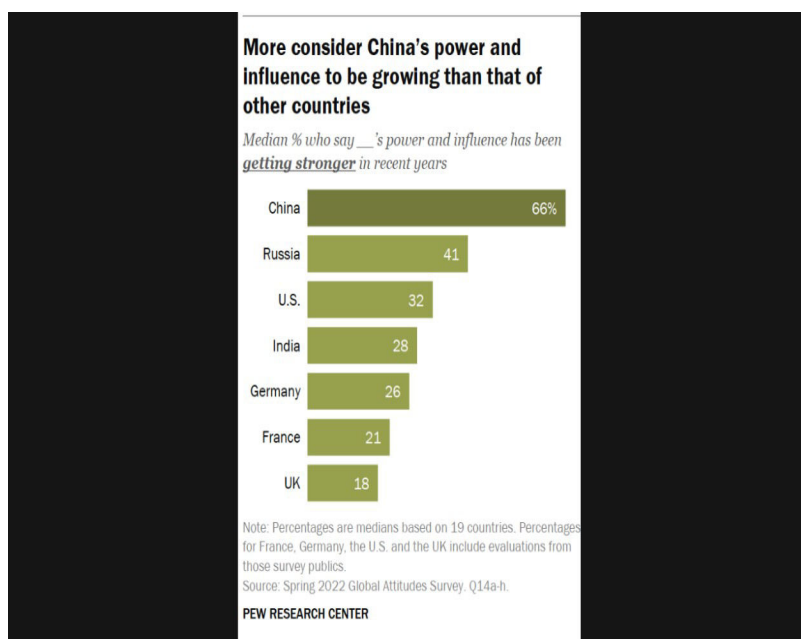
230 Nedopil, C., 2022

231 Statista, 2022

232 Huang, Y., 2016, σελ. 314-5

επιπλέον στιβαρότητα στις διμερείς και πολυμερείς διαπραγματεύσεις²³³. Στο πλαίσιο αυτό, το Πεκίνο έχει κάνει μια μεγάλη επένδυση στην πολιτιστική διπλωματία, τις επαφές και την προώθηση της βασικής ιδέας της περί ήπια ισχύ, που αφορά σε αμοιβαία επωφελείς οικονομικούς στόχους, υποβάθμιση των πολιτικών κινήτρων και παρουσίαση της Κίνας ως μια αξιόπιστη εναλλακτική για οικονομική και εμπορική συνεργασία²³⁴. Ωστόσο, ως σχέδιο αντιμετωπίζει και ορισμένα ρίσκα: ρίσκα ασφαλείας, ρίσκα που συνδέονται με την εσωτερική κατάσταση των χωρών που διαπερνά, γεωπολιτικά ρίσκα, οικονομικά ρίσκα, βιομηχανικά ρίσκα-ρίσκα υποδομών κ.α²³⁵. Αν πετύχει να διαχειριστεί αυτά τα ρίσκα και να αναπτυχθεί, όπως σχεδιάστηκε, η πρωτοβουλία BRI θα μπορούσε να αλλάξει την ισορροπία ισχύος μέχρι το τέλος του αιώνα²³⁶. Μάλιστα, επισημαίνεται, ότι είναι πολύ δύσκολο να αποτύχει το σχέδιο, καθώς δεν έχει σαφώς ορισμένους στόχους και βασίζεται σε μια ανοιχτή σύλληψη²³⁷. Στο επόμενο κεφάλαιο, θα εξετάσουμε με λεπτομέρεια την εφαρμογή των όσων αναφέραμε παραπάνω περί κινεζική ήπια ισχύος, επενδύσεων, πολιτιστικών εξαγωγών, BRI κ.α. στο κράτος του Ιράν.

Πίνακας 1: Απόψεις για το ποιας χώρας η επιρροή και η δύναμη αυξάνεται περισσότερο τα τελευταία χρόνια

233 Huang, Y., 2016, σελ. 320, Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 47

234 Huseynov, V., 2018, σελ. 80

235 Huang, Y., 2016, σελ. 315, 321, Yiwei, W., 2008, όπως φαίνεται στο Shahriar, S., 2019, σελ. 2

236 Osiewicz, P., 2018, σελ. 222

237 Kaczmariski, M., 2015, σελ. 6

Πηγή: <https://www.pewresearch.org/global/2022/09/28/how-global-public-opinion-of-china-has-shifted-in-the-xi-era/>

7. Μελέτη περίπτωσης: η ήπια ισχύς της Κίνας στο Ιράν

7.1 Κίνα και Μέση Ανατολή

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής κρίνεται ως ιδιαίτερα κομβική, όντας μια φυσική γέφυρα ανάμεσα στην Ασία και την Ευρώπη. Η συγκεκριμένη περιοχή διαθέτει οικονομική, πολιτική και στρατηγική σημασία για την Κίνα και θεωρείται προέκταση της περιφέρειάς της²³⁸. Η πρωτοβουλία BRI μπορεί να θεωρηθεί η πρώτη προσπάθεια της Κίνας να γίνει ενεργός παίχτης στην περιοχή²³⁹. Ειδικά στην Μέση Ανατολή, τα συμφέροντα της Κίνας είναι τα εξής: πετρέλαιο/ενέργεια (ειδικά από όταν έπαψε να είναι ενεργειακά αυτάρκης το 1992-3²⁴⁰), οικονομικές σχέσεις/ εμπόριο/ υποδομές, πωλήσεις όπλων βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας, πυρηνική τεχνολογία, διάστημα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και έχει 2 βασικούς στόχους: την απρόσκοπτη ροή ενέργειας, την μείωση του ρόλου των ΗΠΑ, οι οποίες όμως παραμένουν ο ισχυρότερος ξένος παίχτης στην περιοχή²⁴¹. Η σημασία της απρόσκοπτης ροής ενέργειας για την Κίνα γίνεται αισθητή αν λάβουμε υπόψη, ότι, από το 2010, έγινε ο μεγαλύτερος εισαγωγέας πετρελαίου στον κόσμο (229,3 δισ. δολ., το 23% των παγκόσμιων εισαγωγών πετρελαίου)²⁴². Η Κίνα, παράλληλα, επιδιώκει και την ποικιλοποίηση των χωρών από τις οποίες εισάγει πετρέλαιο²⁴³. Η στρατιωτική παρουσία του Πεκίνου στην περιοχή περιλαμβάνει: πωλήσεις όπλων, μεταφορά τεχνολογίας διπλής χρήσης (dual use), συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ π.χ. στον Λίβανο και περιορισμένες επαφές στρατιωτικών προς στρατιωτικούς²⁴⁴. Η Κίνα εξάγει προϊόντα και υπηρεσίες στην Μέση Ανατολή π.χ. μηχανήματα, τρόφιμα, αυτοκίνητα και εισάγει πετρέλαιο, με τις συναλλαγές ανάμεσα στις δύο πλευρές να έχουν επεκταθεί, αφού, για το Πεκίνο, το εμπόριο είναι ένας μη αμφιλεγόμενος τρόπος για να αυξήσει την επιρροή του στην Μ. Ανατολή²⁴⁵. Οι ΗΠΑ ανησυχούν για την αύξηση της

238 Osiewicz, P., 2018, σελ. 224, Stanzel, A., 2022, σελ. 7

239 Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 476

240 Alterman, J. B., 2010, σελ. 63

241 Stanzel, A., 2022, σελ. 7, Tella, O., 2016, σελ. 140, 142-3

242 Workman, D., 2021

243 Sandikli, A., 2010, σελ. 51

244 Alterman, J. B., 2010, σελ. 68-9

245 ibid., σελ. 64, 67, Yellinek, R., 2022, σελ. 737

σημασίας της Κίνας στην Μ. Ανατολή, με το Πεκίνο να διαθέτει την προώθηση του τουρισμού, την παροχή οικονομικής βοήθειας και εκπαίδευσης, μεταξύ άλλων ως θετικά στην περιοχή²⁴⁶. Παρόλα αυτά και μολονότι η Κίνα επιδιώκει ενίοτε πολιτικές που υποσκιάζουν την αμερικανική παρουσία στην περιοχή, δεν προκαλεί την πρωτοκαθεδρία ή σημαντικές πολιτικές τους π.χ. μετά από αμερικανικές πιέσεις περιέκοψε τις πωλήσεις όπλων στο Ιράν²⁴⁷. Επίσης, η εμπλοκή του Πεκίνου στην περιοχή της Μ. Ανατολής κρίνεται ως μη συναισθηματική, δηλαδή δεν την ενδιαφέρει να κάνουν τα κράτη της περιοχής τυχόν μεταρρυθμίσεις, αν και εκείνα την βλέπουν πράγματι ως εναλλακτική για τις ΗΠΑ ή όπως έβλεπαν τις τελευταίες έναν αιώνα πριν, σαν μια αντιαποικιοκρατική δύναμη²⁴⁸. Όπως θα δούμε και ειδικότερα για το Ιράν, γενικά οι κυβερνήσεις και οι πολίτες της Μ. Ανατολής βλέπουν πιο θετικά την Κίνα και το αναπτυξιακό της μοντέλο από την Δύση- εναλλακτική σε αυτήν που θεωρείται ιμπεριαλιστική²⁴⁹. Η Κίνα θέλει να εκμεταλλευτεί αυτό, όπως και την αποχώρηση των ΗΠΑ από το Αφγανιστάν και την ρωσική αδυναμία να ικανοποιήσει τις αναπτυξιακές ανάγκες των χωρών της περιοχής, για να ενισχύσει την επιρροή και το οικονομικό της αποτύπωμα σε αυτή²⁵⁰.

7.2 Κίνα και Ιράν

Οι σχέσεις/διάδραση ανάμεσα στο Ιράν και την Κίνα υπήρχαν ανέκαθεν, κυρίως κατά την περίοδο του αρχαίου δρόμου του μεταξιού. Πέρα από το εμπόριο, μεταξύ δηλαδή από την Κίνα προς την Ευρώπη με μεσάζοντες τους Ιρανούς, υπήρχαν και πολιτιστικές ανταλλαγές²⁵¹. Εκκινεί, δηλαδή, η συνεργασία τους από την ιστορία των αρχαίων σχέσεων τους και επιτείνεται με την κοινή επιθυμία για στρατηγική σύμπραξη σε τομείς, όπως το εμπόριο, ενέργεια κ.α²⁵². Θεωρείται, ότι οι δύο τους εγκαθίδρυσαν οικονομικές σχέσεις το 1937²⁵³. Επίσημα οι σύγχρονες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ τους ξεκίνησαν το 1971. Μάλιστα, μετά την Ιρανική Επανάσταση του 1979, συνεργασία τους επεκτάθηκε στο οικονομικό, στρατιωτικό και διπλωματικό πεδίο (υποβοηθήθηκε από την εγκατάλειψη του επαναστατικού κομμουνισμού από Κίνα και από την απομόνωση στην οποία ήρθε το Ιράν με τις επαναστατικές πολιτικές που ακολούθησε²⁵⁴), αν και η έμπρακτη συνεργασία τους ξεκινά ουσιαστικά από το 1983²⁵⁵. Μολονότι οι σχέσεις τους πέρασαν από κάποιες

246 Tella, O., 2016, σελ. 141-2

247 Alterman, J. B., 2010, σελ. 67

248 *ibid.*, σελ. 70

249 Tella, O., 2016, σελ. 141-2

250 Al-Qahtani, 2021

251 Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 2

252 Chaziza, M., 2020, σελ. 167

253 China Briefing Team, 2021

254 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 3

255 Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 468, 472

δυσκολίες, κυρίως κατά την δεκαετία του 1990, από τα τέλη αυτής και την αρχή του 2000 οι σχέσεις τους αναθερμάνθηκαν και καταστάλαξαν περίπου στην σημερινή μορφή τους²⁵⁶. Για κάποιους αιώνες, το Ιράν είχε χάσει την σημασία του λόγω της αύξησης αυτής των θαλάσσιων διαδρόμων, κάτι που έχει πλέον αλλάξει και, μάλιστα, ευνοείται μια τέτοια εξέλιξη από την άνοδο της Κίνας, της προσπάθειας διαχείρισης των αυξημένων συμφερόντων της, της διαμόρφωσης εξελίξεων και, γενικά, από την σημασία της Ευρασίας για οποιαδήποτε τέτοια κινεζική πρωτοβουλία²⁵⁷. Μια Σύνοδος-σταθμός στις μεταξύ τους σχέσεις ήταν η Bandung Conference (1955), όπου πήραν μέρος και οι δύο και όπου αποφάσισαν να μην συνταχθούν με καμία από τις υπερδυνάμεις Σοβιετική Ένωση ή ΗΠΑ, αλλά να διατηρήσουν το status των Αδεσμεύτων²⁵⁸. Αυτό στο οποίο δίνουν έμφαση αμφότεροι είναι ότι και οι δύο είναι από τα παλαιότερα έθνη στον κόσμο, αρχαίοι πολιτισμοί και απόγονοι μεγάλων δυνασθειών, με αυτές τις ομοιότητες να προστίθενται σε άλλες, όπως ότι και οι δύο έχουν εμπειρίες εκμετάλλευσης από την Δύση και άρα μοιράζονται μια αντιιμπεριαλιστικές πεποιθήσεις, και οι δύο έχουν βιώσει επαναστατικές εμπειρίες, και οι δύο είναι καθεστώτα που θέλουν να προστατέψουν την νομιμοποίησή τους ενάντια σε ένα διεθνές σύστημα που σχεδιάστηκε γύρω από δυτικές αρχές (εδώ αιτιολογείται και η υποστήριξη του Πεκίνου του ιρανικού δικαϊώματος για πυρηνικό πρόγραμμα)²⁵⁹. Το Ιράν έχει πρόσφατη την εμπειρία της δυτικής επέμβασης στα εσωτερικά του, όταν το 1953 με έναν πραξικοπηματικό τρόπο έπεσε ο πρωθυπουργός της χώρας Mohammad Mosaddegh και επανήλθε ο αυταρχικός Σάχης. Για μια χώρα, όπως το Ιράν, με πλούσια ιστορία και πολιτισμό, εμπειρίες σαν κι αυτήν μπορεί να επηρεάσουν έντονα τον ψυχισμό μέχρι και την εξωτερική πολιτική του²⁶⁰. Το BRI, πέρα από την πολύ πρακτική επιδίωξη της αναβίωσης του δρόμου του μεταξιού, έχει και συμβολική αξία ως πρωτοβουλία επανατονισμού της κοινής ιστορίας των δύο²⁶¹. Να αναφέρουμε πως και οι δύο χώρες είναι μέλη του Ancient Civilizations Forum, ενός οργανισμού που αντιπροσωπεύει αρχαίους πολιτισμούς, όπως το Ιράν και η Κίνα, στον σύγχρονο κόσμο και τονίζει την σημασία του πολιτισμού και της πολιτιστικής διπλωματίας ως εργαλείο ήπιας και έξυπνης ισχύος και τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι παγκοσμιοποίηση και οι τεχνολογική πρόοδος για μεγαλύτερο διάλογο, επαφές και ανταλλαγές²⁶².

Η σινοϊρανική σχέση είναι ένα κλασικό παράδειγμα σχέσης μεγάλης με μεσαία δύναμη, όπου υπάρχει ασυμμετρία ισχύος (η Κίνα διαθέτει τεράστιο πληθυσμό, οικονομία και στρατό, όπως και

256 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 4-5

257 Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 2-3

258 Yellinek, R., 2022, σελ. 737

259 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 10, Joharchi, S., 2016, σελ. 6, Yellinek, R., 2022, σελ. 737, 739

260 Joharchi, S., 2016, σελ. 6

261 Yellinek, R., 2022, σελ. 737

262 Ancient civilizations forum

πυρηνικά, το Ιράν συγκριτικά μεγάλο πληθυσμό, σημαντική οικονομία και στρατό, αλλά για την περιφέρειά του)²⁶³. Η Κίνα θέλει να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη ροή πετρελαίου από το Ιράν, να δημιουργήσει ένα ευρασιατικό οικονομικό μπλοκ, να αποφύγει τις τοπικές συγκρούσεις και μια σύγκρουση με τις ΗΠΑ· το Ιράν θέλει να ποικιλοποιήσει τις εξωτερικές σχέσεις του, να εξασφαλίσει οικονομικές επενδύσεις, πρόσβαση σε αγορές, να ενδυναμώσει το status του στην περιοχή και να προκαλέσει την παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή· και, οι άλλες χώρες-συνέταιροι της Κίνας στον Κόλπο, βλέπουν το Πεκίνο ως λύση για τις φιλοδοξίες του Ιράν στην περιοχή²⁶⁴. Πιο ειδικά: οι στόχοι του Πεκίνου στο Ιράν είναι: η εξασφάλιση υποστήριξης για το ίδιο και πρωτοβουλίες του, όπως το BRI, μέσω ανάπτυξης καλών σχέσεων με την Τεχεράνη, χωρίς όμως να βλάψει τις σχέσεις του με τα άλλα κράτη του Κόλπου, αποφυγή πρόκλησης της αμερικανικής ηγεμονίας στην περιοχή (αποφυγή ευθείας αντιπαράθεσης, αλλά συχνά εναντιώνεται στις αμερικανικές πολιτικές), ανάπτυξη των περιφερειακών αγορών για τα κινεζικά προϊόντα, μείωση της έκθεσης σε ρίσκα για τις κινεζικές εταιρείες και η απόκτηση γεωγραφικών πατημάτων στην περιοχή²⁶⁵. Από την άλλη, για το Ιράν, μια χώρα που είναι από τις χώρες που έχει υποφέρει περισσότερο από την διεθνή φιλελεύθερη τάξη και την παγκοσμιοποίηση που εγκαθίδρυσαν οι ΗΠΑ, βρισκόμενο σε μια εγγενώς ασταθή περιοχή, οποιαδήποτε δύναμη προσφέρει την δυνατότητα αναδιάταξης της ισορροπίας ισχύος στην περιφέρεια, είναι μια ευκαιρία για το Ιράν να ενισχύσει την γεωπολιτική και γεωοικονομική του θέση²⁶⁶. Άρα η Κίνα και το BRI είναι τέτοιες ευκαιρίες για το Ιράν, αφού μπορούν να συμβάλουν στην περιφερειακή του εικόνα, την οικονομική του σταθερότητα και στη λύση για κάποια προβλήματα/διαμάχες που αντιμετωπίζει στην περιοχή²⁶⁷. Επιπλέον μια ισχυρή σχέση με την Κίνα μπορεί να ωφελήσει το Ιράν να βρει έναν σύμμαχο ενάντια στην αμερικανική ηγεμονία, να στρέψει την ισορροπία ισχύος στην περιοχή προς όφελός του, να εκμεταλλευτεί τις επενδύσεις και την τεχνολογία της για να πετύχει την οικονομική του ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό, να βρει διπλωματική υποστήριξη ενάντια στις διεθνείς πιέσεις και να βρει μια εναλλακτική σε συνεργασίες που δεν δούλεψαν π.χ. με Ρωσία²⁶⁸. Όπως φαίνεται, το Ιράν, μια μεσαία δύναμη, είναι πολύ χρήσιμο για την Κίνα, την μεγάλη δύναμη, καθώς μπορεί να πάει αντίθετα στις επιταγές και τα συμφέροντα άλλων μεγάλων δυνάμεων, μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ασφάλειάς της, να της ενισχύσει την διαπραγματευτική της ικανότητα με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις και αμφοτέρως μεριές μπορούν να ενδυναμώσουν την θέση τους απέναντι στην διεθνή πίεση, αν και η ασυμμετρία ισχύος μεταξύ τους μπορεί να βάλει όρια στην συνεργασία

263 Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 468-9

264 Al-Qahtani, 2021, Joharchi, S., 2016, σελ. 5, Yellinek, R., 2022, σελ. 738

265 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 9-10, 12-3

266 Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 4

267 Osiewicz, P., 2018, σελ. 225

268 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 5-6

τους²⁶⁹.

Η Κίνα είναι η μεγαλύτερη αγορά για ιρανικά προϊόντα²⁷⁰. Εκτός από την αγορά ιρανικού πετρελαίου και φυσικού αερίου, η Κίνα είναι και ο πιο μεγάλος ξένος παίχτης στις ιρανικές επιχειρήσεις εξερεύνησης και εξόρυξης²⁷¹. Οι επενδύσεις της Κίνας, πέρα από τον ενεργειακό τομέα και την πετροχημική βιομηχανία, επεκτείνονται και στις υποδομές π.χ. μεταφορές, με το Ιράν να βασίζεται σε αυτήν για την ανάπτυξη και συντήρηση τους²⁷². Το κεφάλαιο από τις διμερείς συμφωνίες είναι, επίσης, σημαντικό για την Τεχεράνη, στην προσπάθειά της να διαχειριστεί τον αυξανόμενο πληθυσμό της, να νομιμοποιήσει το καθεστώς της, να προβληθεί ως ισχυρή δύναμη με επιρροή και να ποικιλοποιήσει τις εξαγωγές της και με αγαθά εμπορίου πέρα από πετρέλαιο²⁷³. Γενικά στο πλαίσιο του BRI, διακρίνονται 5 τομείς συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες: πολιτικός συντονισμός (πολιτική και διοικητική συνεργασία, άνθρωποι και κουλτούρα, συνεργασία στον δικαστικό τομέα, ασφάλειας και άμυνας, περιφερειακό και διεθνή), συνδεσιμότητα (προσαρμογή του Ιράν στις απαιτήσεις υποδομών και άλλων χωρών του BRI π.χ. σιδηροδρομικές γραμμές), εμπόριο και επενδύσεις (στόχος η ελαχιστοποίηση των εμποδίων, η Κίνα ο βασικός ξένος επενδυτής στο Ιράν την στιγμή που οι ξένες επενδύσεις σε αυτό είναι μικρές, υπερτονίζεται η θέση της από την αποχώρηση των ευρωπαϊκών εταιρειών και την εφαρμογή των αμερικανικών δασμών, οι οποίοι πάντως έχουν αυξήσει το ρίσκο οικονομικής διάδρασης με το Ιράν για την Κίνα), ενεργειακή συνεργασία [η Κίνα βασικός ενεργειακός αγοραστής και επενδυτής στις δομές του Ιράν τις οποίες μπορεί να ενώσει με άλλες ενεργειακές υποδομές χωρών του BRI, μείωση αγοράς πετρελαίου Κίνας από το Ιράν σε αναμονή των αμερικανικών δασμών, δεν θα σταματήσει όμως τελείως (αυτό φαίνεται από το γεγονός της αύξησης ιρανικού πετρελαίου από την Κίνα από τα τέλη του 2021, παρά τους αμερικανικούς δασμούς²⁷⁴)], και δεσμός ανθρώπων με ανθρώπους (ανταλλαγές, τουρισμός κ.α.)²⁷⁵. Το Ιράν ο μεγαλύτερης αγοραστής όπλων και αυτοκινήτων και εξαρτημάτων τους από την Κίνα στην περιοχή. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος αποδέκτης των Ιρανικών εξαγωγών (για το 2018, εξαγωγές αξίας 9,22 δισ. δολ. στην Κίνα με κύριο εξαγωγικό προϊόν το πετρέλαιο)²⁷⁶. Σταθμός μπορεί να θεωρηθεί η συμφωνία Κίνας-Ιράν τον Μάρτιο του 2021 Comprehensive Economic and Security Agreement, για εμβάθυνση της συνεργασίας, με την οποία θα επενδυθούν σε αυτό περίπου 400 δισ. δολ. σε βάθος 25 χρόνων (αν και το ποσό είναι αμφιλεγόμενο για κάποιους) και η οποία δεν έχει μόνο οικονομικό και εμπορικό κίνητρο, αλλά την

269 Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 470, 473-4

270 Joharchi, S., 2016, σελ. 9

271 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 10

272 Joharchi, S., 2016, σελ. 9-10, Yellinek, R., 2022, σελ. 738-9

273 Joharchi, S., 2016, σελ. 9-10

274 Scita, J., 2022

275 Chaziza, M., 2020, σελ. 169-77

276 Trading Economics

καλλιέργεια πολιτικής και οικονομικής μόχλευσης για το Πεκίνο²⁷⁷. Στις 15 Ιανουαρίου 2022 ξεκίνησε η εφαρμογή της. Η συμφωνία αυτή κρίνεται ως πολύ σημαντική και για το Ιράν, ιδιαίτερα λόγω των αμερικανικών δασμών²⁷⁸. Παρά, όμως, την έναρξη της εφαρμογής της, δεν έχουν παρατηρηθεί ριζικές αλλαγές στις σινοϊρανικές σχέσεις²⁷⁹. Ο πολλαπλασιασμός των εμπορικών σχέσεων Κίνας-Ιράν, μαζί με τους αμερικανικούς δασμούς, έχουν καταστήσει την θέση του Πεκίνου αδιαφιλονίκητη στο ιρανικό εμπόριο²⁸⁰. Θεωρείται, ότι η προετοιμασία της συμφωνίας αυτής ξεκινά με την επίσκεψη του Xi Jinping στο Ιράν το 2016²⁸¹.

Το Ιράν είναι ένας κρίσιμος κρίκος στην αλυσίδα του BRI, κάτι που έχει αυξήσει ακόμα περισσότερο την σημασία του στην σινοϊρανική σχέση, λόγω της χερσαίας θέσης του αλλά και των θαλάσσιων διαδρόμων που ελέγχει και ιδιαίτερα σε γεωπολιτικά και λογιστικά θέματα, αλλά η Κίνα πρέπει να είναι προσεκτική στη σχέση της με αυτό, κυρίως λόγω των πιέσεων των αμερικανικών δασμών στην Τεχεράνη²⁸². Οι δασμοί αυτοί δυσχέραναν τις οικονομικές συναλλαγές Ιράν-Κίνας, με την τελευταία πάντως να προσπαθεί να τους παρακάμψει π.χ. "ανεπίσημες" αγορές ιρανικού πετρελαίου με ψεύτικη ταυτοποίηση μέσω τρίτων κρατών, καθώς επίσης δυσκόλεψαν και την πλήρη ένταξη του Ιράν στο σχέδιο BRI²⁸³. Φαίνεται, δηλαδή, η αποφασιστικότητά τους να συνεχίσουν το εμπόριο παρά τους δασμούς²⁸⁴. Επίσης, είναι γεγονός ότι οι αμερικανικοί δασμοί ανάγκασαν το Ιράν να στραφεί προς την Κίνα²⁸⁵. Παρά το ότι το σχέδιο BRI προχωρά σχετικά αργά στο Ιράν (η Τεχεράνη δεν αποσαφήνισε γρήγορα τα συμφέροντα και τις θέσεις της μπροστά στο κινεζικό σχέδιο, όπως έκαναν άλλες χώρες της περιοχής και αυτό φαίνεται άμα συγκρίνουμε την οικονομική εμπλοκή της Κίνας σε αυτές τις περιοχές σε σχέση με το Ιράν²⁸⁶), η Κίνα συνεχίζει να επενδύει στις υποδομές του και πολλές κινεζικές εταιρείες έχουν κάνει συμβόλαια για μεγάλα τέτοια πρότζεκτ²⁸⁷. Στρατηγικής σημασίας για το Πεκίνο και την ισορροπία ισχύος στην περιοχή είναι η κοινή ανάπτυξη δύο λιμανιών στο Ιράν (στο Chabahar και ένας νέος πετρελαϊκός τερματικός κοντά στο λιμάνι Jask, στα νότια των στενών του Hormuz), που θα έρθουν να προστεθούν στα, επίσης, σημαντικά λιμάνια Gwadar στο Πακιστάν και Kyaukpyu στην Μιανμάρ²⁸⁸. Ενέργειες σαν κι αυτές, όμως, κάνουν τις ΗΠΑ να μιλούν για την Κίνα και ειδικότερα την πρωτοβουλία BRI ως μια αναθεωρητική κίνηση, που εξυπηρετεί βαθύτερους στρατηγικούς

277 Al-Qahtani, 2021, Smeltz, D., Farmanesh, A., Helm, B., 2021, Stanzel, A., 2022, σελ. 22

278 Smeltz, D., Farmanesh, A., Helm, B., 2021

279 Fan, H., 2022, σελ. 51, Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 2-3, Scita, J., 2022

280 China Briefing Team, 2021, Osiewicz, P., 2018, σελ. 227, Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 7

281 Stanzel, A., 2022, σελ. 23

282 Al-Qahtani, 2021, Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 476, Osiewicz, P., 2018, σελ. 229

283 Chaziza, M., 2020, σελ. 178, Stanzel, A., 2022, σελ. 20, 22

284 China Briefing Team, 2021

285 Freeman, C., 2022

286 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 22, Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 3

287 China Briefing Team, 2021, Stanzel, A., 2022, σελ. 20

288 Al-Qahtani, 2021

στόχους²⁸⁹. Βασική στρατηγική της Κίνας στην περιοχή είναι να έχει καλές σχέσεις, τόσο με το Ιράν όσο και με άλλες χώρες, όπως το Ιράκ ή η Σαουδική Αραβία, αφού χρειάζεται διαφοροποιημένες πηγές ενέργειας και δεν θέλει να εμπλακεί σε περιφερειακές διαμάχες²⁹⁰. Μια τέτοια πολιτική, όμως, από το Πεκίνο μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στις σχέσεις του με το Ιράν/ανταγωνιστικά συμφέροντα π.χ. συννοριακοί έλεγχοι, ανταγωνιστικά πρότζεκτ κ.α., είναι, δηλαδή, σημαντικό αν τα συμφέροντά τους θα συγκλίνουν ή θα αποκλίνουν σε κάθε περίπτωση²⁹¹. Άρα είναι ένα δίλημμα για την Κίνα πώς θα συνδυάσει την χρησιμότητα του Ιράν για το εμπόριο της με την Ευρώπη και πώς θα διατηρήσει την ισορροπία στις σχέσεις του με αυτό και τους άλλους στρατηγικούς συνεργάτες του στην περιοχή, με τους οποίους το Ιράν είναι γεωπολιτικός αντίπαλος (Ισραήλ, Σαουδική Αραβία κ.α.)²⁹². Αυτός ο λόγος, μαζί με το γεγονός, ότι, όπως προαναφέραμε, η Κίνα δεν θέλει να έρθει σε μια αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ για το Ιράν, έχουν οδηγήσει σε μια όχι και τόσο γρήγορη, όσο θα περίμενε κανείς τουλάχιστον, οικονομική εμπλοκή της Κίνας στο Ιράν, υιοθετώντας μια στρατηγική "wait and see" με παράλληλη προσπάθεια αύξησης της επιρροής της σε αυτό, παρά τα πολλά κίνητρα που καθιστούν χρήσιμη την συνεργασία και για τους δύο [η Κίνα χρειάζεται το πετρέλαιο, το Ιράν επενδύσεις και υποδομές, έχουν περιόδους κοινής ιστορίας, έχουν αρνητικές εμπειρίες από τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό και τις αμερικανικές πολιτικές, και οι δύο εξετάζονται με καχυποψία από την Δύση και το Ιράν είναι χρήσιμο για την Κίνα ως ήπια εξισορρόπηση (soft balance) των ΗΠΑ στην περιοχή]²⁹³. Ένα παράδειγμα αποτύπωσης αυτής της λογικής ήταν ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σανγκάης, στον οποίο το Πεκίνο αρνούσαν να δώσει καθεστώς πλήρους μέλους στο Ιράν, αφήνοντάς το απλό παρατηρητή, μέχρι και Σεπτέμβριο του 2022, όταν και έγινε πλήρες μέρος το Ιράν μετά από 15 χρόνια. Πάντως η Τεχεράνη φαίνεται αφοσιωμένη σε πολλούς οργανισμούς/σχήματα συνεργασίας στα οποία πρωταγωνιστεί η Κίνα. Παρατηρείται, ότι παρά την συνεργασία σε ενέργεια και εμπόριο και παρά τα κοινά γεωστρατηγικά συμφέροντά τους, Ιράν και Κίνα δεν μπορούν να βασίσουν την σχέση τους σε πολιτιστική, θρησκευτική ή ιδεολογική συγγένεια, έτσι αυτή επηρεάζεται από διεθνείς και εγχώριες καταστάσεις σε οποιαδήποτε από τις δύο χώρες²⁹⁴.

Πέρα από την οικονομική και εμπορική συνεργασία, οφείλουμε να σημειώσουμε και την συνεργασία ασφαλείας ανάμεσα σε Κίνα και Ιράν. Είναι στρατηγική επιλογή, ιδιαίτερα για το Ιράν, η συνεργασία με την Κίνα σε αυτόν τον τομέα π.χ. εκπαίδευση, μεταφορά τεχνολογίας, τεχνική

289 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 45-6

290 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 6, Scita, J., 2022

291 Osiewicz, P., 2018, σελ. 225, 228, Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 7

292 China Briefing Team, 2021

293 Conduit, D., Akbarzadeh, S., 2018, σελ. 468, Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 1-3, 9

294 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 21-2

βοήθεια κ.α.²⁹⁵. Το Πεκίνο έχει βοηθήσει σημαντικά την Τεχεράνη να εκσυγχρονίσει τον στρατιωτικό εξοπλισμό και το δόγμα της²⁹⁶. Η αμυντική συνεργασία τους ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ, όπου η Κίνα ήταν βασικός υποστηρικτής και παροχέας όπλων στο Ιράν²⁹⁷. Από την ίδια δεκαετία, το Πεκίνο είχε υποστηρίξει το δικαίωμα του Ιράν να αναπτύξει πυρηνικό πρόγραμμα για ειρηνικούς σκοπούς²⁹⁸. Έκτοτε, οι πωλήσεις όπλων προς αυτό, καθώς και η στρατιωτική συνεργασία τους έχουν μειωθεί, ιδιαίτερα μετά τα τέλη της δεκαετίας 1990²⁹⁹. Με τον Xi Jinping, έχουμε μια νέα εποχή αμυντικής συνεργασίας Πεκίνου-Τεχεράνης, με υπογραφή σχετικής συμφωνίας με το προαναφερθέν ταξίδι του Κινέζου προέδρου στο Ιράν το 2016 και κοινές ασκήσεις, που λειτουργούν και ως συμβολικές κινήσεις έναντι των ΗΠΑ³⁰⁰. Η Κίνα έχει βοηθήσει το Ιράν με το πυρηνικό πρόγραμμά του, κυρίως στην πολιτική (civilian), αλλά και στην στρατιωτική διάστασή του³⁰¹. Το Πεκίνο δήλωσε, ότι θέλει να δουλέψει με το Ιράν ενάντια στους μη δικαιολογημένους και μονομερείς αμερικανικούς δασμούς και, ωστόσο, έχει υποστηρίξει τις λογικές απαιτήσεις της Τεχεράνης για το Joint Comprehensive Plan of Action/ Iran Nuclear Deal (JCPOA, 2015) (παρά τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ ενάντια στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, βασικός υποστηρικτής αυτού το Πεκίνο, ιδιαίτερα μετά την επανέναρξη των δυτικών δασμών³⁰²), κάτι το οποίο, σε συνδυασμό με την συμφωνία που αναφέραμε παραπάνω, πιστεύει ότι θα της δώσει μόχλευση στον Κόλπο ίση με αυτήν των ΗΠΑ και της Ευρώπης³⁰³. Η Κίνα δεν έχει μείνει ως παθητικός υποστηρικτής του πυρηνικού προγράμματος της Τεχεράνης, αλλά βοηθά και στο χτίσιμο αντιδραστήρων έρευνας (research reactors)³⁰⁴. Γίνεται και λόγος για κεκαλυμμένη (covert) υποστήριξη κινεζικών εταιρειών για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν και πώληση πυρηνικής τεχνολογίας σε αυτό³⁰⁵. Το 2018 οι ΗΠΑ με τον πρόεδρο Trump, αποχώρησαν από την συμφωνία και επέβαλαν ξανά δασμούς στο Ιράν, έχοντας σταματήσει αυτοί όσο διαρκούσαν οι συνομιλίες. Το 2020 η Κίνα υποστήριξε την άρση του εμπάργκο όπλων από τις ΗΠΑ προς αυτό³⁰⁶. Παρόλα αυτά, τονίζεται από κάποιους, ότι με βάση κινεζικές πηγές το ενδιαφέρον του Πεκίνου για συνεργασία με το Ιράν είναι κυρίως οικονομικό και δεν θα πρέπει να υπερτονίζεται ο στρατηγικός συντονισμός των δύο³⁰⁷. Η οικονομική τους συνεργασία, δηλαδή,

295 Joharchi, S., 2016, σελ. 12

296 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 6

297 Osiewicz, P., 2018, σελ. 224, Stanzel, A., 2022, σελ. 24

298 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 12

299 Joharchi, S., 2016, σελ. 13

300 Stanzel, A., 2022, σελ. 25

301 Harold, S., Nader, A., 2012, σελ. 8

302 Yellinek, R., 2022, σελ. 739

303 Al-Qahtani, 2021

304 Yellinel, R., 2022, σελ. 740

305 Joharchi, S., 2016, σελ. 13, Stanzel, A., 2022, σελ. 24

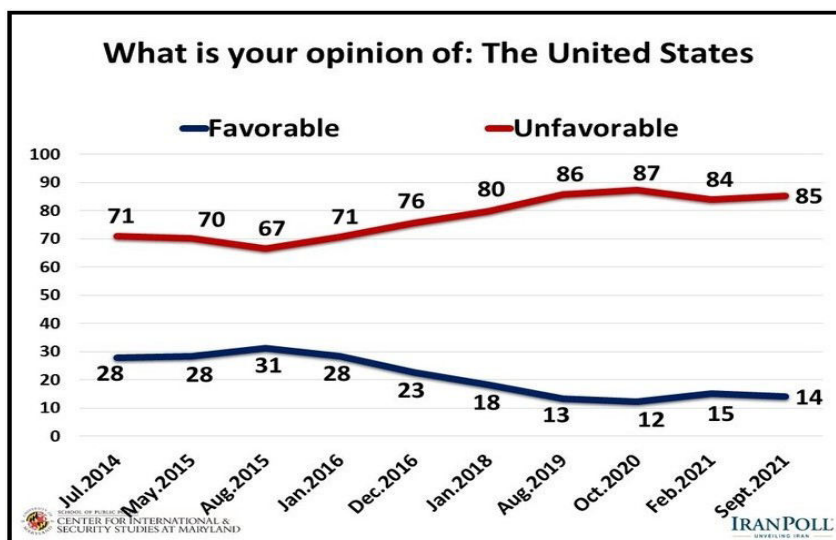
306 Stanzel, A., 2022, σελ. 25-6

307 Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R., 2017, σελ. 12

αναπτύσσεται, αλλά οι πολιτικές τους σχέσεις επηρεάζονται από την περιφερειακή και διεθνή κατάσταση³⁰⁸.

Πέρα από όλους τους παραπάνω τρόπους ενίσχυσης της κινεζικής επιρροής στο Ιράν και εμπλοκή στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης του, το Πεκίνο ακολουθεί και άλλες τακτικές: οργανισμοί, όπως το China-Iran Friendship Association, ποπ κουλτούρα (τηλεόραση, κινηματογράφος, μουσική κ.α., ενώ βρίσκεται πίσω ακόμα από χώρες όπως η Ιαπωνία ή η Ν.Κορέα, κυρίως λόγω του μικρού χρόνου δραστηριοποίησής της σε αυτό το πεδίο), ποπ λογοτεχνία (Beijing International Book Fair με τιμώμενο επισκέπτη το Ιράν το 2007), πολιτιστικά δρώμενα, εκπαίδευση (φοίτηση Ιρανών φοιτητών σε κινεζικά πανεπιστήμια), ανώτερη εκπαίδευση, Κομφουκιανικό Ινστιτούτο (το 2008 άνοιξε το πρώτο και μόνο Κομφουκιανικό Ινστιτούτο στο Ιράν στο πανεπιστήμιο της Τεχεράνης σε συνεργασία με το κινεζικό πανεπιστήμιο Yunnan)³⁰⁹. Ειδικά, για το πεδίο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, οι δύο χώρες μοιράζονται ομοιότητες όσον αφορά την κουλτούρα τους, επενδύουν στις ανταλλαγές μεταξύ τους και έχουν αμφότεροι το ενδιαφέρον να αναπτύξουν περαιτέρω τις πολιτιστικές τους σχέσεις³¹⁰. Επίσης, υπάρχουν ακόμα περισσότερες ευκαιρίες για συνεργασία μεταξύ των δύο: κυβερνοχώρος, συνδεσιμότητα κ.α³¹¹. Σήμερα, το επίπεδο των σχέσεων τους κρίνεται θετικό και εποικοδομητικό, αφού αυτές μπορεί να συνδυάζουν και την "πολιτισμική αλληλεγγύη" και την ρεαλιστική/οπορτουμιστική λογική³¹².

Πίνακας 2: Η άποψη των Ιρανών για τις ΗΠΑ (2021)

308 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 15

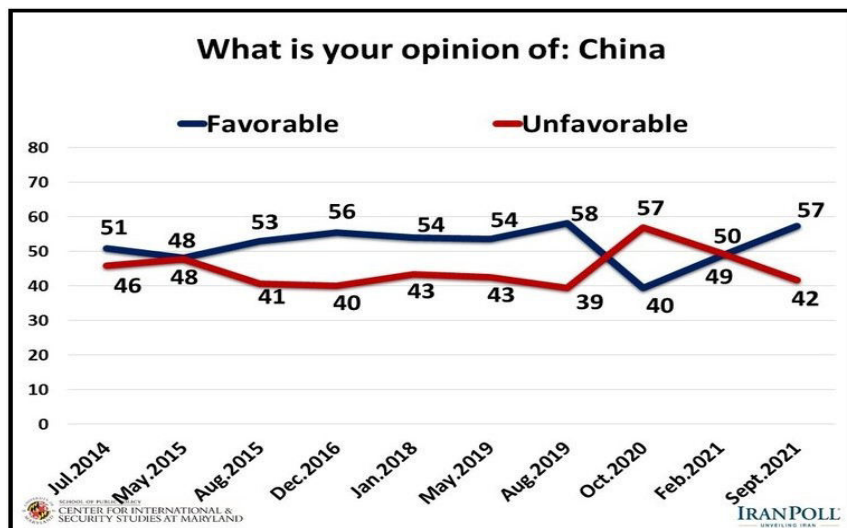
309 Yellinel, R., 2022, σελ. 742-7

310 Tehran Times, 2021

311 Stanzel, A., 2022, σελ. 30

312 Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R., 2017, σελ. 2, Osiewicz, P., 2018, σελ. 225

Πίνακας 3: Η άποψη των Ιρανών για την Κίνα (2021)

Πηγή: <https://iranprimer.usip.org/blog/2021/oct/20/poll-iranians-foreign-and-defense-policy>

Οι πρωτοβουλίες της Κίνας να αναπτύξει την επιρροή της σε αυτήν την περιφέρεια π.χ. η 25ετής συμφωνία, (αλλά και σε άλλες) εκλαμβάνεται γενικά με δύο αντίθετους τρόπους: είτε ως ευκαιρία οικονομική, εμπορική και κεφαλαίων, είτε ως ιμπεριαλιστική προσπάθεια εγκαθίδρυσης ασύμμετρων οικονομικών σχέσεων υπέρ της Κίνας³¹³ Πιο συγκεκριμένα για το Ιράν, υπάρχουν αυτοί που θεωρούν ως στρατηγική ευκαιρία επιβίωσης του πολιτικού συστήματός και της ιρανικής οικονομίας γενικότερα ("Look East Policy" της κυβέρνησης Ebrahim Raisi, που έλαβε ιδιαίτερη σημασία λόγω των δυτικών δασμών και την αύξηση της παγκόσμιας επιρροής της Κίνας³¹⁴) την συνεργασία με το Πεκίνο (συντηρητικοί) και υπάρχουν και αυτοί που την βλέπουν ως απειλή που θα βλάψει την ιρανική δημοκρατία, θα εκμεταλλευτεί τον φυσικό ιρανικό πλούτο και ζητούν να βρεθούν εξισορροπητικές δυνάμεις στην επιρροή της Κίνας, καθώς ανησυχούν για την "κινεζοποίηση" της ιρανικής οικονομίας και της ενεργειακής βιομηχανίας και την υπερβολική εξάρτηση από κινεζικές επενδύσεις (μεταρρυθμιστές) με τους Ιρανούς εμπόρους να διαμαρτύρονται

313 Tehran Times, 2021, Tella, O., 2016, σελ. 133-4

314 Fan, H., 2022, σελ. 51-2

και αυτοί για της χαμηλής ποιότητας κινεζικά προϊόντα που έχουν γεμίσει την κινεζική αγορά³¹⁵. Γενικά, η κοινή γνώμη στο Ιράν είναι θετική προς Κίνα, αλλά ταυτόχρονα ρεαλιστική και συγκρατημένη, ενώ δεν λείπουν τα προβλήματα³¹⁶. Οι Ιρανοί αναγνωρίζουν την επιρροή (όχι πάντα καλή) της Κίνας στην χώρα τους κι ενώ υπάρχουν κάποιοι είναι επιφυλακτικοί για το γεγονός αυτό, οι περισσότεροι αναγνωρίζουν τα οφέλη που έχει η συνεργασία με το Πεκίνο και θεωρούν την Κίνα ως σημαντικότερο σύμμαχο, ακόμα κι από τους περιφερειακούς συμμάχους τους³¹⁷. Όπως φάνηκε παραπάνω στους πίνακες (2) και (3), δημοσκοπήσεις που έλαβαν χώρα στο Ιράν δείχνουν αισθητά πιο θετικές απόψεις για την Κίνα σε σύγκριση με τις ΗΠΑ. Παρά το γεγονός, ότι κάποιοι στο Ιράν έχουν όντως αρνητικά συναισθήματα για την Κίνα και την συνεργασία με αυτήν, συνεχίζουν να την βλέπουν ως σημαντικό εταίρο³¹⁸. Και για την κινεζική κυβέρνηση, όμως, η οικονομική συνεργασία με το Ιράν κρίνεται θετική³¹⁹. Η μεγάλη εικόνα είναι, ότι παρά τις όποιες ιδεολογικές διαφορές που μπορεί να έχουν π.χ. το θέμα των Ουιγούρων στην κινεζική επαρχία Xinjiang (η μη εμπλοκή της Τεχεράνης με τον μουσουλμανικό πληθυσμό αυτής έχει επιτρέψει την θετική εξέλιξη των σχέσεων τους³²⁰), Κίνα και Ιράν συνεργάζονται, οι διμερείς τους σχέσεις είναι δυναμικές, αφού έχουν πολλές κοινές ιστορικές εμπειρίες και απόψεις για το παρόν και το μέλλον και ένα κοινό συμφέρον να μειώσουν την επιρροή άλλων δυνάμεων, όπως οι ΗΠΑ, στην περιοχή³²¹.

7.3 Ανταγωνισμός ήπιας ισχύος Κίνας-ΗΠΑ και Ιράν

Η περίπτωση του Ιράν είναι πολύ ενδιαφέρουσα, πέρα από την ανάλυση της κινεζικής ήπιας ισχύος στην πράξη, και για την εξέταση του ανταγωνισμού της ήπιας ισχύος Κίνας-ΗΠΑ με αυτό ως πεδίο. Για τον Allison, ο κόσμος δεν έχει ξαναζήσει μια τόσο γρήγορη τεκτονική μετατόπιση παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος, όπως αυτή που προκάλεσε η άνοδος της Κίνας, η οποία μετά από οικονομικό, την μετέτρεψε και σε πολιτικό και στρατιωτικό ανταγωνιστή, αλλά και σε ζητήματα επιστήμης και τεχνολογίας³²². Πολλοί μελετητές ανησυχούν για την αυξανόμενη κινεζική στρατιωτική δύναμη, που η ενίσχυσή της ξεπερνά τους αμυντικούς και μόνο σκοπούς, ειδικά λαμβάνοντας υπόψη τον πιθανό ανταγωνισμό με ΗΠΑ που θα είναι και γεωστρατηγικός και

315 Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R., 2017, σελ. 3-7, Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 11, Shariatinia, M., Azizi, H., 2019, σελ. 5-6, 8-9

316 Yellinel, R., 2022, σελ. 748

317 Smeltz, D., Farmanesh, A., Helm, B., 2021

318 Fan, H., 2022, σελ. 61-2

319 Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R., 2017, σελ. 14

320 Havlova, R., Garlick, J., 2020, σελ. 11

321 Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R., 2017, σελ. 8-9, Osiewicz, P., 2018, σελ. 225

322 Allison, G., 2017, σελ. 25, 45

γεωπολιτικός και γεωοικονομικός (αναφέραμε παραπάνω το παράδειγμα με την προσπάθεια της Κίνας να έχει πάτημα στο Ιράν με την ανάπτυξη λιμανιών στο έδαφός του)³²³. Παρόλο, όμως, που αρκετοί, ρεαλιστές κυρίως, φοβόντουσαν ότι η άνοδος μιας εθνικιστικής και μη ικανοποιημένης Κίνας μπορεί να οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση το διεθνές σύστημα και σε σύγκρουση με τις status quo ΗΠΑ (βλ. το άρθρο του Mearsheimer για τον επιθετικό ρεαλισμό και το αναπόφευκτο της σύγκρουσης Κίνας-ΗΠΑ³²⁴), αυτό δεν συνέβη, καθώς η Κίνα όχι μόνο δεν έχει εμπλακεί σε στρατιωτικές συγκρούσεις όσο αναπτύσσεται, αλλά συμμορφώνεται και συμμετέχει σε διεθνείς νόρμες και οργανισμούς και, μετά τον Μάο, ακολουθεί μια πραγματιστική και προβλέψιμη εξωτερική πολιτική και έχει έτσι επιτύχει την γρηγορότερη και ειρηνικότερη άνοδο που έχει επιτευχθεί³²⁵. Δεν επιβεβαιώνεται μέχρι στιγμής, λοιπόν, η άποψη ότι η άνοδος της Κίνας θα είναι μια zero sum εξέλιξη. Το Πεκίνο, δηλαδή, προσέχει να μην κάνει επιθετικές κινήσεις στην εξωτερική του πολιτική, όσο δεν είναι ακόμα στρατιωτική και πολιτική υπερδύναμη, τασσόμενο υπέρ του status quo³²⁶. Είδαμε ότι δεν έρχεται σε αντίθεση με τις ΗΠΑ για το Ιράν, ούτε θέλει να μπλεχτεί σε περιφερειακές διαμάχες γι' αυτό.

Αν συγκρίνουμε την παρουσία και την επιρροή των ΗΠΑ και της Κίνας στην χώρα του Ιράν, θα δούμε ότι οι πρώτες έχουν πλέον ανταγωνιστικές, εχθρικές σχέσεις με την Τεχεράνη, ενώ η μόχλευση τους στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής έχει μειωθεί, αφού έχουν αποξενωθεί από πολλά κράτη της περιοχής (βλ. πίνακα 2)³²⁷. Σημειώνεται, ακόμα, ότι πέρα από την απειλή του πολέμου (π.χ. αν το Ιράν αναπτύξει πυρηνικά), η Ουάσινγκτον έχει χάσει κάθε άλλο μέσο να επηρεάζει την Τεχεράνη³²⁸. Ο γράφων θα προσέθετε και την οικονομική πίεση, αφού παραπάνω είδαμε ότι οι αμερικανική δασμοί έχουν επηρεάσει κάποια σχέδια του Ιράν, όπως την πλήρη ένταξή του στο BRI ή την διεύρυνση της συνεργασίας με την Κίνα. Από την άλλη, η παρουσία της Κίνας είναι αρκετά διαφορετική (όπως την περιγράψαμε παραπάνω) και το Ιράν, όπως και άλλα κράτη της περιοχής, επιζητά μεγαλύτερη, όχι μικρότερη κινεζική συμμετοχή³²⁹. Μια γενικότερη διαφορά ανάμεσα στην ήπια ισχύ των ΗΠΑ και αυτήν της Κίνας είναι ότι η πρώτη θεωρεί, ότι η έλξη της αντιπροσωπεύει ένα αυθεντικό κίνητρο των ανθρώπων, ενώ για την Κίνα είναι πιο πολύ μια προσεκτική επιλογή και σχέδιο ως εργαλείο πολιτικής³³⁰. Εικάζεται πως ένας πόλεμος μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ θα ήταν μια πολύ απερίσκεπτη επιλογή, εντούτοις δεν μπορεί να αποκλειστεί, καθώς λείπουν οι πολιτισμικές ομοιότητες μεταξύ των δύο, που παραδοσιακά μειώνουν την πιθανότητα

323 Kapila, S., 2010, σελ. 67, 75, Schortgen, F., 2018, σελ. 23

324 Mearsheimer, J. J., 2014

325 Ding, S., 2010, σελ. 257-8, Li, E., 2018

326 Sandikli, A., 2010, σελ. 49

327 Freeman, C., 2022

328 ibid.

329 ibid.

330 Aukia, J., 2014, σελ. 88, Zhao, S., 2009, σελ. 249

σύγκρουσης, και, μολονότι, η Κίνα συμμετέχει στο εμπόριο, την παγκοσμιοποίηση και έχει διπλωματικές σχέσεις με άλλα κράτη, οι θεμελιώδεις διαφορές παραμένουν και είναι πεποίθηση του Πεκίνου, ότι η αμερικανική παρουσία στον Δ. Ειρηνικό είναι φθίνουσα και πως πρέπει να αποσυρθούν πλέον από την Ασία (ανασύσταση της δικής της επιρροής στην ευρύτερη περιοχή με την Μ.Ανατολή να είναι και αυτή ένα σημαντικό πεδίο)³³¹. Παρά το ότι οι ΗΠΑ βοήθησαν σημαντικά στα αρχικά στάδια την ανάπτυξη της Κίνας και την ένταξή της στην διεθνή κοινότητα, οι σχέσεις τους σταδιακά έλαβαν την αντίθετη πορεία, με τις ΗΠΑ να επιβάλλει δασμούς, που σκοπό έχουν να κάνουν το περιβάλλον λιγότερο αγωγίμο για την κινεζική άνοδο³³². Η Κίνα προσπαθεί να απαντήσει αναπτύσσοντας την εσωτερική αγορά της, για να αντέξει περισσότερο στους δασμούς αυτούς³³³. Οι σχέσεις τους γίνονται πιο εχθρικές και ορατές π.χ. στο πεδίο του εμπορίου (εμπορικός πόλεμος) και της τεχνολογίας (ανταγωνισμός στο πεδίο της τεχνολογίας, στην οποία είναι ευάλωτη η Κίνα)³³⁴.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο ανταγωνισμός ήπιας ισχύος Κίνας-ΗΠΑ σε άλλες ηπείρους/περιφέρειες (Νοτιοανατολική, Κεντρική Ασία³³⁵, Αφρική³³⁶, Καύκασος³³⁷, Λατινική Αμερική³³⁸)³³⁹. Σε αυτές τις περιοχές, συχνά η Κίνα τονίζει το κοινό παρελθόν εκμετάλλευσης από την Δύση και βασικό στοιχείο της κινεζικής παρουσίας σε αυτές είναι η μη εμπλοκή της στα

331 Allison, G., 2017, σελ. 147, 165, 176, 192, 231

332 Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 115

333 Guardian, 2022

334 ibid., Tzogopoulos, G. N., 2021, σελ. 118

335 Αυτή είναι ένα πεδίο ανταγωνισμού Κίνας-ΗΠΑ (και σε ένα μεγάλο βαθμό και Ρωσίας). Η Κίνα ήταν από τις πρώτες που αναγνώρισαν την ανεξαρτησία και σύνησαν διπλωματικές σχέσεις με τις χώρες που εμφανίστηκαν στην περιοχή με την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης κι ενώ η παρουσία των ΗΠΑ εκεί γίνεται όλο και μικρότερη, το αντίθετο συμβαίνει για την Κίνα αφού 30 χρόνια μετά το 1991, έχει επενδύσει δις. δολ. στις χώρες της Κεντρικής Ασίας (BRI), καθώς θεωρεί την περιφέρεια αυτή βασική για την ατζέντα της σχετικά με τις υποδομές και την ήπια ισχύ και μολονότι και εδώ παρατηρείται μια μείωση της υποστήριξης προς αυτήν, το Πεκίνο παραμένει ο βασικός εξωτερικός παράγοντας, Lauelle, M., Royce, D., 2020, Woods, E., Baker, T., 2022

336 Παρότι κάποιες χώρες εκεί είναι δυσαρεστημένες με την αύξηση της επιρροής της Κίνας, εκτιμούν το ότι αυτή τις αντιμετωπίζει με σεβασμό, δεν ανακατεύεται στα εσωτερικά τους και αποδέχονται την αμοιβαία επωφελή εμπορική σχέση με την Κίνα (η Κίνα ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος για την Αφρική) και η Κίνα είναι πιο δημοφιλής στις αυταρχικές εκεί ελίτ, παρά στους πολίτες και διαθέτει 6 άξονες επιρροής: κουλτούρα, εκπαίδευση, ΜΜΕ, Τύπος, εκδόσεις και προγράμματα ανταλλαγής, ενώ συχνά τονίζει ότι δεν ηθικολογεί και δεν θέτει προϋποθέσεις για την παροχή βοήθειας και το ότι είναι μια αναπτυσσόμενη χώρα που βοηθάει άλλες, συν την οικονομική βοήθεια, τις επενδύσεις (China-Africa Development Fund), την ελκυστικότητα του αναπτυξιακού της μοντέλου και τις επισκέψεις υψηλόβαθμων αξιωματούχων της, μέσω όλων αυτών η Κίνα έχει επιτύχει στην Αφρική, όχι μόνο να επιδιώκει τα οικονομικά της συμφέροντα π.χ. ροή πετρελαίου, εμπόριο, αλλά και να αναπτύσσει νόρμες και αξίες ανταγωνιστικές προς τις δυτικές με τις δημοσκοπήσεις δείχνουν, ότι παρά την μείωση της υποστήριξης αρκετών αφρικανικών κρατών προς την Κίνα (κυρίως λόγω της πανδημίας), οι περισσότεροι την θεωρούν ακόμα ως μια θετική επιρροή στον κόσμο σε σύγκριση με δυτικές δυνάμεις, αν και αν είχαν να επιλέξουν μια υπερδύναμη ανάμεσα σε Κίνα και ΗΠΑ, η πλειοψηφία θα επέλεγε την δεύτερη, Bartlett, K., 2022, Bassan, M., 2021, σελ. 181-2, 188-90, Ergenc, C., 2010, σελ. 213-4, Tella, O., 2016, σελ. 135, 137-8

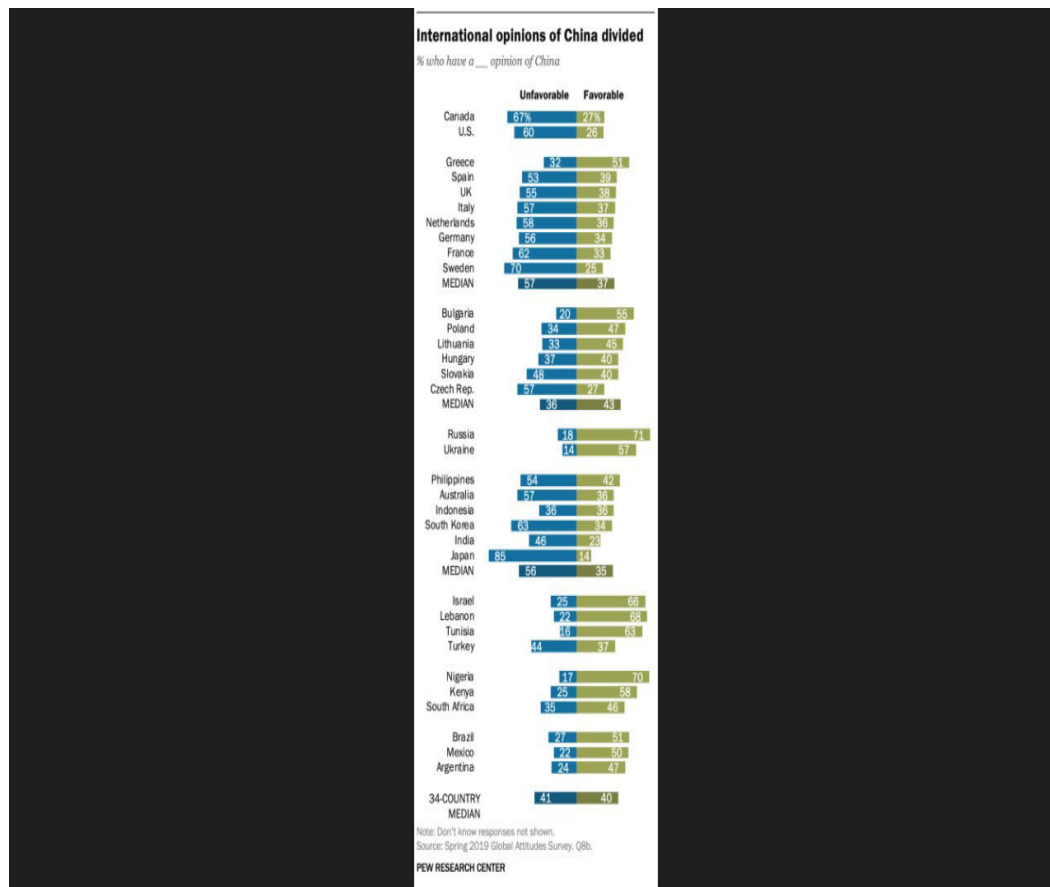
337 Η συγκεκριμένη περιφέρεια κρίνεται σημαντική για την Κίνα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας BRI και της διασφάλισης των οικονομικών συμφερόντων και επενδύσεών της, μόνο που εκεί το Πεκίνο δεν ανταγωνίζεται για επιρροή τις ΗΠΑ, αλλά άλλες δυνάμεις, όπως η Ρωσία και η Τουρκία, Huseynov, V., 2018, σελ. 82, 90

338 Παρά τις επενδύσεις, η υποστήριξη των χωρών της περιοχής προς την Κίνα βρίσκεται αρκετά πίσω από τις ΗΠΑ και ευρωπαϊκές χώρες, σύμφωνα με έρευνα, Infobae, 2022

339 Fazil, M. D., 2014, σελ. 9, Nye, J. S., 2022

εσωτερικά των κρατών και η οικονομική διπλωματία³⁴⁰. Πάντως ο Nye σημειώνει, πως σε όλες τις ηπείρους, πέρα από την Αφρική, η Κίνα υπολείπεται των ΗΠΑ σε ήπια ισχύ, με έναν από τους λόγους να είναι η επιδίωξη εθνικιστικής εξωτερικής πολιτικής σε κάποιες περιπτώσεις π.χ. κυρώσεις έναντι της Αυστραλίας, διασυννοριακές επιχειρήσεις έναντι της Ινδίας³⁴¹.

Πίνακας 4: Απόψεις χωρών του κόσμου για την Κίνα

Πηγή: <https://www.pewresearch.org/global/2019/12/05/attitudes-toward-china-2019/>

Πίνακας 5: Απόψεις χωρών της Κεντρικής Ασίας για Ρωσία, Κίνα και ΗΠΑ³⁴²

340 Ding, S., 2010, σελ. 269, Wuthnow, J., 2008, σελ. 15

341 Nye, J.S., 2022

342 Να σημειωθεί ότι αυτές οι απόψεις είναι πιθανό να έχουν αλλάξει αν λάβουμε υπόψη γεγονότα, όπως η πανδημία, ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία, η πρόοδος του BRI κ.α.

	average opinion of...		
	Russia	China	U.S.
KZ	79	58	51
KG	85	54	53
UZ	74	68	58
TM	92	84	76

Πηγή: <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no-56-no-great-game-central-asias-public-opinions-russia-china-and-us>

8. Επίλογος, συμπεράσματα

Η εργασία θα κλείσει με ένα παράδειγμα διαχείρισης μιας κατάστασης από την Κίνα και συνάμα την προσπάθεια εκμετάλλευσής της προς την ενδυνάμωση της ήπιας ισχύος της. Το παράδειγμα αυτό αφορά την πανδημία covid-19, μια κρίση που επηρέασε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό όλα τα κράτη παγκοσμίως και μπορούσε να μετατραπεί μέχρι και σε πρόβλημα ασφαλείας για κάποια από αυτά³⁴³. Όπως υποστηρίζεται, η αρχική μυστική διαχείριση της πανδημίας covid-19 (Wuhan) έβλαψε την ήπια ισχύ της Κίνας³⁴⁴. Το Πεκίνο, όμως, διείδε σε αυτό μια ευκαιρία, μια ευκαιρία να αναλάβει έναν πιο ηγετικό και παγκόσμιο ρόλο, υιοθετώντας διάφορες πρωτοβουλίες, όπως η αποστολή φαρμακευτικού εξοπλισμού (εμβόλια, μάσκες), η παροχή ιατρικής βοήθειας και συμβουλών υγείας σε αναπτυσσόμενες χώρες και χώρες που επηρεάστηκαν περισσότερο από την πανδημία, ["διπλωματία υγείας" (health diplomacy). "διπλωματία των εμβολίων", Health Silk Road με παροχή βοήθειας σε πάνω από 120 χώρες του νέου δρόμου του μεταξιού κ.α.]³⁴⁵. Η Κίνα, λοιπόν, μέσω όλων των παραπάνω ενεργειών, προσπάθησε να αξιοποιήσει την πανδημία, ώστε να παρουσιαστεί ένας αξιόπιστος και αγαθός συνεργάτης και ηγέτης, σε αντίθεση με την Δύση, που σε μεγάλο βαθμό αναλώθηκε στο να κατηγορεί την Κίνα για την πανδημία (αναφέρεται, πάντως, πως οι προσπάθειες της Κίνας δεν είχαν μεγάλο αποτέλεσμα βελτίωσης της εικόνας της στα μάτια της

343 Hossain, M. F., 2021, σελ. 598

344 Nye, J. S., 2022

345 Hossain, M. F., 2021, σελ. 558, 600, 603-4, 609, Nye, J. S., 2022

Δύσης, καθώς παραμένουν μεγάλες διαφορές αξιών και ιδεών)³⁴⁶.

Με το παραπάνω παράδειγμα κλείνει η εργασία, που κύριος σκοπός και επιδίωξή της ήταν η παρουσίαση της ιδέας της ήπιας ισχύος και κατάδειξη του γεγονότος ότι αυτή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της οποιαδήποτε προσπάθειας ανάδειξης μιας χώρας σε υπερδύναμη. Η εργασία ξεκίνησε με μια παρουσίαση των ειδών ισχύος, με έμφαση στην ήπια ισχύ· ακολούθησε η παρουσίαση παρελθοντικών αυτοκρατοριών και υπερδυνάμεων και η ήπια ισχύς τους· στην συνέχεια εξετάσαμε ειδικά την κινεζική ήπια ισχύ με έμφαση στην πρωτοβουλία του νέου δρόμου του μεταξιού· και κλείσαμε με την μελέτη της περίπτωσης του Ιράν για το πώς βλέπει αυτό την δραστηριοποίηση της ήπιας ισχύος της Κίνας στο ίδιο.

Από όλα τα παραπάνω, μπορούμε να συνεπάγουμε, ότι όλες οι χώρες που φιλοδοξούν να αναχθούν σε status υπερδύναμης οφείλουν να επενδύουν στην ήπια ισχύ τους και ότι το Πεκίνο έχει πάρει μια πληθώρα πρωτοβουλιών προς αυτήν την κατεύθυνση, περιμένοντας ακόμα να δει τα χειροπιαστά αποτελέσματα που δεν έχει δει μέχρι σήμερα. Επίσης, κατανοούμε ότι ακόμα το μεγαλύτερο μέρος της ήπιας ισχύος και έλξης της Κίνας βασίζεται στην οικονομία και της αγοράς της. Συγκρίνοντας την ήπια ισχύ Κίνας και ΗΠΑ, βλέπουμε πως οι δεύτερες, πέρα από το ότι υπερέχουν ακόμα στρατιωτικά και οικονομικά, έχουν μια ποπ κουλτούρα που δεν έχει αντίπαλο και προσφέρουν ένα μοντέλο και αξίες που έχουν μεγαλύτερη απήχηση από αυτό της Κίνας³⁴⁷. Από την εξέταση του παραδείγματος του Ιράν καταλήγουμε στο ότι η Κίνα πράγματι εφαρμόζει στην πράξη όλους αυτούς τους τρόπους, έχει καταφέρει να αποτελεί έναν σύμμαχο υψίστης σημασίας για την Τεχεράνη, κάτι που αναγνωρίζουν και οι Ιρανοί πολίτες, χωρίς όμως πάλι να λείπουν ορισμένα προβλήματα και περιορισμοί. Φυσικά, διανοίγονται τεράστια περιθώρια για επιπλέον έρευνα, καθώς η πρωτοβουλία BRI βρίσκεται σε εξέλιξη, οι προσπάθειες της Κίνας για ενίσχυση της ήπιας ισχύος της, μολονότι δεν έχουν φέρει ακόμα πολύ ορατά αποτελέσματα, συνεχίζονται και μόνο επιπλέον δυναμική και ενδιαφέρον αναμένεται να προσλάβει το συγκεκριμένο θέμα.

346 Hossain, M. F., 2021, σελ. 558, 612

347 Kurlantzick, J., 2007, σελ. 227-30

9. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Κουσκουβέλης, Η. (2007, 5η έκδοση), *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα, Ποιότητα
Παπασωρηρίου, Χ. (2013), *Η Κίνα: Από την Ουράνια Αυτοκρατορία στην Ανερχόμενη Υπερδύναμη του 21ου Αιώνα*, Αθήνα, Ποιότητα

Ξενόγλωσση

Abdullahi, K. T., Phiri, J. (2018), Study on the rise of China as a dangerous superpower, *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, Vol. 6, Issue 1, σελ. 133-137

Allison, G. (2017), *Σε τροχιά πολέμου: μπορούν ΗΠΑ και Κίνα να αποφύγουν την Παγίδα του Θουκυδίδη;*, Αθήνα, Πεδίο

Ali, G. (2010), The changing role of nationalism withing China's domestic and foreign policies, σελ. 167-179, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications

Alterman, J. B. (2009), China's soft power in the Middle East, σελ. 63-76 στο McGiffert, Carola (επιμ.) *Chinese soft power and its implications for the United States: competition and cooperation in the developing world: a report of the CSIS smart power initiative*. Csis, 2009

Aukia, J. (2014), The Cultural Soft Power of China: A Tool for Dualistic National Security, *JCIR*, Vol. 2, No. 1, σελ. 71-94

Aydin, G., Yuce, M. (2018), China's hard power versus soft power in Central Asia: An analysis of the 'One Belt One Road Initiative' as a soft power instrument, *Caucasus International*, σελ. 63-76

Ayhan, K. (2010), East Asian regionalization and China's soft power in Southeast Asia, σελ. 181-198, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications

Bassan, M. (2021), China's soft power in Africa: Promoting alternative perspectives, σελ. 181-207, στο Baykurt, B., de Grazia, V. (2021), *Soft-power internationalism: competing for cultural influence in the 21st century global order*, New York, Columbia University Press

Baylis, J., Smith, S. (επιμ.) (2007) (επιμ. ελλ. έκδοσης Κώστας Υφαντής), *Η παγκοσμιοποίηση της διεθνούς πολιτικής: μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Αθήνα, Επίκεντρο

- Beeson, M. (2018), Geoeconomics with Chinese characteristics: The BRI and China's evolving grand strategy, *Economic and Political Studies*, 6:3, σελ. 240-256
- Bell, E. (2016), Soft power and corporate imperialism: maintaining British influence, *Institute of Race Relations*, Vol 57(4), σελ. 75-86
- Brooks, S., Wohlforth, W. C. (2016), The once and future superpower: why China won't overtake the United States, *Dartmouth Scholarship*, 134, σελ. 91-104
- Carminati, D. (2020), The State of China's Soft Power in 2020, *E-International Relations*, σελ. 1-3
- Callahan, W. A. (2007), Tianxia, Empire and the World: Soft Power and China's Foreign Policy Discourse in the 21st Century, *British Inter-University China Centre, BICC Working Paper Series*, No.1, σελ. 1-24
- Callahan, W. A. (2015), Identity and security in China: the negative soft power of the China dream, *Politics*, 35(3-4), σελ. 216-229
- Changzheng, D. (2014), Readjustments in US Pacific Strategy: China's regional options, σελ. 11-24, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing
- Chaziza, M. (2020), The impact of US sanctions on Iran's engagement and integration in the Belt and Road Initiative, *Digest of Middle East Studies*, 29, σελ. 167-182
- Cho, Y. N., Jeong, J. H. (2008), China's soft power: discussions, resources and prospects, *Asian Survey*, Vol. 48, No. 3, σελ. 453-472
- Clarke, P. (2007), *The last thousand days of the British Empire (1944-1947)*, London, Penguin Books
- Cohen, E. A. (2004), History and hyperpower, *Foreign Affairs*, Vol. 83, No. 4, σελ. 49-63
- deLisle, J. (2010), Soft power in a hard place: China, Taiwan, Cross-strait relations and US policy, *Foreign Policy Research Institute*, σελ. 493-524
- Conduit, D., Akbarzadeh, S. (2018), Great power-middle power dynamics: The case of China and Iran, *Journal of Contemporary China*, 28:117, σελ. 468-481
- Deng, X., Zhang, L. (2009), China's cultural exports and its growing cultural power in the world, σελ. 143-162, στο Li, M. (επιμ.) (2009), *Soft power: China's emerging strategy in international politics*, UK, Lexington Books
- Deng, Y. (2009), The new hard realities: "Soft power" and China in transition, σελ. 63-82, στο Li, M. (επιμ.) (2009), *Soft power: China's emerging strategy in international politics*, UK, Lexington Books
- Ding, S. (2010), Analysing Rising Power from the Perspective of Soft Power: a new look at China's rise to the status quo power, *Journal of Contemporary China*, 19(64), σελ. 255-272

- Ehteshami, A., Horsh, N., Xu, R. (2017), Chinese-Iranian mutual strategic perceptions, *The China Journal*, No. 79
- Ergenc, C. (2010), A critical approach to China's African policy, σελ. 199-224, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications
- Dumbaugh, K. (2010), China's foreign policy: What does it mean for US global interests?, σελ. 1-26, στο Monroe, A. V. (2010), *China's foreign policy and soft power influence*, New York, Nova Science Publishers Inc
- Fan, H. (2022), China-Iran relations from the perspective of Tehran's Look East approach, *Asian Affairs*, 53:1, σελ. 51-67
- Fazil, M. D. (2014), China's increasing soft power; implications for the United States, *The International Journal of Engineering and Science*, Vol. 3, Issue 6, σελ. 61-67
- Friedman, G. (2010), The geopolitics of China: A great power enclosed, σελ. 21-38, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications
- Gill, B., Huang Y. (2006), Sources and Limits of Chinese 'Soft Power', *Survival*, Vol. 48, No. 2, σελ. 17-36
- Glaser, B. S., Murphy, M. E. (2019), Soft Power with Chinese Characteristics: The Ongoing Debate, σελ. 10-26 στο McGiffert, Carola (επιμ.) *Chinese soft power and its implications for the United States: competition and cooperation in the developing world: a report of the CSIS smart power initiative*. Csis, 2009
- Harold, S., Nader, A. (2012), *China and Iran: Economic, political and strategic relations*, Santa Monica, RAND Corporation
- Hausteiner, E. M. (2009), The attraction of Rome in the age of empire: The *Imperium Romanum* as a precedence for imperial Britain, *Patterns of Imperial Interpretation*, σελ. 1-17
- Havlova, R., Garlick, J. (2020), The dragon dithers: assessing the cautious implementation of China's Belt and Road initiative in Iran, *Eurasian Geography and Economics*, σελ. 1-27
- Hayden, G. (2012), *The rhetoric of soft power: Public diplomacy in global contexts*, UK, Lexington Books
- He, K., Feng, H., Chan, S., Hu, W. (2021), Rethinking Revisionism in World Politics, *The Chinese Journal of International Politics*, σελ. 159-186
- Heng, K. (2017), The rise of China: Global threat or international peace?, *UC Occasional Paper Series*, 1(1), σελ. 1-18
- Heywood, A. (2013), *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*, Αθήνα, Κριτική

- Hill, C., Beadle, S. (2014), *The art of attraction: Soft power and the UK's role in the world*, UK, British Academy
- Holm, M. (2016), Soft power and empire, *The Encyclopedia of Empire*, 1st edition, σελ. 1-6
- Holyk, G. G. (2011), Paper Tiger? Chinese Soft Power in East Asia, *Political Science Quarterly*, Vol. 126, No. 2, σελ. 223-254
- Hossain, M. F. (2021), Coronavirus (covid-19) pandemic: Pros and cons of China's soft power projection, *Asian Politics & Policy*, 13(4), σελ. 597-620
- Huang, Y. (2016), Understanding China's Belt & Road Initiative: Motivation, framework and assessment, *China Economic Review*, 40, σελ. 314-321
- Hui, S. (2011), Engaging an emerging superpower: Understanding China as a foreign policy actor, *Chatham House, Asia Programme Paper*, σελ.
- Hunter, A. (2009), Soft Power: China on the Global Stage, *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 2, σελ. 373-398
- Huseynov, V. (2018), Use of soft power in tandem with economic expansion: Examining the case of Chinese soft power in South Caucasus, *Caucasus International*, σελ. 77-91
- Jackson, R., Sorensen, G. (2006), *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα, Gutenberg
- Joharchi, S. (2016), China's One Belt One Road initiative: Iranian perspectives on the New Silk Road strategy, *The Journal of China and the World*, σελ. 1-19
- Kaczmarek, M. (2015), The New Silk Road: a versatile instrument in China's policy, Centre for Eastern Studies, Number 161, σελ. 1-9
- Kapila, S. (2010), China's escalating military power: Global and regional impact, σελ. 65-76, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications
- Kelly, C. (2006), *The Roman Empire: A very short introduction*, New York, Oxford University Press
- Keohane, R. O., Nye, J. S. (1998), Power and interdependence in the information age, *Foreign Affairs*, Vol. 77, σελ. 81-94
- Kim, M. (2009), Evaluating US soft power in Asia: military, economic and sociopolitical relations between Asia and the United States, *Contemporary Politics*, 15:3, σελ. 337-353
- Kim, M., Knuckey, J. O. (2021), Trump and US soft power, *Policy Studies*, σελ. 1-17
- Kurlantzick, J. (2006), China's charm: Implications of Chinese soft power, *Carnegie Endowment*, 47, σελ. 1-8
- Kurlantzick, J. (2007), *Charm offensive: How China's soft power is transforming the world*, New

Haven and London, A New Republic Book, Yale University Press

Lai, H. (2012), Introduction: the soft power concept and a rising China, σελ. 1-20, στο Lai, H., Lu, Y. (επιμ.) (2012), *China's soft power and international relations*, UK, Routledge

Li, M. (2009), Soft power in Chinese discourse: Popularity and prospects, σελ. 21-43, στο Li, M. (επιμ.) (2009), *Soft power: China's emerging strategy in international politics*, UK, Lexington Books

Lum, T., Morrison, W. M., Vaughn, B. (2010), China's "soft power" in Southeast Asia, σελ. 27-44, στο Monroe, A. V. (2010), *China's foreign policy and soft power influence*, New York, Nova Science Publishers Inc

MacDonald, A. (2018), *Soft power superpowers*, UK, British Council

Manor, I., Golan, G. J. (2020), The irrelevance of soft power, *E-International Relations*, σελ. 1-6

Mearsheimer, J. J. (2014), Can China Rise Peacefully?, *The National Interest*, σελ. 1-56

Meng, M. (2012), Chinese Soft Power: The Role of Culture and Confucianism, *Syracuse University Honors Program Capstone Projects*, 182, σελ. 1-83

Mingjiang, L. (2008), China debates soft power, *Chinese Journal of International Politics*, Vol. 2, σελ. 287-308

Mirza, M. N., Abbas, H., Nizamani M. Q. (2020), Evaluating China's soft power discourse: Assumptions, strategies and objectives, *Global Strategic & Security Studies Review*, 5(4), σελ. 40-50

Nye, J. S. (1990a), Soft Power, *Foreign Policy*, No. 80, σελ. 153-172

Nye, J. S. (1990b), *Bound to lead: the changing nature of American power*, USA, Basic Books

Nye, J. S. (2004), The decline of America's soft power: Why Washington should worry, *Foreign Affairs*, Vol. 83, No. 3, σελ. 16-20

Nye, J. S. (2004), *Soft Power: the Means to Success in World Politics*, New York, Public Affairs

Nye, J. S. (2005), The rise of China's soft power, *Wall Street Journal Asia*

Nye, J. S. (2008), Public diplomacy and soft power, *Annals, AAPSS*, 616, σελ. 94-109

Nye, J. S. (2012), China and soft power, *South African Journal of International Affairs*, 19:2, σελ. 151-155

Ohnesorge, H. W. (2021), *Soft power: the forces of attraction in international relations*, Springer

Pang, Z. (2009), China's soft power dilemma: The Beijing Consensus revisited, σελ. 125-142, στο Li, M. (επιμ.) (2009), *Soft power: China's emerging strategy in international politics*, UK, Lexington Books

Osiewicz, P. (2018), The Belt and Road Initiative (BRI): Implications for Iran-China relations, *Przegląd, Strategiczny*, Issue 11, σελ. 221-232

- Paradise, J. F. (2009), China and international harmony: The role of Confucius Institutes in bolstering Beijing's soft power, *Asian Survey*, Vol. 49, No. 4, σελ. 647-669
- Peng, Z. (2021), The Evolution of China's soft-power quest from the late 1980s to 2010s, σελ. 208-223, στο Baykurt, B., de Grazia, V. (2021), *Soft-power internationalism: competing for cultural influence in the 21st century global order*, New York, Columbia University Press
- Potter, D. (2015), Measuring the Power of the Roman Empire, στο Dijkstra, R., van Poppel, S., Sloopjes, D. (επιμ.), *East and West in the Roman Empire of the Fourth Century: An End to Unity?*, Brill
- Prahbu, V. K. S., Dwivedi, L. D. (2015), Significance and impact of Ancient Rome and its relevance in the current global order, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. No. 5, σελ. 51-57
- Qingshan, K. (2014), Limitations of soft power, σελ. 51-55, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing
- Renyi, M., Xiangyong, K. (2014), American competitiveness, American soft power, σελ. 25-50, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing
- Robets, P. (2014), Going soft? The US and China go global, σελ. xvi-lxi, και Soft power in Sino-American relations, σελ. 122-140, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing
- Roselle, L., Miskimmon, A., O' Loughlin, B. (2014), Strategic narrative: A new means to understand soft power, *Media, War & Conflict*, Vol. 7(1), σελ. 70-84
- Rothman, S. B. (2011), Revising the soft power concept: what are the means and mechanisms of soft power?, *Journal of Political Power*, 4:1, σελ. 49-64
- Ruggie, J. G. (2007), American exceptionalism and the role of US in the world, σελ. 17-22, στο Halperin, M. H., Laurenti, J., Rundlet, P., Boyer, S. P. (2007), *Power and superpower: global leadership and exceptionalism in the 21st century*, New York, The Century Foundation Press
- Sandikli, A. (2010), China: Future's superpower?, σελ. 39-52, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications
- Schortgen, F. (2018), China and the twenty-first-century Silk Roads: A new era of global economic leadership?, σελ. 17-34, στο Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C. (επιμ.)(2018), *China's Belt and Road Initiative: Changing the rules of globalization*, Denmark, Palgrave Macmillan
- Shahriar, S. (2019), The Belt and Road initiative: what will China offer the world in its rise, *Asian Journal of Political Science*, σελ. 1-5

- Shambaugh, D. (2015), China's soft-power push: the search for respect, *Foreign Affairs*, Vol. 94, No. 4, σελ. 99-107
- Shariatinia, M., Azizi, H. (2019), Iran and the Belt and Road Initiative: Amid hope and fear, *Journal of Contemporary China*, σελ. 1-11
- Sohn, Y. (2011), Attracting neighbors: Soft power competition in East Asia, *The Korean Journal of Policy Studies*, Vol. 26, No. 1, σελ. 77-96
- Stanzel, A. (2022), *China's path to geopolitics: Case study on China's Iran policy at the intersection of regional interests and global power rivalry*, Berlin, German Institute for International and Security Affairs
- Tella, O. (2016), Wielding soft power in strategic regions: an analysis of China's power of attraction in Africa and the Middle East, *Africa Review*, 8:2, σελ. 133-144
- Thussu, D. (2014), De-americanizing soft power discourse?, *CPD Perspectives on Public Diplomacy*, σελ. 1-29
- Traipanyasart, P., Prasirtsak, K. (2021), Strengthening China's soft power: The Chinese government and pop culture, Next Generation Research Center, σελ. 359-370
- Trunkos, J. (2020), Comparing Russian, Chinese and American soft power use: A new approach, *Global Society*, 1-24
- Tzogopoulos, G. N. (2021), *The miracle of China: The new symbiosis with the world*, China Social Sciences Press
- Ungor, C. (2010), Countering US hegemony: A viable option for China?, *Dynamics of the Sino-US relations in the post Cold War era*, σελ. 119-143, στο Sandikli, A. (επιμ.) (2010), *China: A new superpower? Dimensions of power, energy and security*, Istanbul, Bilgesam Publications
- vanGoudoever, A. P. (2010), The importance of soft power in the concept of empires and great powers, *Studia Europaea*, LV, 1, σελ. 5-25
- Vuving, A. L. (2009), How soft power works, *American Political Science Association annual meeting*, σελ. 1-20
- Wu, I. S. (2018), Soft power amidst great power competition, *Wilson Center, Asia Program*, σελ. 1-9
- Wuthnow, J. (2008), The concept of soft power in China's strategic discourse, *Issues & Studies*, 44, No. 2, σελ. 1-28
- Xing, M. (2014), Potent though hard to identify: Soft power in China and the United States, σελ. 56-60, στο Roberts, P. (επιμ.) (2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing
- Yang, X., Lewis, D. J., Roddy, S., Moise, D. (2018), *One Belt, One Road, One world: Where is US*

business connectivity?, σελ. 55-72, στο Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C. (επιμ.)(2018), *China's Belt and Road Initiative: Changing the rules of globalization*, Denmark, Palgrave Macmillan

Yao, S. (2007), Can China really become the next superpower?, *China Policy Institute*, Issue 21

Yeh, Y.-Y., Wu, C. K. S., Huang, W. (2021), China's soft power and US public opinion, *Economic and Political Studies*, Vol. 9, No. 4, σελ. 447-460

Yellinek, R. (2022), Soft power and SPPD in China Iran relationship, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 24:5, σελ. 733-754

Yinhong, S. (2014), China's soft power and its peaceful rise as an aspiring World Power: A critical assessment, σελ. 2-10, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing

Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C. (2018), Introduction, σελ. 1-14, στο Zhang, W., Alon, I., Lattemann, C. (επιμ.)(2018), *China's Belt and Road Initiative: Changing the rules of globalization*, Denmark, Palgrave Macmillan

Zhao, S. (2009), The prospect of China's soft power: How sustainable?, σελ. 247-266, στο Li, M. (επιμ.) (2009), *Soft power: China's emerging strategy in international politics*, UK, Lexington Books

Ziyuan, W., Li, W. (2014), The China model and the decline of American soft power, σελ. 72-88, στο Roberts, P. (επιμ.)(2014), *Going soft: The US and China go global*, UK, Cambridge Scholars Publishing

Διαδικτυακές πηγές

Καψάσκης, Π. Δ., Huffington Post (2017), *Πολιτιστική διπλωματία: Η περίπτωση του Μεγάλου Αλεξάνδρου*, https://www.huffingtonpost.gr/petros-d-kapsaskis/-8796_b_13529046.html, ημερ. πρόσβ. 8/2/23

Al-Qahtani, S. A., Carnegie Endowment for International Peace (2021), *Will the Sino-Iranian agreement serve the ambitious geopolitical interests of China?*, <https://carnegieendowment.org/sada/85122>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Amarasinghe, P., Modern Diplomacy (2019), *Reminiscence of Soviet Soft power and the way it influenced the "Global South"*, <https://moderndiplomacy.eu/2019/11/02/reminiscence-of-soviet-soft-power-and-the-way-it-influenced-the-global-south/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Ancient Civilizations Forum, <https://ancientcivilizationsforum.org/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Bartlett, K., Voa News (2022), *Survey: Africans see China as positive force*, <https://www.voanews.com/a/survey-africans-see-china-as-positive-force/6813313.html>, ημερ.

πρόσβ. 10/12/22

China Briefing Team, China Briefing (2021), China and Iran: Bilateral trade relationship and future outlook, <https://www.china-briefing.com/news/china-and-iran-bilateral-trade-relationship-and-future-outlook/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Dig Mandarin, Confucius Institutes around the world- 2021, <https://www.digmandarin.com/confucius-institutes-around-the-world.html>, ημερ. πρόσβ. 26/11/22

Freeman, C., Responsible Statecraft (2022), *The United States, China and great power competition in the Middle East*, <https://responsiblestatecraft.org/2022/11/12/the-united-states-china-and-great-power-competition-in-the-middle-east/>, ημερ. πρόσβ. 10/12/22

Gardham, R. (2022), *Opinion: The UK may not be a superpower, but it is a master at exerting soft power*, InvestmentMonitor, ημερομηνία πρόσβασης 10/7/22, <https://www.investmentmonitor.ai/insights/uk-soft-power-influence-investment>

Gracious Quotes (2022), *86 best Chinese proverbs and sayings (wisdom)*, <https://graciousquotes.com/chinese-proverbs/>, ημερ. πρόσβ. 2/12/22

Infobae (2022), *Study reveals that Russia and China are the countries with the worst image among Latin Americans*, <https://www.infobae.com/en/2022/03/28/study-reveals-that-russia-and-china-are-the-countries-with-the-worst-image-among-latin-americans/>, ημερ. πρόσβ. 10/12/22

Lal, A., Economic Times (2011), *The soft power of the Soviet Union*, <https://economictimes.indiatimes.com/opinion/et-commentary/the-soft-power-of-the-soviet-union/articleshow/7667872.cms>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Laruelle, M., Royce, D., Wilson Center (2020), *No Great Game: Central Asia's public opinions on Russia, China and the US*, <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no-56-no-great-game-central-asias-public-opinions-russia-china-and-us>, ημερ. πρόσβ. 10/12/22

Li, E., Foreign Policy (2018), *The rise and fall of soft power*, <https://foreignpolicy.com/2018/08/20/the-rise-and-fall-of-soft-power/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Li, E., Limes Online (2018), *The end of soft power?*, <https://www.limesonline.com/en/the-end-of-soft-power>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Martin, T. R., Perseus Tufts Edu, *The creation of Macedonian power*, στο *An overview of Classical Greek history from Mycenae to Alexander*, <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0009%3Achapter%3D16>, ημερ. πρόσβ. 8/2/23

Nedopil, C., Green Finance and Development Center (2022), *Countries of the Belt and Road Initiative*, <https://greenfdc.org/countries-of-the-belt-and-road-initiative-bri/>, ημερ. πρόσβ. 2/12/22

Nye, J. S. Foreign Policy (2006), *Think again: Soft power*,

<https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Nye, J. S., Financial Times (2010), *China's century is not yet upon us*,

<https://www.ft.com/content/649e807a-62aa-11df-b1d1-00144feab49a>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Nye, J. S., Jordan Times (2022), *Whatever happened to soft power?*,

<https://www.jordantimes.com/opinion/joseph-s-nye/whatever-happened-soft-power>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Rugh, W. A. Palgrave Macmillan, President Trump and America's soft power,

<https://www.palgrave.com/gp/palgrave/campaigns/us-elections-and-politics/president-trump-and-america-s-soft-power/11996866>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Scita, J., The Arab Gulf States Institute in Washington (2022), Implementing the China-Iran comprehensive strategic partnership: Not so fast, <https://agsiw.org/implementing-the-china-iran-comprehensive-strategic-partnership-not-so-fast/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Sherry, B., Khan Academy (2020), *The Macedonian Empire*,

<https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-3-cities-societies-and-empires-6000-bce-to-700-c-e/36-the-growth-of-empires-beta/a/read-the-macedonian-empire-beta>, ημερ. πρόσβ. 8/2/23

Silver, L., Devlin, K., Huang, C., Pew Research Center (2019), *Attitudes towards China*,

<https://www.pewresearch.org/global/2019/12/05/attitudes-toward-china-2019/>, ημερ. πρόσβ. 10/12/22

Silver, L., Huang, C., Clancy, L., Pew Research Center (2022), How global public opinion has of China has shifted in the Xi era, <https://www.pewresearch.org/global/2022/09/28/how-global-public-opinion-of-china-has-shifted-in-the-xi-era/>, ημερ. πρόσβ. 7/12/22

Smeltz, D., Farmanesh, A., Helm, B., The Chicago Council on Global Affairs (2021), *Iranians consider China even more important than regional allies*, <https://globalaffairs.org/research/public-opinion-survey/iranians-consider-china-even-more-important-regional-allies>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Statista (2022), *Volume of Chinese investments in countries of the Belt and Road Initiative (BRI) in 2021, by sector*, <https://www.statista.com/statistics/1275021/china-belt-and-road-investment-volume-by-sector/>, ημερ. πρόσβ. 7/12/22

Tehran Times (2021), Iran-China cultural ties drastically increase after Islamic Revolution: professor, <https://www.tehrantimes.com/news/459969/Iran-China-cultural-ties-drastically-increased-after-Islamic>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

The Guardian (2022), *What Xi Jinping plans for China-and the world- with five more years of power*, <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/18/first-edition-president-xi-jinping-five-year-plan>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

The Iran Primer (2021), *Poll: Iranians on foreign and defence policy*,
<https://iranprimer.usip.org/blog/2021/oct/20/poll-iranians-foreign-and-defense-policy>, ημερ. πρόσβ.
7/12/22

Trading Economics, *Iran exports by country*, <https://tradingeconomics.com/iran/exports-by-country>, ημερ. πρόσβ. 7/12/22

Twigg, S. The Foreign Policy Centre (2021), *Soft power and UK's 'force of good' ambitions*,
<https://fpc.org.uk/soft-power-and-the-uks-force-for-good-ambitions/>, ημερ. πρόσβ. 8/11/22

Woods, E., Baker, T., The Diplomat (2022), *Public opinion on China waning in Central Asia*,
<https://thediplomat.com/2022/05/public-opinion-on-china-waning-in-central-asia/>, ημερ. πρόσβ.
10/12/22

Workman, D., World's Top Exports (2021), *Crude oil imports by country*,
<https://www.worldstopexports.com/crude-oil-imports-by-country/>, ημερ. πρόσβ. 7/12/22

Worldometer (2017), *GDP by country*, <https://www.worldometers.info/gdp/gdp-by-country/>, ημερ.
πρόσβ. 10/12/22

Xia, M. The New York Times (2007), *"China threat" or a "peaceful rise of China"?*,
<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/ref/college/coll-china-politics-007.html>, ημερ.
πρόσβ. 8/11/22